

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ ŠTÚDIUM

2011 – 2013

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Tibor Hrubý

Vybraná destinácia cestovného ruchu – Azorské ostrovy.

Praha 2013

Vedúci diplomovej práce: Ing. Iveta Hamarneh Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2011 - 2013

DIPLOMA THESIS

Tibor Hrubý

Selected tourist destination - Azores Islands.

Prague 2012

The Diploma Thesis Supervisor: Ing. Iveta Hamarneh Ph.D.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca s názvom „Vybraná destinácia cestovného ruchu - Azorské ostrovy“ je mojim pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetku použitú literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní témy čerpal, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

Potzneusiedl, 12. marca 2013

.....

vlastnoručný podpis

Pod'akovanie

Chcel by som poďakovať všetkým, ktorí mi akýmkoľvek spôsobom pomohli pri spracovaní tejto diplomovej práce. Moje poďakovanie patrí najmä vedúcej práce, pani Ing. Ivete Hamarneh Ph.D., za vedenie a za cenné pripomienky pri záverečnom spracovaní práce.

Osobitné poďakovanie patrí personálu hotela Caloura v Água de Pau, ktorí mi veľmi pomohli so získavaním dôležitých údajov potrebných k vypracovaniu tejto diplomovej práce.

Anotácia

V diplomovej práci je popísaná destinácia cestovného ruchu – Azorské ostrovy a aktuálna situácia v oblasti cestovného ruchu na ostrovoch.

Cestovný ruch patrí k dôležitým pilierom miestnych ekonomík. Vzhľadom na skutočnosť, že práve na ostrovoch sa nenachádza žiadny priemysel, patrí sektor služieb a konkrétne cestovného ruchu k dôležitým zdrojom pracovných príležitostí pre miestne obyvateľstvo. Z tohto dôvodu si regionálna vláda tejto autonómnej oblasti uvedomuje túto skutočnosť a venuje jej veľkú pozornosť. Vhodnou legislatívou, ale aj čiastočnou reguláciou sa snaží o rozvoj cestovného ruchu na ostrovoch.

V tejto práci sa zameriavam na popis destinácie Azorské ostrovy, ako produktu pre ponuku cestovných kancelárií, na analýzu skutočnosti stavu cestovného ruchu a jej vplyvov na ďalší rozvoj ostrovov. Súčasťou práce je aj stručná analýza ponuky cestovných kancelárií v Čechách a na Slovensku, ale aj prieskum o povedomí českých a slovenských turistov o destinácií.

Kľúčové pojmy

cestovný ruch, história cestovného ruchu, prírodné podmienky, rozvoj cestovného ruchu, Azorské ostrovy, autonómna oblasť, ubytovanie, gastronómia, doprava, štatistické údaje, ponuka cestovných kancelárií, povedomie o destinácií

Annotation

The thesis describes tourist destination - the Azores and the current situation of tourism in the islands.

Tourism is an important pillar of the local economies. Given the fact that the islands currently have no industry is the service sector and in particular tourism, an important source of jobs for the local population. For this reason the Regional Government of the Autonomous Region recognizes this fact and pays much attention to it. With appropriate legislation, but also the partial regulation regional government is trying to support and develop tourism in the islands.

This thesis focuses on the description of the Azores destination to offer the product for travel agencies to analyze the fact situation of tourism and its impact on further development of the islands. The work is a brief analysis of the travel agency in the Czech Republic and Slovakia, as well as a survey of destination awareness of Czech and Slovak tourists.

Key words

tourism, history tourism, natural conditions, development of tourism, the Azores, an autonomous region, accommodation, catering, transportation, statistics, travel agencies offer, destinations awareness

OBSAH

ÚVOD	8
1 VŠEOBECNÉ ÚDAJE AZORSKÝCH OSTROVOV	10
1.1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE	11
1.2 GEOGRAFICKÉ ÚDAJE	12
1.3 ADMINISTRATÍVNE ČLENENIE	15
1.4 DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE	17
1.5 EKONOMICKÉ ÚDAJE	19
2 HISTÓRIA AZORSKÝCH OSTROVOV	20
2.1 VZNIK SÚOSTROVIA	20
2.2 OBJAVENIE SÚOSTROVIA	21
2.3 OSÍDLOVANIE SÚOSTROVIA	22
2.4 STRATEGICKÁ POLOHA AZORSKÝCH OSTROVOV	24
3 ANALÝZA CESTOVNÉHO RUCHU AZORSKÝCH OSTROVOV	25
3.1 MINULOSŤ	26
3.2 PRVÁ POLOVICA 20. STOROČIA	28
3.3 A SOCIEDADE PROPAGADORA DE NOTICIAS MICHAELENSES	29
3.4 A SOCIEDADE TERRA NOSTRA.....	30
3.5 BUDOVANIE POVEDOMIA O CESTOVNOM RUCHU	31
3.6 DRUHÁ POLOVICA 20. STOROČIA	32
3.7 SÚČASNOSŤ.....	33
3.8 TURISTICKÝ POTENCIÁL.....	36
3.8.1 SÃO MIGUEL	38
3.8.2 SANTA MARIA	42
3.8.3 TERCEIRA	43
3.8.4 FAIAL	47
3.8.5 PICO.....	51
3.8.6 SÃO JORGE	55
3.8.7 GRACIOSA	58
3.8.8 FLORES	61
3.8.9 CORVO.....	63
3.8.10 WHALE WATCHING.....	65
3.9 SVIATKY A TRADÍCIE.....	67
3.10 GASTRONÓMIA	69
3.11 DOPRAVA.....	71
3.11.1 MEDZINÁRODNÁ DOPRAVA	71
3.11.2 DOPRAVA V RÁMCI SÚOSTROVIA	71
3.12 UBYTOVANIE.....	73
3.13 INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE	76
3.14 SWOT ANALÝZA	77
4 AZORSKÉ OSTROVY AKO PRODUKT CESTOVNÉHO RUCHU	80
4.1 PRODUKT CESTOVNÉHO RUCHU	80

4.2	PONUKA CESTOVNÝCH KANCELÁRIÍ.....	82
4.2.1	PONUKA ČESKÝCH CESTOVNÝCH KANCELÁRIÍ	82
4.2.2	PONUKA SLOVENSKÝCH CESTOVNÝCH KANCELÁRIÍ	83
4.2.3	PONUKA RAKÚSKYCH A NEMECKÝCH CESTOVNÝCH KANCELÁRIÍ	83
4.3	AZORSKÉ OSTROVY OČAMI TURISTOV	84
4.3.1	VÝBER RESPONDENTOV A SPÔSOB ICH OSLOVENIA.....	84
4.3.2	VÝHODNOTENIE DOTAZNÍKOV	85
4.3.3	OVERENIE HYPOTÉZ.....	93
	ZÁVER.....	95
	ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	98
	ZOZNAM OBRÁZKOV, TABULIEK A GRAFOV	101
	ZOZNAM PRÍLOH.....	103

ÚVOD

Azorské ostrovy (oficiálny názov - Arquipélago dos Açores) pozostávajúce z deviatich obývaných ostrovov a skupiny neobývaných ostrovov nachádzajúcich sa uprostred Atlantického oceánu, môžu pre našinca pôsobiť veľmi exoticky. Väčšine z nás môžu byť dôverne známe hlavne z predpovedí počasia, nakoľko sa veľmi často spomínajú so zmenami počasia v dôsledku prúdenia teplého Golského prúdu. Azorská tlaková výš výrazným spôsobom ovplyvňuje počasie nielen u nás, ale aj v celej Európe. Následkom toho je aj nestále počasie na ostrovoch, ktoré sa tu mení aj niekoľkokrát denne. Opar vznášajúci sa nad krajinou je však aj následkom neustálych sopečných vplyvov, ktoré prehrievajú zem a jej okolie a dodávajú krajine na dramatickosti.

V skutočnosti sa ostrovy môžu popýšiť mimoriadne čistým ovzduším, nakoľko sa na ostrovoch nenachádzajú žiadne priemyselné továrne a tie najbližšie z pevniny sú dostatočne vzdialené na to, aby mali čo i len minimálny vplyv na kvalitu ovzdušia. Vďaka tomu je miestna flóra mimoriadne pestrá a bujná a v každom ročnom období je neustále rozkvitnutá. Kvalite ovzdušia prospieva aj málo frekventovaná doprava. Z tohto dôvodu sú ostrovy ideálne pre cykloturistiku po bežných cestách. Z prírodných krás majú svoje dominantné zastúpenie vulkanické útvary ako jaskyne sopečného pôvodu, bublajúce ale aj vyhasnuté kaldery, fumaroly, gejzíry, sopečné jazerá a najmä prírodné minerálne pramene a jazierka, v ktorých je možnosť osviežiť sa počas celého roka. Miestna príroda je mimoriadne krásna a ideálna pre aktívnu turistiku. Práve vďaka dôsledku prúdenia teplého golského prúdu je klíma na ostrovoch stále rovnaká a tým pádom je možné plánovať dovolenku v ktorýkoľvek z dvanástich mesiacov roka.

Názov súostrovia prví osídlenci pomenovali podľa jastraba (port. açores), ktorého si poplietli s myšiakom.

Súostrovie bolo objavené Portugalcami v 15. storočí, ktorí začali s osídlovaním ostrovov a stalo sa súčasťou Portugalského kráľovstva. Administratívne patrí Portugalsku. V roku 1895 sa Azorské ostrovy stali administratívnou autonómiou a 4. septembra 1976 úplnou autonómnou oblasťou s vlastným politicko-administratívnym štatútom na čele s regionálnou vládou s jej predsedom a regionálnym parlamentom.

Témou mojej diplomovej práce je Vybraná destinácia cestovného ruchu - Azorské ostrovy. Cieľom tejto práce nie je vyvodzovať nejaké rozsiahle závery a prognózy vývoja cestovného ruchu na týchto ostrovoch, ale predstavenie a objektívne zhodnotenie danej destinácie ako vhodného produktu pre ponuku cestovných kancelárií. Okrem toho aj zhodnotenie stavu infraštruktúry ako aj kultúrno – historického a prírodného potenciálu týchto ostrovov a ich vplyvu na cestovný ruch daného regiónu. Práca je rozdelená na päť kapitol. Obsahuje 13 obrázkov, 2 tabuľky, 14 grafov a 1 prílohu.

V prvej časti sú teoreticky spracované základné údaje o súostroví, vrátane geografických, politických, demografických, ako aj ekonomických údajov.

Druhá časť popisuje históriu Azorských ostrovov - od ich samotného vzniku v dôsledku vulkanickej činnosti, objavenia a prvého osídlenia portugalskými osídlencami a tým spojeného ďalšieho rozvoja, až po súčasnosť.

Tretia časť sa zameriava na samotný cestovný ruch na Azorských ostrovoch. Popisuje históriu cestovného ruchu od minulosti až po súčasnosť, definuje prírodný a kultúrny potenciál ostrovov a stav úrovne cestovného ruchu, ako aj analýzu štatistických údajov za obdobie od roku 2000 po súčasnosť. Venuje sa popisu jednotlivých ostrovov a prináša praktické informácie z oblasti tradícií, sviatkov, gastronómie, dopravy, ubytovania, ale definuje aj inštitucionálne zabezpečenie a prináša aj SWOT analýzu destinácie vrátane návrhov na zlepšenie situácie.

Štvrtá časť sa zameriava na ponuku českých a slovenských cestovných kancelárií a vnímanie ostrovov ako destinácie cestovného ruchu očami českých a slovenských turistov a prináša závery dotazníkového šetrenia o znalostiach turistov.

V záverečnej kapitole je zhodnotená celková úroveň cestovného ruchu na ostrovoch, ako aj zhodnotenie Azorských ostrovov ako destinácie cestovného ruchu vhodnej pre ponuku cestovných kancelárií.

1 VŠEOBECNÉ ÚDAJE AZORSKÝCH OSTROVOV

Ďaleko za obzorom, za hranicou kedysi pomyselného konca sveta, kde sa Atlantik dotýka oblohy, sa v dávnej minulosti v dôsledku vulkanickej činnosti vynorila skupina ostrovov, ktorá je dodnes opradená množstvom mýtov a legiend.

Táto kapitola, ako už samotný názov napovedá, prináša na úvod základné geografické údaje ako aj základné údaje o obyvateľstve Azorských ostrovoch a popisuje zemepisnú polohu Azorských ostrovov vrátane definovania geografického územia, na ktorom sa súostrovie nachádza.

V ďalšej časti sa podrobnejšie venuje geografickým údajom, definuje ostrovné skupiny a popisuje jednotlivé ostrovy. Ostrovy sú zoradené od najväčšieho po najmenší a prináša stručný prehľad o vulkanickej aktivite, ktorá stála aj pri zrode celého súostrovia.

Následne podrobnejšie popisuje administratívne členenie Azorských ostrovov, ktoré sú autonómnou oblasťou s politicko-administratívnym systémom a bližšie špecifikuje rozdelenie zákonodárnej moci.

V predposlednej časti kapitola popisuje demografické údaje obyvateľstva Azorských ostrovov, ohľadne počtu obyvateľstva a jeho vývoja, ale prináša aj špecifiká azorskej spoločnosti.

V poslednej časti kapitola prináša základné ekonomické údaje ohľadne štruktúry a vývoja hrubého národného produktu Azorských ostrovov.

Cieľom kapitoly je priniesť stručný, ale komplexný pohľad na Azorské ostrovy a ich špecifiká.

1.1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE

Oficiálny názov :	Região Autónoma dos Açores
Rozloha:	2 325 km ²
Počet obyvateľov:	246 746 (2011) ¹
Hustota obyvateľstva:	106 obyvateľov / km ²
Národnostné zloženie:	Portugalci - 99%, iní -1%
Oficiálny jazyk :	portugalčina
Mena :	euro (EUR)
Časové pásmo :	GMT-1
Hlavné mestá:	Ponta Delgada (premiér a vicepremiér) Angra do Heroísmo (vláda) Horta (regionálny parlament)
Štátne zriadenie:	úplná autonómia s vlastným policko-administratívnym štatútom
Územné členenie:	19 správnych okresov

Azorské súostrovie tvorí sústava 9-tich obývaných a množstva ďalších menších neobývaných ostrovov a ostrovčekov, ktoré majú spolu rozlohu 2.329,67 km² a nachádzajú sa v strede Atlantického oceánu medzi 36° až 40° severnej zemepisnej šírky a 25 ° až 31 ° západnej zemepisnej dĺžky a sú vzdialené približne 1.800 km západne od európskej pevniny (Portugalsko) a 2.600 km od pobrežia Severnej Ameriky (Kanada). Súostrovie sa nachádza na rozhraní troch kontinentálnych platní (Eurázijská platňa, Severoamerická platňa a Africká platňa), ktoré svojimi pohybmi na seba neustále tlačia a spôsobujú tak časté zemetrasenia, sopečné erupcie ako aj obrovské vlny. Spolu s Madeirou, Kanárskymi ostrovmi a súostrovím Cabo Verde patria Azory do biogeografického regiónu nazývaného *Macaronézia*, typického svojou jedinečnou faunou bohatou na množstvo endemitov, z ktorých veľká časť patrí medzi ohrozené druhy. ²

¹Instituto Nacional de Estatística. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: http://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0005889&selTab=tab0

²COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma História*, s. 25. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

1.2 GEOGRAFICKÉ ÚDAJE

Ostrovky sú geograficky rozdelené na tri skupiny :

- **Grupo Oriental** „východná skupina“ s ostrovami *São Miguel*, *Santa Maria* a skupinou neobývaných ostrovov *Formigas* rozprestierajúcich sa medzi Eurázijskou, Africkou a Severoamerickou kontinentálnou platňou,
- **Grupo Central** „centrálna skupina“ s ostrovami *Terceira*, *Graciosa*, *São Jorge*, *Pico* a *Faial* rozprestierajúcich sa medzi Eurázijskou, Africkou a Severoamerickou kontinentálnou platňou,
- **Grupo Ocidental** „západná skupina“ s ostrovami *Flores* a *Corvo* nachádzajúcimi sa za Stredoaatlantickým podmorským chrbátom na Severoamerickej kontinentálnej platni.

Obr. 01 : Mapa Azorských ostrovov

Zdroj : Azores Rent , apartamentos no centro da Cidade de Ponta Delgada. [online]. [cit. 2013-03-10].
Dostupné z: <http://azoresrent.blogspot.de/2011/02/alquiler-de-apartamentos-y-alojamientos.html>

Najvzdialenejšie ostrovy sú od seba vzdialené 650 km. Súostrovie tvoria :

- **São Miguel** – najväčší obývaný ostrov v tvare veľryby je dlhý 62,1 km a široký 15,8 km s rozlohou 744,7 km². Žije tu skoro 140 tisíc obyvateľov, čo je viac ako polovica všetkých obyvateľov súostrovia. Správnym strediskom ostrova je *Ponta Delgada*, ktorá je zároveň aj jedným zo správnych stredísk celého súostrovia,
- **Pico** – druhý najväčší obývaný ostrov s dĺžkou 46,2 km a šírkou 15,8 km má rozlohou 444,9 km². Dominantou ostrova je sopka Pico, ktorá je najvyšším vrchom Portugalska (2.351 m n.m). Žije tu 14,1 tisíc obyvateľov. 987 ha tunajších viníc bolo v roku 2004 zapísaných do zoznamu *prírodného Svetového dedičstva UNESCO*³. Správnym strediskom ostrova je *Madalena do Mar*,
- **Terceira** – rozlohou tretí najväčší obývaný ostrov s dĺžkou 30,1 km a šírkou 17,6 km má rozlohu 401,9 km² a žije tu 56,4 tisíce obyvateľov. Správnym strediskom ostrova je Angra do Herísmo, ktorej centrum je od roku 1983 zapísané v zozname *kultúrneho Svetového dedičstva UNESCO*⁴. *Angra do Heroísmo* je zároveň aj jedným zo správnych stredísk celého súostrovia,
- **São Jorge** s dĺžkou 54 km a šírkou iba 6,9 km má rozlohu 243,9 km² a žije tu niečo viac ako 9,2 tisíce obyvateľov. Správnym strediskom ostrova je *Velas*,
- **Faial** s dĺžkou 19,8 km a šírkou 14 km má rozlohu 173,1 km² a žije tu skoro 16 tisíc obyvateľov. Správnym strediskom ostrova je *Horta*, ktorá je zároveň aj jedným zo správnych stredísk celého súostrovia,
- **Flores** – najzápadnejší zo súostrovia s dĺžkou 16,6 km a šírkou 12,2 km má rozlohu 141,4 km² a žije tu niečo viac ako 3,8 tisíce obyvateľov. Správnym strediskom ostrova je *Santa Cruz das Flores*,
- **Santa Maria** – najjužnejší ostrov súostrovia s dĺžkou 16,6 km a šírkou 9,1 km má rozlohu 97 km² a žije tu niečo viac ako 5,5 tisíce obyvateľov. Správnym strediskom ostrova je *Vila do Porto*,
- **Graciosa** s dĺžkou 12,6 km a šírkou 7 km má rozlohu 60,9 km² a žije tu niečo viac ako 4,4 tisíce obyvateľov. Správnym strediskom je *Santa Cruz da Graciosa*,

³ UNESCO World Heritage Liste. [online]. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/en/list/1117>

⁴ UNESCO World Heritage Liste. [online]. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/en/list/206>

- **Corvo** – najmenší obývaný ostrov s dĺžkou 6,24 km a šírkou 3,99 km má rozlohu 17 km² a žije tu okolo 430 obyvateľov. Správnym strediskom ostrova a zároveň jediným mestom na ostrove je *Vila Nova do Corvo*,
- **Formigas** – neobývaná skupina ostrovčekov a výbežkov nachádzajúca sa 37 km severovýchodne od ostrova Santa Maria a 63 km juhovýchodne od ostrova São Miguel s rozlohou 9 km² pozostáva z 8 ostrovčekov. Dva najväčšie z nich majú dĺžku necelých 180 m a šírku okolo 40 m. Na najväčšom ostrove *Formigão* je vybudovaný od roku 1883 maják. Súostrovie bolo vyhlásené v roku 1988 za prírodnú rezerváciu a v roku 2003 bolo priradené k sústave chránených území európskeho významu *NATURA 2000* pod kódom *PTSMA0023*⁵.

Ostrovky sú vulkanického pôvodu a vďaka svojej polohe nachádzajúcej sa na rozhraní troch kontinentálnych platní, bola ich história spojená s početnými erupciami a tým spôsobených otrasmi pôdy. Pokiaľ ostrovky Graciosa, Flores, Corvo a Santa Maria neboli zasiahnuté žiadnym zemetrasením od XV.storočia, ostatné ostrovky boli zasiahnuté ničivými erupciami a následnými zemetraseniami v rokoch :⁶

- 1552 – São Miguel
- 1580 – São Jorge a Pico
- 1718 – 1720 - Pico
- 1757 – São Jorge
- 1957 – Faial
- 1980 – Terceira
- 1998 – Faial

Následky vulkanickej činnosti sú na dennom poriadku a je možné ich pozorovať vo viacerých lokalitách. Medzi najznámejšie patria :

- Caldeiry vo Furnas a Ribeira Seca da Ribeira Grande na ostrove São Miguel
- Caldeiry vo Furnas do Enxofre na ostrove Graciosa
- Caldeiry v Guilherme Moniz na ostrove Terceira

⁵ Diário da República N° 122. [online]. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z: <http://dre.pt/pdf1sdip/2003/05/122A00/32423245.PDF>

⁶ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 26. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

1.3 ADMINISTRATÍVNE ČLENENIE

Azorské ostrovy sú súčasťou Portugalska, ktoré je parlamentnou republikou na čele s prezidentom republiky, ktorý je priamo volený vo všeobecných voľbách na maximálne dve po sebe nasledujúce päťročné obdobia. Samotné Azorské ostrovy ako aj Madeira sú od roku 1976 autonómne regióny s priamo volenými regionálnymi parlamentmi s legislatívnou mocou, ktoré vymenúvajú členov regionálnych vlád so samostatnou výkonnou mocou.

Azorské ostrovy, na ktorých žije skoro štvrt' milóna obyvateľov, nemajú oficiálne hlavné mesto, pretože vláda, parlament, súdy a ďalšie orgány zákonodárnej moci sídlia na rôznych ostrovoch :

- Najväčší z ostrovov *São Miguel* je sídlom *Presidente* „predsedu“, toho času *Vasco Ilídio Alves Cordeiro*, ktorý zastáva svoju funkciu od 6. novembra 2012 a *Vice-presidente* „podpredsedu“, ktorým je toho času *Sérgio Humberto Rocha de Ávila*⁷. Okrem toho je aj sídlom:
 - *Direção Regional dos Transportes* “regionálna správa dopravy”
 - *Direção Regional de Habitação* “regionálna správa bývania”
 - *Direção Regional da Juventude* “regionálna správa mládeže”
- Ostrov *Terceira* je sídlom väčšiny zastupiteľstiev *Governo dos Açores*, „regionálnej vlády“ :
 - *Direção Regional da Solidariedade Social* “regionálna správa sociálnej solidarity”
 - *Direção Regional da Saúde* “regionálna správa zdravotníctva”
 - *Direção Regional da Educação, Ciência, Cultura e Desporto* “regionálna správa vzdelávania, vedy, kultúry a športu”
- Ostrov *Faial* je sídlom regionálneho parlamentu a tiež niektorých zastupiteľstiev *Governo dos Açores*, „regionálnej vlády“ :
 - *Direção Regional do Turismo* “regionálna správa cestovného ruchu”
 - *Direção Regional dos Recursos Naturais* “regionálna správa prírodných zdrojov”

⁷ Governo dos Açores. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.azores.gov.pt>

Najvyšším predstaviteľom zákonodarnej moci na Azorských ostrovoch je *Governo Regional dos Açores* “regionálna vláda Azorov”.

- Na jej čele stojí *Presidente do Governo dos Açores* “predseda vlády”, ktorý koordinuje činnosť vlády a zodpovedá za vonkajšie vzťahy,
- pod ním stojí *Vice-Presidente do Governo dos Açores* „podpredseda vlády“, ktorý je zodpovedný za štátnu správu, investície, štrukturálne fondy a financie,
- vláda pozostáva z piatich *Secretários Regionais* „regionálnych tajomníkov“, pod ktorých patria jednotlivé regionálne správy, ktoré vedú jednotliví regionálni riaditelia.

Ďalším orgánom zákonodarnej moci je *Assembleia Legislativa da Região Autónoma dos Açores* „Zákonodarné zhromaždenie autonómnej oblasti Azory“, ktoré sa skladá z 57 členov, ktorí sú volení v priamych voľbách na obdobie 4 rokov⁸.

Ostrovy sú rozdelené na tri volebné obvody :

- *Angra do Heroísmo* : ostrovy *Graciosa, São Jorge, Terceira*
- *Horta* : ostrovy *Corvo, Faial, Flores, Pico*
- *Ponta Delgada* : ostrovy *Santa Maria a São Miguel*

Tie sú rozdelené na *conselhos* „samosprávne okresy“ :

- *Santa Maria – Vila do Porto*
- *São Miguel – Lagoa, Nordeste, Ponta Delgada, Povoação, Ribeira Grande, Vila Franca do Campo*
- *Terceira – Angra do Heroísmo, Praia da Vitória*
- *Graciosa – Santa Cruz da Graciosa*
- *São Jorge – Calheta, Velhas*
- *Pico – Lajes do Pico, Madalena, São Roque*
- *Faial : Horta*
- *Flores : Lajes das Flores, Santa Cruz das Flores*
- *Corvo : Vila do Corvo*

⁸ Assembleia Legislativa da Região Autónoma dos Açores. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.alra.pt/>

1.4 DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE

Azorské ostrovy od počiatku svojho osídľovania zaznamenávali pravidelný rast počtu svojich obyvateľov. Kým v polovici 16. storočia dosahoval počet približne 65 tisíc obyvateľov, v druhej polovici 20. storočia (1960), kedy populačná krivka dosiahla svoj vrchol, dosahoval už počet obyvateľov hodnotu 327.476 obyvateľov. Následujúce dve desaťročia nasledoval prudký pokles. V roku 1970 bol zaznamenaný úbytok 42.261 obyvateľov a v roku 1980 sa ustálil počet obyvateľov na hodnote 234.410 obyvateľov, čo znamenalo ďalší pokles o skoro 51 tisíc obyvateľov. Nasledujúce desaťročie sa pokles počtu obyvateľov zmiernil a v roku 1991 dosiahol počet obyvateľov hodnotu 237.795 obyvateľov. Od tohto obdobia zaznamenávajú ostrovy každoročne mierny nárast počtu svojich obyvateľov⁹. Ku koncu roka 2011 dosahoval počet obyvateľov hodnotu 246 746¹⁰.

Najviac obyvateľov žije na ostrove São Miguel, kde žije skoro nadpolovičná väčšina všetkého obyvateľstva a je aj najvyššia hustota obyvateľstva na km² - 179 obyvateľov/km². Naopak najmenej obyvateľov žije na ostrove Corvo, ktorý má aj najnižšiu hustotu obyvateľstva na km².

Špecifickým javom demografickej situácie azorskej spoločnosti je emigrácia, ktorá sa markantne prejavila hlavne v dvoch časových obdobiach a bola spôsobená hľadaním lepších životných podmienok a to hlavne v zámorí:

- 18. storočie bolo typické emigráciou do Brazílie¹¹,
- 20. storočie bolo typické emigráciou do USA, Kanady a na Bermudy. Tento jav sa dotkol hlavne ostrovov Graciosa, Pico, Faial a Corvo od 50-tych rokov, a ostrovov São Miguel, Santa Maria, Terceira a Flores od 60-tych rokov. V 80-tych rokoch sa tento trend spomalil a v súčasnosti tvorí toto číslo zanedbateľnú položku.

⁹ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 44 - 45. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

¹⁰ Instituto Nacional de Estatística. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: http://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_indicadores&indOcorrCod=0005889&selTab=tab0

¹¹ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 48. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

V časovom období medzi rokmi 1960 – 2011 emigrovalo spolu 182.030 obyvateľov, z čoho 90.219 obyvateľov emigrovalo do USA, 77.597 obyvateľov emigrovalo do Kanady a 8.181 obyvateľov emigrovalo na Bermudy¹². Odhaduje sa, že v súčasnosti 22% zo všetkých obyvateľov Bermúd pochádza práve z Azorských ostrovov. Silná azorská komunita žije aj v Toronte, kde podľa odhadov žije skoro 78 tisíc obyvateľov, ktorí pochádzajú z Azorských ostrovov. Zaujímavosťou je aj fakt, že slávna speváčka *Nelly Furtado* má azorských predkov – jej rodičia pochádzajú z ostrova São Miguel, z oblasti *Vila Franca do Campo*.

Imigrácia nie je na Azorských ostrovoch až tak citeľná, ako napríklad na Portugalskej pevnine. Imigranti tvoria iba necelé 3 % zo všetkých obyvateľov Azorských ostrovov¹³. Z tejto skupiny majú dominantné zastúpenie obyvatelia bývalých portugalských kolónií (Brazília, Cabo Verde, Angola, Guiné-Bissau). Okrem nich sa jedná o obyvateľov USA a Kanady (po väčšine potomkovia pôvodných obyvateľov z Azorských ostrovov), ale aj obyvateľov krajín EÚ (Nemci, Francúzi, Španieli, Taliani, Rumuni), ale aj krajín mimo EÚ (Rusi, Ukrajinci, Moldavčania).

Väčšina populácie na ostrovoch sú katolíci (98%), čo je aj dôsledkom v minulosti veľmi častej vulkanickej činnosti, kedy obyvatelia hľadali ochranu a podporu práve v katolíckej cirkvi.

Úradným jazykom je portugalčina. Azory sú však známe aj svojím svojským dialektom, s ktorým mávajú občas problémy aj bežní Portugalci z pevniny.

Stále veľký problém práve na Azorských ostrovoch je analfabetizmus a to hlavne u starších ľudí. Pokiaľ v roku 2001 dosahoval úroveň 12,7% populácie, v roku 2011 toto číslo kleslo na 5,23%¹⁴.

¹² Governo dos Açores: Emigração Açoriana. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.azores.gov.pt/Portal/pt/entidades/pgra-ssrpre-drcomunidades/textoImagem/Emigraçao+Açoriana.htm>

¹³ Governo dos Açores: Imigrantes nos Açores. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.azores.gov.pt/Portal/pt/entidades/pgra-ssrpre-drcomunidades/textoImagem/Imigrantes+nos+Açores.htm>

¹⁴ Governo dos Açores. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.azores.gov.pt/GaCS/Noticias/2012/Novembro/Interven%c3%a7%c3%a3o+do+Secret%c3%a1rio+Regional+da+Educa%c3%a7%c3%a3o+Ci%c3%aancia+e+Cultura+na+apresenta%c3%a7%c3%a3o+do+Programa+do+XI+G.htm>

1.5 EKONOMICKÉ ÚDAJE

Pôvodne jeden z najchudobnejších regiónov Európy dokázal efektívne využiť podporu a financie z fondov EÚ a investíciami do rozvoja infraštruktúry ale aj poľnohospodárstva, rybolovu a cestovného ruchu zvýšiť konkurencieschopnosť svojej ekonomiky.

Podľa údajov Európskej únie za rok 2009 zverejnenej dňa 13. marca 2012, dosiahol HDP na obyvateľa na Azoroch úroveň 75,2% priemeru celej EU27, pričom HDP na obyvateľa celej krajiny dosiahol za rok 2009 úroveň 80% ¹⁵. Obyvatelia Azorských ostrovov tvoria 2,3% všetkej populácie Portugalska a na celkom HDP Portugalska sa podieľajú 2,2%. Úrovnou HDP dosahujú 90% celonárodného priemeru, pričom pred vstupom do EÚ to bolo iba nejakých 50%.

V odvetví služieb môžeme zaznamenať za posledných 25 rokov najvýraznejšie zmeny. Sektor služieb má veľmi významné miesto v ekonomike Azorských ostrovov a od vstupu Portugalska do EU tento sektor zaznamenal dynamický vývoj. Jeho podiel na HDP dosahuje v posledných rokoch viac ako 75% a na celkovej zamestnanosti sa podieľa viac ako 64% ¹⁶.

Cestovný ruch je významným odvetvím ekonomiky Azorských ostrovov a jeho význam z roka na rok rastie. Na celkom HDP Azorských ostrovov sa podieľa až 11,5% a tento podiel sa naďalej zvyšuje. Má výrazný vplyv na budovanie a modernizáciu infraštruktúry v regiónoch, zamestnanosť (zamestnáva viac ako 10% aktívneho obyvateľstva), podnikateľské aktivity a prezentáciu kultúrneho a prírodného bohatstva krajiny.

¹⁵ Eurostat: Regional GDP Regional GDP per capita in 2009. [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_STAT-12-38_en.htm

¹⁶ Aicep Portugal Global: Região dos Açores. [online]. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: http://www.portugalglobal.pt/PT/InvestirPortugal/Portugal/Acores/Documents/RegioesPortugal_Acores.pdf

2 HISTÓRIA AZORSKÝCH OSTROVOV

Táto kapitola popisuje históriu ostrovov – od ich vzniku v dôsledku vulkanickej činnosti až po súčasnosť. Popisuje ich objavenie a osídlenie Portugalcami, ale aj ich strategickú polohu v rámci Atlantického oceánu.

2.1 VZNIK SÚOSTROVIA

Celé súostrovie sa rozprestiera v severnej časti Atlantického oceánu, po oboch stranách Stredoatlantického podmorského chrbátu, ktorý sa ako kľukatá čiara vyznačujúca tektonicky nestabilnú oblasť s intenzívnou sopečnou činnosťou, tiahne od juhu na sever stredom celého Atlantiku. Z geologického hľadiska sa Azory nachádzajú na azorskej litosférickej mikroplatni, ktorá vznikla oddelením severoamerickej, euroázijskej a africkej litosférickej platne. Súostrovie vzniklo v dôsledku vulkanickej činnosti trvajúcej už viac ako 20 miliónov rokov, ktorá tu vytvorila fascinujúce scenérie s prepadnutými krátermi, pripomínajúcimi mesačnú krajinu. Sopečné erupcie, spôsobené oddialovaním dosiek zemskej kôry, vytvorili pod hladinou Atlantiku gigantické horské pásma. Roztavené horniny (magma) boli trhlinami v zemskej kôre vytlačované na povrch, a tak vyvrásnili Azory.

Tieto ostrovy, patriace medzi najmladšie na Zemi, sa vynorili nad hladinu pred necelými desiatimi miliónmi rokov. Najstarší z ostrovov je Santa Maria, ktorý bol vyvrásnený pred cca 10 miliónmi rokov, nasledovaný ostrovom São Miguel (4 milióny rokov), Terceira (3 milióny rokov), Flores (2,5 milióna rokov), São Jorge (1,4 milióna rokov), Faial (800 tisíc rokov), Corvo (710 tisíc rokov), Graciosa (600 tisíc rokov) a Pico (300 tisíc rokov)¹⁷.

O ich vulkanickej minulosti je možné presvedčiť sa aj v súčasnosti. Naposledy v roku 1957, kedy mohutná sopečná erupcia vyvrásnila v západnej časti ostrova Faial kráter (*Vulcão dos Capelinhos*) a zväčšila tak rozlohu ostrova o 2,4 km². Alebo na ostrove São Miguel v mestečku Furnas je možné vidieť stúpajúce biele oblaky, v zemi bublajúcu horúcu vodu a vzduch presýtený výparmi síry.

¹⁷ DIAS, José Maria Teixeira, *História do Povo Açoriano*. 31 - 34 s. Ponta Delgada: Publicor, 2011.

2.2 OBJAVENIE SÚOSTROVIA

Použiť pojem objavenie súostrovia Portugalcami je v prípade Azorských ostrovov veľmi diskutabilné. Dodnes totiž existujú pochybnosti o objavení Azorských ostrovov Portugalcami, nakoľko Azorské ostrovy sa objavili na starých janovských mapách už v 14. storočí, t.j. o jedno storočie skôr, ako na ostrovy prišli prví Portugalci.

Odhaduje sa, že ostrovy poznali už v 11. storočí pred n. letopočtom Féniciania, následne Kartáginci, Arabi, Normania a Janovčania. Historici sa zhodujú, že tieto národy žili na ostrovoch iba prechodne. Svedčí o tom aj nález starých fénických mincí na ostrove Corvo v roku 1746¹⁸.

Existujú dokonca nepotvrdené hypotézy, či práve Azorské ostrovy neboli súčasťou bánej Atlantídy, o ktorej sa zmiňoval už grécky filozof Platón a ktorú vraj zničila mohutná prírodná katastrofa približne v roku 9600 pred Kristom.

Aj napriek veľkému množstvu nepotvrdených hypotéz o objavení ostrovov, isté je, že práve Portugalci začali ako prví so skutočným osídlovaním Azorských ostrovov. Dobitím Ceuty (v súčasnosti španielska enkláva na severnom pobreží Afriky) v roku 1415 sa začala éra zámorských objavov Portugalcov, v rámci ktorej doplávali Portugalci aj k brehom Azorských ostrovov.

Podobne ako v prípade objavenia Azorských ostrovov, aj v prípade dátumu príchodu prvých Portugalcov na ostrovy, existujú rozdielne názory. Niektoré publikácie uvádzajú rok 1427. Väčšina historikov sa však prikláňa k názoru, že počas vlády kráľa Jána I. (*Dom João I de Portugal*), priplával v roku 1431 pri svojej prvej plavbe portugalský moreplavec *Goncalvo Cabral Velho* k brehom súostrovia Formigas a ostrova Santa Maria. O rok neskôr pri svojej druhej plavbe už pristál na ostrove Santa Maria a neskôr aj na ostrove São Miguel. Nasledovali ostrovy *Grupo Central* (centrálna skupina) – Terceira, São Jorge, Graciosa, Faial a Pico. Ako posledné boli objavené ostrovy *Grupo Ocidental* (západná skupina) – Flores a Corvo, ktoré objavil moreplavec *Diogo de Teive* až o 20 rokov neskôr v roku 1452¹⁹.

¹⁸ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES: Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 27. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

¹⁹ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES: Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 29 - 31. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

2.3 OSÍDLŔOVANIE SÚOSTROVIA

Keď v roku 1432 priplávali Portugalci na Azorské ostrovy, ostrovy boli neobývané. Súostrovie prví osídlenci pomenovali podľa jastraba (port. açores), ktorého si poplietli s myšiakom (lat. Buteo Buteo rothschildi – poddruh žijúci na Azorských ostrovoch) z čeľade jastrabovitých a priradili ho k Portugalskému kráľovstvu.

Pri svojej druhej plavbe sa Gonçalo Velho Cabral dňa 15. augusta 1432 vylodil so svojou posádkou na ostrove Santa Maria, ktorý dostal pomenovanie na počesť sviatku Nanebovzatia Panny Márie²⁰. O niečo neskôr doplával aj na ostrov São Miguel. Keďže ostrovy boli nepoznané, z obavy pred rôznymi predátormi či inou hávedňou (plazy, komáre,...), zanechala posádka na ostrovoch rôzne domáce zvieratá (ovce, kozy, hydinu,...) v snahe zistiť, či sú ostrovy vhodné na život.

Keď sa po čase vrátili, zistili, že zvieratá prežili bez ujmy na zdraví a darilo sa im veľmi dobre a tak začali s osídľovaním.

Odhaduje sa, že ako prvý začal byť osídľovaný ostrov Santa Maria v roku 1442, nasledovaný ostrovom São Miguel v roku 1444. Ako tretí v poradí začal byť osídľovaný Flámami ostrov Terceira (v portugalskom preklade : tretia) v roku 1449. V roku 1460 začal flámsky šľachtic Guilherme da Silveira s osídľovaním ostrova São Jorge. V rozmedzí rokov 1467-1468 sa začalo s osídľovaním ostrova Faial a v roku 1473 začalo osídľovanie ostrova Graciosa. Ako posledný z *Grupo Central* (centrálne skupina) začal byť osídľovaný ostrov Pico v roku 1482. Ostrovy *Grupo Ocidental* (západná skupina) – Flores a Corvo začali byť osídľované ako posledné a to v roku 1508²¹.

Ostrovy postupne osídľovali ako Portugalci, tak aj obyvatelia rôznych krajín, pričom najvyšší podiel tvorili prekvapivo Flámi. Pokiaľ na ostrovoch z *Grupo Oriental* (východná skupina) dominovali Portugalci z oblasti Algarve (ostrov São Miguel) a Alentejo (ostrov Santa Maria), na ostrovoch z *Grupo Central* (centrálne skupina) dominovali hlavne Flámi. Na ostrovoch z *Grupo Ocidental* (západná skupina) dominovali Flámi a Taliani²².

²⁰ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 29. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

²¹ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 265 - 266. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

²² COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 36 - 41. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

Prví osídlenci sa venovali hlavne chovu hovädzieho dobytku a pestovaniu poľnohospodárskych plodín, ktorým sa veľmi dobre darilo na úrodnej sopečnej pôde. Ostrovy sa stali potravinovou základňou nielen pre Portugalské kráľovstvo, ktoré v tom čase čelilo veľkému nedostatku obilia, ale aj ostatné krajiny v Európe. Z poľnohospodárskych plodín dominovala pšenica, ktorá sa vyvážala hlavne do portugalských základní na severe Afriky, ale aj do Lisabonu. Nezanedbateľný podiel tvorila aj cukrová trstina a rastliny na prírodné farbivá (farbovník obyčajný, lat. *Isatic tinctoria* L), ktoré boli vyvážané hlavne do Flámska, ale aj vinná réva a to hlavne na ostrove Pico a Graciosa. Po objavení Ameriky sa rozšírilo pestovanie zemiakov a kukurice. Neskôr sa k nim pridali aj pomaranče pestované hlavne na ostrove São Miguel, ktoré boli vyvážané do Anglicka.

V 18. a 19. storočí sa na ostrove São Miguel začalo s pestovaním tabaku, ananásov a čaju, ktoré tvorili náhradu za pestovanie pomarančov, ktoré v tom čase postihla choroba, ktorá zničila veľkú časť stromov²³.

Poľnohospodárska produkcia prispela k silnému hospodárskemu rozvoju ostrovov, čo malo za následok aj neustále sa zvyšujúci podiel obyvateľstva.

Pokiaľ v 16. storočí dosahoval počet obyvateľov na Azorských ostrovoch číslo 64.944 obyvateľov, v 20. storočí to už bolo 317.277 obyvateľov²⁴.

Najviac obyvateľov žilo na ostrove São Miguel, kde žila skoro ½ všetkého obyvateľstva a kde boli najlepšie podmienky pre poľnohospodárstvo vďaka bohatej úrodnej pôde. Ľudia sa tu postupne usídlili pozdĺž celého pobrežia. Hlavným strediskom bola v tom čase Vila Franca do Campo, avšak po veľkom zemetrasení v roku 1522, kedy bola skoro celá zrovnaná so zemou²⁵, sa hlavným strediskom stala Ponta Delgada, ktorá sa v roku 1546 stala mestom²⁶. Druhým najviac osídleným ostrovom bola Terceira s hlavným mestom Angra do Heroísmo, kde sa nachádzal najdôležitejší prístav súostrovia. Ostatné ostrovy tvorili spolu necelú tretinu všetkého obyvateľstva.

²³ DIAS, José Maria Teixeira, *História do Povo Açoriano*. 164 s. Ponta Delgada: Publiçor, 2011.

²⁴ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 45. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

²⁵ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 266. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

²⁶ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 267. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

2.4 STRATEGICKÁ POLOHA AZORSKÝCH OSTROVOV

Azorské ostrovy ihneď od začiatku osídľovania veľmi ťažili zo svojej výhodnej polohy v Atlantickom oceáne vzhľadom k prúdeniu morských prúdov a vzdušných pasátov. Po objavení Ameriky v roku 1492 Krištofom Kolumbusom a objavení Brazílie Portugalcami v roku 1500, sa Azorské ostrovy stali strategickým miestom a dôležitou zastávkou lodí pri plavbách z Ameriky naspäť do Európy. Na jednotlivých ostrovoch boli postupne vybudované vojenské pevnosti, prístavy a doky na opravu lodí. Prístavy Ponta Delgada na ostrove São Miguel, Angra do Heroísmo na ostrove Terceira a Horta na ostrove Faial sa stali veľmi dôležitými prístavmi. Vzhľadom na prúdenia vzduchu v Atlantickom oceáne existovali tri možné námorné cesty z Európy do Ameriky, ale iba jedna naspäť do Európy – a to práve cez Azorské ostrovy, obmývané teplým Gofským prúdom.

Prístavy na Azorských ostrovoch slúžili aj ako ochrana pred pirátmi, ktorí sa pár krát pokúšali o ich dobitie. Okrem pirátov sa pokúšali ostrovy dobiť aj iné krajiny. V okolitých vodách sa odohrávalo množstvo námorných bitiek, o čom aj dnes svedčia množstvá vrakov lodí pod hladinou oceánu. Azorské ostrovy útokom vždy odolali a ostali tak naďalej súčasťou Portugalského kráľovstva. Výnimkou bolo iba obdobie personálnej únie medzi Portugalskom a Španielskom v rokoch 1580 – 1640²⁷, kedy sa celé Portugalské kráľovstvo ocitlo pod španielskou nadvládou a význam Azorských ostrovov poklesol. Opätovné získanie nezávislosti od Španielska a ďalší prílev prisťahovalcov opätovne pozdvihli význam Azorských ostrovov.

V 19. storočí boli Azory pravidelnou zastávkou amerických veľrybárskych lodí.

Počas 20. storočia Azory ťažili z toho, že sa tu stavali meteorologické stanice, vojenské a letecké základne a stanice transatlantických káblových spoločností.

Významnú úlohu zohrali aj počas „studenej vojny“. Američania odtiaľto so súhlasom Portugalska letecky kontrolovali pohyb sovietskych atómových ponoriek a letisko slúžilo i pre medzipristátia obrích bombardovacích lietadiel pri rôznych svetových konfliktoch.

²⁷ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES: Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 267 - 268. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

3 ANALÝZA CESTOVNÉHO RUCHU AZORSKÝCH OSTROVOV

Cestovný ruch v súčasnosti predstavuje významnú oblasť národného hospodárstva vyspelých štátov sveta. Výraznou mierou sa podieľa na zvyšovaní životnej úrovne obyvateľstva a postupne sa stáva neoddeliteľnou súčasťou spotreby. Hrá dôležitú úlohu pri rozvoji územia, pričom jeho prínos spočíva predovšetkým v tvorbe nových pracovných príležitostí, či už ide o zabezpečenie vlastných služieb cestovného ruchu, alebo rozvoj odvetví súvisiacich s cestovným ruchom. Príjmy, ktoré cestovný ruch prináša, sú podstatnou súčasťou príjmov štátnych rozpočtov krajín, rozpočtov krajov či iných územných celkov

Táto kapitola sa venuje cestovnému ruchu Azorských ostrovov – od jeho počiatkov, ktoré je možné nájsť už v 15. storočí, až po súčasnosť. V prvej časti postupne zachytáva najdôležitejšie etapy budovania cestovného ruchu na Azorských ostrovoch – od počiatočných snáh o spropagovanie Azorských ostrov a následne prilákanie potenciálnych turistov, cez budovanie povedomia o cestovnom ruchu, až po budovanie infraštruktúry, supraštruktúry ako aj vytváranie inštitúcií potrebných pre potreby cestovného ruchu. Následne predstavuje turistický potenciál a zaujímavosti z jednotlivých ostrovov, ktoré by nemal žiadny turista prichádzajúci na Azorské ostrovy vynechať. Popisuje aj tradície a sviatky, najvýznamnejšie slávnosti, ale aj kulinárske špeciality, nasledované informáciami ohľadne spôsobov dopravy a možnostiach ubytovania na Azorských ostrovoch. Na konci kapitoly sa venuje informáciám ohľadom inštitucionálneho zabezpečenia cestovného ruchu na Azorských ostrovoch, doplnené SWOT analýzou. K tomu sa v kapitole nachádzajú aj štatistické údaje z oblasti cestovného ruchu.

Cieľom kapitoly je predstaviť cestovný ruch na Azorských ostrovoch a hlavne predstaviť turistický potenciál Azorských ostrovov ako vhodného produktu pre ponuku cestovných kancelárií.

3.1 MINULOSŤ

Aj napriek vzdialenosti súostrovia od európskej pevniny, malý počet pláži a nestále počasie, prvé zmienky o cestovnom ruchu môžeme nájsť na Azorských ostrovoch už v 15. storočí v dokumentoch a zápisoch cestovateľov a kronikárov, ktorí ostrovy navštívili.

Oblasť údolia Furnas na ostrove São Miguel bola známa a návštevníkmi vyhľadávaná už od prvej polovice 17. storočia ako miesto zdravia.

Oficiálne prvým dokumentom zaoberajúcim sa spropagovaním turistického potenciálu Azorských ostrovov, môžeme považovať písomný dokument ktorý napísal *João António Júdice* v roku 1787. Ako vtedajší generálny kapitán (*Capitão-General*) navštívil oblasť Furnas na ostrove São Miguel, známu veľkým množstvom termálnych a minerálnych prameňov ako aj aktívnej vulkanickej činnosti v podobe kalder, horúcich prameňov a gejzíru, za účelom zmapovania potenciálu danej lokality²⁸.

Následne v priebehu 19. storočia dochádzalo k rôznym ďalším aktivitám, ktoré položili základy cestovného ruchu na Azorských ostrovoch:

- v roku 1817 prvá luxusná jachta „*Cleopatra`s Barge*“ zaradila prístav Horta na ostrove Faial ako zástavku na svojich plavbách po Atlantiku,
- v roku 1838 navštívili ostrovy São Miguel, Pico a Faial bratia Joseph a Henry Bullarovci, ktorí neskôr svoje putovanie po ostrove zaznamenali v knihe „*A Winter in the Azores, and a Summer at the Baths of the Furnas*“, ktorá zároveň slúžila ako turistický sprievodca po ostrovoch,
- v roku 1842 bol otvorený prvý hotel v Horte na ostrove Faial rodinou *Dabney*,
- v roku 1857 parník „*Duque do Porto*“ zahájil svoju pravidelnú premávku medzi Lisabonom a Azorskými ostrovmi,
- o tri roky neskôr v roku 1860 zorganizoval Thomas Higginson prvú organizovanú cestu pre turistov z USA na ostrov Faial, ktorí pobudli na ostrove pár mesiacov
- v roku 1867 vyplával z New Yorku parník „*Quaker City*“, ktorý sa na svojej prvej okružnej plavbe do Európy zastavil aj na Azorských ostrovoch,

²⁸ COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. 79 s. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989.

a na ktorého palube sa nachádzal aj známy cestovateľ Mark Twain, ktorý túto plavbu neskôr úsmevným spôsobom zachytil aj vo svojej knihe. Parník sa najskôr zastavil na pár hodín na ostrove Corvo, aby neskôr pokračoval na ostrov Faial, kde strávil 2 dni a následne pokračoval na svojej ceste do Európy,

- v roku 1871 bola na Azorských ostrovoch založená spoločnosť *Empresa Insulana de Navegação*, ktorá zabezpečovala prepravu loďami medzi ostrovami a pevninou. O rok mala spoločnosť k dispozícii už dva parníky „*Insulano*“ a „*Atlântico*“ a svoju flotilu postupne zväčšovala,
- v roku 1878 francúzsky spisovateľ Leopold de Jedina vo svojej knihe „*Voyage De La Frégate autrichienne Helogoland autour De L'Afrique*“ po prvý krát použil pojem „turista na Azoroch“,
- v roku 1894 bola po prvý krát použitá terminológia „turistický, turista, turisti“ v portugalskom vydaní knihy popisujúcej Azorské ostrovy,
- v roku 1898 bola v Ponta Delgade na ostrove São Miguel založená „*1ª Sociedade Promotora das Actividades Turísticas*“ (obdoba dnešných agentúr pre rozvoj cestovného ruchu) s podporou monackého princa Alberta I. ,
- v roku 1899 bol spoločnosťou *Sociedade Propagadora de Noticias Michaelenses* vydaný turistický sprievodca ostrova São Miguel – *Guia do Viajante na Ilha de S.Miguel* ²⁹

²⁹ COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. 79 – 80 s. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989.

3.2 PRVÁ POLOVICA 20. STOROČIA

Začiatok 20. storočia sa niesol v duchu ďalšieho rozvoja cestovného ruchu na Azorských ostrovoch. Väčšinou sa jednalo o individuálnu turistiku prípadne expedície za veľrybami alebo vulkanickou činnosťou. Hlavnými centrami cestovného ruchu sa stali ostrovy São Miguel s kúpeľným mestečkom Furnas a jeho blízkym okolím, ostrov Faial s hlavným mestom Horta ako aj neďaleko vzdialeným sopečným kráterom Caldeira, ale aj ostrov Pico zo svojou sopkou, ktorá sa stala vyhľadávaným miestom na organizovanie výletov. Pokiaľ bol ostrov São Miguel vyhľadávaný pre svoju prírodnú scenériu a kúpele, mesto Horta na ostrove Faial s vysokým počtom cudzincov, ktorí sa tu postupne usídlili, ponúkalo bohatý kultúrny a spoločenský život. Spolu s okolitými ostrovami Pico a São Jorge vytvárali bohaté možnosti pre svojich návštevníkov. Množstvo reštaurácií, kaviarní a hotelov vytvárali dobré zázemie pre ďalší rozvoj cestovného ruchu na ostrove. Horta mala už v tom období skoro 10.000 obyvateľov, dobre vybudovaný prístav a stala sa tak hlavným centrom Azorských ostrovov. Významné postavenie na ostrove mala rodina *Dabney*, pôvodom z Bostonu, ktorá sa významným spôsobom podieľala na rozvíjaní cestovného ruchu v oblasti.

Začiatok I. svetovej vojny a následná svetová hospodárska kríza priniesla spomalenie aktivít v oblasti cestovného ruchu na Azorských ostrovoch, ako aj ukončenie činnosti *Sociedade Propagadora de Noticias Michaelenses*.

Čiastočné oživenie nastalo až po ukončení I. svetovej vojny v 30-tych rokoch, keď sa Horta stala dôležitou zastávkou leteckej spoločnosti *Pan American Airways* pri jej transatlantických letoch medzi Európou a Amerikou.

21. augusta 1941 bola založená *Sociedade Açoriana de Estudos Aéreos, Limitada* ako predchodca leteckej spoločnosti SATA Air Açores, ktorej úlohou bolo prevádzkovanie leteckej dopravy medzi jednotlivými ostrovmi súostrovia, ako aj Lisabonom³⁰.

Po ukončení II. svetovej vojny a sprístupnením vojenských letísk na ostrovoch prišlo k rozšíreniu leteckej dopravy a ostrovy tak postupne získali letecké spojenie s Európou a Amerikou. Bohužiaľ znamenalo to aj ukončenie činnosti *Sociedade Terra Nostra*, ktorej následníkom sa stala *Grupo Bensaúde*.

³⁰ SATA. [online]. [cit. 2013-02-04]. Dostupné z: <http://www.sata.pt/pt-pt/sata/grupo-sata>

3.3 A SOCIEDADE PROPAGADORA DE NOTÍCIAS MICHAELENSES

Snaha o ďalší rozvoj cestovného ruchu na ostrove São Miguel viedla nakoniec v roku 1898 pár nadšencov na čele *Manuelom Ferreira Cordeiro* k založeniu *Sociedade Propagadora de Notícias Michaelenses*, ktorej prezidentom sa stal *Dr. Ernesto do Canto*, známy aj svojimi ďalšími aktivitami v oblasti kultúrneho života Azorských ostrovov. Úlohou spoločnosti bolo zabezpečovanie šírenia informácií o ostrove São Miguel prostredníctvom „*Notícias Micaelenses*“³¹.

Prvú zmienku o spoločnosti môžeme nájsť už v roku 1893 prostredníctvom bulletinu distribuovaného nielen turistom, ktorí navštívili ostrov São Miguel, ale distribuovaného aj v rámci Európy a Ameriky. Bulletin bol vydávaný v anglickom a francúzskom jazyku a mal návštevníkom priniesť všetky historicko-etnografické informácie, štatistické údaje, ako aj všeobecné informácie, ktoré návštevníci mohli pri svojej návšteve ostrova São Miguel potrebovať.

Sociedade Propagadora de Notícias Michaelenses bola oficiálne založená 16. mája 1899 v Ponta Delgade na ostrove São Miguel. Úlohou spoločnosti bolo :

1. zabezpečiť šírenie informácií o ostrove São Miguel nielen v rámci celého Portugalska, ale aj na medzinárodnom poli,
2. zabezpečiť materiálne ďalší výskum v oblasti histórie a etnografie, ako aj zber a spracovanie štatistických údajov z oblasti priemyslu a obchodu,
3. zabezpečiť archiváciu všetkých dokumentov vydaných nielen v rámci krajiny, ale aj v zahraničí týkajúcich sa celej komunity „*micaelenses*“,
4. sponzorovať všetky iniciatívy smerujúce k ďalšiemu šíreniu kultúry „*micaelenses*“ a to priamo, či nepriamo,
5. chrániť všetky aktivity zlepšujúce nielen materiálny, ale aj morálny charakter spoločnosti³².

Zaujímavosťou je, že celonárodná „*Sociedade Propagadora de Portugal*“ bola založená v Lisabone až o pár rokov neskôr, 28. februára 1906.

³¹ COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. 35 s. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989.

³² COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. 36 – 37 s. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989.

3.4 A SOCIEDADE TERRA NOSTRA

Ďalším veľmi dôležitým krokom k rozvoju cestovného ruchu na Azoroch, konkrétne na ostrove São Miguel bolo založenie *Sociedade Terra Nostra* dňa 3. novembra 1934 v Ponta Delgade, ktorej cieľom bolo propagovať ostrov São Miguel aj na medzinárodnom poli ako prostriedok na dosiahnutie rozvoja a pokroku. Jej zakladateľom bol podnikateľ *Vasco Bensaúde*³³. Práve jeho spoločnosť *Grupo Bensaúde* kúpila v roku 1936 nádhernú záhradu v mestečku Furnas založenú v 18. storočí Anglo-američanom *Thomasom Hicklingom* a položila tak základy botanickej záhrady *Terra Nostra* o rozlohe 12,5 hektárov, dnes jednej z najkrajších v rámci celého Portugalska. Vznikol tak nádherný areál s rozľahlou botanicou záhradou, bazénom s termálnou vodou a hotelom rovnakého mena.

Jedným z prvých krokov *Sociedade Terra Nostra* bolo otvorenie informačnej kancelárie v tesnej blízkosti prístavu v Ponta Delgade 10. marca 1934, ktorá poskytovala informácie prichádzajúcim návštevníkom. O niečo neskôr spoločnosť vydávala aj svoju prvú kolekciu 20 pohľadníc s motívmi ostrova São Miguel. Ďalším krokom bolo otvorenie penziónu rovnakého mena „*Terra Nostra*“ v Ponta Delgada 29. júla 1934 so 14 moderne zariadenými izbami, záhradou a tenisovým kurtom. V tom istom roku, presne 31. augusta 1934, spoločnosť slávnostne otvorila aj *Casino das Furnas* v mestečku Furnas.

20. apríla 1935 spoločnosť slávnostne otvorila hotel „*Terra Nostra*“ v kúpeľnom mestečku Furnas so 40 moderne zariadenými izbami, ktorý sa zaradil medzi najlepšie hotely v Portugalsku. Okrem bohatých možností trávenia voľného času, ktoré hotel ponúkal, mali návštevníci k dispozícii aj príľahlú botanicú záhradu vrátane veľkého termálneho bazéna, ktorá bola v roku 1937 po krátkej renovácii sprístupnená aj širokej verejnosti.³⁴

V roku 1939 spoločnosť vybuodovala prvé golfové ihrisko *Terra Nostra* na Azorských ostrovoch. Tým boli položené základy organizovaného cestovného ruchu.

³³ COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. 40 s. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989.

³⁴ COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. 41 – 43 s. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989.

3.5 BUDOVANIE POVEDOMIA O CESTOVNOM RUCHU

Samotný pojem cestovný ruch sa na Azorských ostrovoch používal veľmi výnimočne. S jeho používaním sa môžeme stretnúť až po založení *Sociedade Terra Nostra*, aj to iba v obmedzenom množstve a v lokálnom ponímaní. Vtedajšie administratívne delenie Azorských ostrovov svojím spôsobom obmedzovalo jeho rozvoj a častejšie používanie. Z tohto dôvodu sa cestovný ruch vyvíjal inak na ostrove São Miguel, kde *Grupo Bensaúde* začínalo mať dominantné postavenie, inak na ostrove Faial, s vysokým počtom cudzincov, ktorí sa tu postupne usídlili (najvýznamnejší podiel zdieľala rodina *Dabney's*, pochádzajúca z Bostonu) a inak na ostrove Terceira, kde v tom období prakticky neexistoval. Podobne to bolo aj so samotnou propagáciou, ktorá propagovala iba samotné oblasti, nie ostrovy ako celok.

Aj toto bol dôvod, prečo bolo potrebné sformovať a usmerniť cestovný ruch v oblasti. Dôležitými sa stali nasledovné udalosti :

- *I Congresso Açoreano* (azorský kongres), ktorý sa konal v roku 1938 v Lisabone. Jeho úlohou bolo pozdvihnúť cestovný ruch ako dôležitú časť ekonomiky a definovať úlohy a ciele k rozvoju cestovného ruchu,
- *Conferência Económica do Distrito da Horta* (ekomická konferencia oblasti Horta), ktorá sa konala v roku 1939. Dôležitým bodom bolo vytvorenie *Secção de Turismo*, ktorá by bola zodpovedná za cestovný ruch na Azoroch,
- *A Conferência do Dr.Armando Narciso*, ktorá konala 24. marca 1945 v Lisabone na podnet Geografickej spoločnosti v Lisabone. Hlavnou témou boli “*Possibilidades Geográficas de Turismo no Arquipélago dos Açores*“ (geografické možnosti cestovného ruchu na Azorských ostrovoch),
- *Conferência Insular Açoriana*, ktorá sa konala v dňoch 25. júla až 1. augusta 1954 v Ponta Delgade a bola „pokračovaním“ *I Congresso Açoreano*. Prioritou bolo definovanie kompetencií a zodpovedností *Secção de Turismo*,
- *1.ª Reunião dos Presidentes das Comissões Regionais de Turismo dos Açores*, ktorá sa konala 20. decembra 1962 v Angra do Heroísmo na ostrove Terceira, ktorej úlohou bolo prehlásenie spolupráce medzi jednotlivými ostrovami ³⁵.

³⁵ COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. 44 – 46 s. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989.

3.6 DRUHÁ POLOVICA 20. STOROČIA

Druhá polovica 20. storočia sa niesla v duchu ďalšieho rozvoja cestovného ruchu na ostrovoch. Významným impulzom bolo sprístupnenie dovedy vojenských letísk komerčnej preprave. Azorský prepravca *SATA* zabezpečujúci lety nielen v rámci Azorských ostrovov a Madeiry (*SATA Air Açores*), ale aj priame lety v rámci Európy, Afriky a Ameriky (*SATA Internacional*) získal dominantné postavenie v leteckej preprave. V 60-tych rokoch sa k nemu pridal aj národný prepravca *TAP Air Portugal*.

Grupo Bensaúde tiež pokračovala v rozvoji cestovného ruchu na ostrovoch. Prebudovaním historickej rezidencie na nábreží v meste Ponta Delgada, vznikol v roku 1965 prvý hotel vysokej kvality na Azoroch (*Hotel São Pedro*). Postupne k nemu pribudli ďalšie hotely nielen na ostrove São Miguel, ale aj na ostrove Terceira a Faial a v Lisabone. Okrem aktivít v oblasti hoteliérstva, spoločnosť rozšírila svoje aktivity aj v oblasti cestovnej kancelárie, dopravných služieb, ako aj ďalších oblastí.

V 60-tych rokoch k ním pribudli aj ďalšie spoločnosti, ktorých úlohou bolo ďalšie rozširovanie aktivít v cestovnom ruchu :

- *TUROTEL – Turismo e Hotéis dos Açores, S.A.R.L.* založená v roku 1968 v Angra do Heroísmo na ostrove Terceira,
- *AÇORTUR – Investimentos Turísticos dos Açores, S.A.R.L.* založená v roku 1970 v Horte na ostrove Faial,
- *PROTUROTEL – Promoção Tuística e Hoteleira, S.A.R.L.* založená v roku 1976 v Ponta Delgade na ostrove São Miguel ³⁶

V 70-tych rokoch sa Azorské ostrovy po prvý krát predstavili samostatne na medzinárodných veľtrhoch cestovného ruchu a od roku 1979 aktívne začali s budovaním značky *AZORES*.

Vstupom Portugalska do EU v roku 1986, začala miestna vláda budovať ďalšiu infraštruktúru potrebnú k rozvoju cestovného ruchu a využívať pri tom peniaze z projektov EU.

³⁶ COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. 54 – 55 s. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989.

3.7 SÚČASNOSŤ

Skutočný rozvoj cestovného ruchu sa na ostrovoch začal až sprístupnením dovedy vojenských letísk komerčnej preprave, ale aj vybudovaním letísk na všetkých ostrovoch.

Ako prvé bolo v roku 1946 sprístupnené letisko na ostrove Santa Maria s troma pristávacími dráhami, pritom najdlhšia dráha mala dĺžku 3.048 m. Letisko slúžilo až do polovice 70-tych rokov ako dôležitý tranzitný bod v severnom Atlantiku pre väčšinu leteckých spoločností pri ich preletoch cez Atlantický oceán³⁷

Zároveň bolo sprístupnené aj letisko na ostrove Terceira s pristávacou dráhou s dĺžkou 3.313 m, ktoré aj naďalej plnilo funkciu leteckej vojenskej základne NATO.

Postupne k nim pribudli letiská na ostrove São Miguel (1969), Horta (1971), Flores (1972), Corvo (1978), Graciosa (1980), Pico (1982), São Jorge (1982), pričom letiská na ostrovoch São Miguel, Terceira, Horta a Santa Maria sú označené ako medzinárodné letiská.

Miestna vláda si uvedomuje dôležitosť cestovného ruchu v rámci ekonomiky Azorských ostrovov, ktorý sa postupne stáva najdôležitejším zdrojom príjmov. Okrem zvyšovania ponuky a kvality ubytovacích zariadení, sa čoraz dôležitejšiu stáva potreba diverzifikácie zameriavania na jednotlivých potenciálnych klientov vzhľadom k silnej sezónnosti na domácom portugalskom trhu. Aj vďaka tomu sa darí Azorským ostrovom neustále zvyšovať príjmy na ubytovaného. Postupne sa už dopracovali na tretie miesto v rámci celého Portugalska (po Madeire a Algarve). Čiastočne to súvisí aj s politikou „kvalitatívneho cestovného ruchu“, v rámci ktorého sú uprednostňované investície do budovania ubytovacích kapacít vyššieho štandardu.

Hlavným centrom cestovného ruchu Azorských ostrovov je ostrov São Miguel, ktorý ročne navštívi skoro 60% všetkých turistov prichádzajúcich na Azorské ostrovy. Nasledujú ho ostrovy Terceira (16,8%), Faial (9,74%), Pico (5,86%), Santa Maria (3,38%), São Jorge (2,39%), Flores (1,60%), Graciosa (1,53%) a Corvo (0,15%).

³⁷ FERREIRA, Adriano. *Era uma vez... Santa Maria*. 236 - 238 s. Vila do Porto : Câmara Municipal de Vila do Porto, 1986

Tabuľka č.01: Cestovný ruch na Azoroch - údaje z rokov 2001 – 2011

ACORES	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Príjmy tis.€	32 837	38 500	54 108	54 965	49 163	41 109
Návštevníci	257 017	256 142	346 694	383 649	327 901	328 753
- domáci	172 643	169 234	206 712	237 022	200 935	173 216
- zahraniční	84 374	86 908	139 982	146 627	126 966	155 537
Prenocovania	788 741	856 364	1 246 563	1 291 072	1 004 804	994 980
- domáci	448 453	455 334	560 999	613 087	489 629	432 796
- zahraniční	340 288	401 030	685 564	677 985	515 175	562 184
Dĺžka pobytu Ø	3,1	3,3	3,6	3,2	3,1	3,0

Zdroj : SREA - Serviços Regional de Estatística dos Açores.

Z uvedenej tabuľky je vidno jemne stúpajúcu tendenciu počtu návštevníkov, ktorá sa prepadla v roku 2009 po predchádzajúcom raste. Vrchol počtu návštevníkov dosiahol v roku 2008, kedy po prvý krát prekročil hranicu 400 tisíc návštevníkov. Následná hospodárska kríza negatívne ovplyvnila tieto štatistiky. Počet zahraničných turistov má neustále stúpajúcu tendenciu (s výnimkou roku 2009) a ich počet v roku 2011 prekonal aj úroveň rekordného roku 2008. Naopak počet domácich turistov má klesajúcu úroveň a prepadol sa už na úroveň začiatku sledovaného obdobia. Pokiaľ ich pomer na začiatku sledovaného obdobia dosahoval úroveň 67,1% z celkového počtu, v roku 2011 to už bolo iba 52,7%. Príčinou môže byť aj skutočnosť, že práve krajiny, z ktorých prichádza najviac turistov neboli až tak zasiahnuté hospodárskou krízou ako domáce Portugalsko.

Naopak počet prenocovaní má po roku 2009 aj naďalej klesajúcu tendenciu. V prípade počtu prenocovaní je však situácia v pomere domácich a zahraničných turistov opačná ako pri počte návštevníkov. Väčšinový podiel na prenocovaniach majú práve zahraniční turisti.

Podobne klesajúci trend majú aj príjmy z cestovného ruchu spôsobené úbytkom turistov po roku 2009.

Priemerná dĺžka pobytu vykazuje počnúc rokom 2006 klesajúci trend a v súčasnosti sa pohybuje na hranici 3 nocí.

Prvé mesiace roku 2012 vykazujú mierny nárast v prípade počtu zahraničných turistov ako aj v prípade ich počtu prenocovaní. Stagnujúci trend je možné zaznamenať u domácich návštevníkov v dôsledku pretrvávajúcej hospodárskej krízy a úsporných opatrení.

Tabuľka 02 Zloženie turistov podľa krajín pôvodu – porovnanie rokov 2001 a 2011

Krajina	2001		2011	
	Počet	%	Počet	%
Portugalsko	172 643	67,17%	213 819	52,69%
Nemecko	10 957	4,26%	24 219	7,37%
Rakúsko	629	0,24%	2 069	0,63%
Belgicko	1 285	0,50%	2 519	0,77%
Brazília	713	0,28%	1 033	0,31%
Kanada	2 599	1,01%	5 430	1,65%
Dánsko	1 238	0,48%	11 438	3,48%
USA	8 690	3,38%	9 735	2,96%
Španielsko	3 121	1,21%	13 260	4,03%
Fínsko	418	0,16%	8 955	2,72%
Francúzsko	6 704	2,61%	8 675	2,64%
Taliansko	2 662	1,04%	6 084	1,85%
Nórsko	594	0,23%	2 829	0,86%
Holandsko	1 881	0,73%	11 762	3,58%
Veľká Británia	6 423	2,50%	8 558	2,60%
Švédsko	31 301	12,18%	9 341	2,84%
Švajčiarsko	2 597	1,01%	3 419	1,04%
Iné	2 562	1,00%	26 211	7,97%
S P O L U	257 017	100,00%	328 753	100,00%

Zdroj : SREA - Serviços Regional de Estatística dos Açores.

Uvedená tabuľka porovnáva zloženie turistov podľa krajiny pôvodu. Dominanciu si stále držia obyvatelia Portugalska, ktorých podiel na celkovom počte turistov sa však neustále znižuje. Pokiaľ ešte v roku 1996 predstavoval ich podiel 72,7%, v roku 2011 to už bolo iba 52,69%. Stále však tvoria nadpolovičnú väčšinu. Najsilnejším zahraničným trhom pre Azorské ostrovy naďalej ostáva Nemecko. Napomáha tomu aj priame letecké spojenie Azorských ostrovov s Nemeckom prostredníctvom leteckých spoločností *SATA Internacional* a *Air Berlin*. Ďalší veľmi zaujímavý vzostup vidno pri krajinách ako Dánsko, Španielsko a Holandsko. Podobne ako pri Nemecku tento nárast nastal zavedením priameho leteckého spojenia s danými destináciami. Stúpajúci trend vidno aj pri ostatných krajinách. Naopak výrazný prepád vidno v prípade Švédska zapríčineného ukončením priameho leteckého spojenia spoločnosťou *SAS*.

3.8 TURISTICKÝ POTENCIÁL

Turistický potenciál tvorí súbor selektívnych, lokalizačných a realizačných faktorov motivujúcich k cestovaniu a pobytu návštevníkov.

Aj keď Azorské ostrovy rozlohou nie sú veľké, na svojom malom území sústredujú nespočetné množstvo turistických zaujímavostí, z ktorých si každý návštevník dokáže vybrať podľa svojich chutí.

- *Lokalizačné faktory* - práve príroda a krajina Azorských ostrovov sú hlavným turistickým potenciálom tejto destinácie. K tomu mierne, veľmi príjemné vlhké podnebie ovplyvňovaným Gofským prúdom, radí Azorské ostrovy medzi subtropické ostrovy. Počas celého roka tu nie sú veľké teplotné výkyvy - v lete sa teplota pohybuje okolo 24°C a v zime klesá k 14°C. Podobne ani teplota vody nepodlieha väčším zmenám, osciluje medzi 17°C a 24°C.

Nespočetné miesta ostrovov ponúkajú nádherné výhľady na okolie. Hory a údolia s bujnou subtropickou vegetáciou, úžasné jazerá v miestach sopečných kráterov, horúce pramene minerálnej vody, fumaroly či gejzíry, impozantné vrcholky, ale aj tajomné jaskyne sopečného pôvodu, to všetko kontrastuje s tunajšími kultivovanými poličkami a dáva súostroviu neopakovateľný krajinný ráz. Čistote ovzdušia, nezasiahnutej žiadnym priemyslom, či inými negatívnymi faktormi, vďaka ostrovom za svoju nevšednú farebnosť a kľud, čo tiež vytvára optimálne podmienky pre milovníkov fotografovania. Spojenie priaznivých klimatických podmienok a bohatej sopečnej pôdy dáva možnosť existencie nespočetnému druhu rastlín, v nemalom meradle exotických. Vulkanický prach, ktorý milióny rokov dopadal na ostrovy, zabezpečil, že tunajšia pôda je tak plodná, že sa dá na nej pestovať skoro všetko. Vzácne dreviny pôvodného vavrínového lesa typické pre celú oblasť Macaronézie, ako napríklad céder alebo vinhático, tropické ovocie s prevahou ananásu, banánov, maracuje či vinnej révy a k tomu množstvo kvetín a samozrejme čajovníkové alebo tabakové plantáže, dávajú dohromady pestrofarebný obrázok o azorskej vegetácii. Aj keď sa história Azorských ostrovov začala písať až v 15. storočí, nijakým spôsobom sa to nepodpisalo na kultúrnom a historickom dedičstve. Historické jadrá miest, so zachovalou zástavbou, obrannými systémami a nespočetné množstvo historických objektov, dokumentujú niekdajšiu slávu a bohatstvo Azorských

ostrovov. Dôkazom mimoriadnej hodnoty je zaradenie historického centra mesta Angra do Heroismo do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Veľké množstvo historických budov je dnes národnými kultúrnymi pamiatkami. Takisto veľké množstvo týchto stavieb slúži v dnešnej dobe ako múzeum. Osobitnou kategóriou je tradícia pestovania a produkcie vína, ktorá sa zachovala až dodnes. Práve vďaka jej jedinečnosti bola zaradená do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Množstvo múzeí, galérií, knižníc, ako aj kultúrnych akcií a rôznych festivalov a slávností, dotvárajú obraz bohatého kultúrneho života na Azorských ostrovoch.

- *Selektívne faktory* - stabilná politická situácia, kvalitné životné prostredie nezasiahané žiadnym priemyslom, ako aj rastúca životná úroveň a pozitívny obraz destinácie, zvyšujú turistický potenciál Azorských ostrovov.
- *Realizačné faktory* – každý z ostrovov disponuje letiskom a prístavom, ktoré sú novovybudované, alebo prešli kompletnou rekonštrukciou a spĺňajú tak všetky normy a nariadenia. Okrem toho každý z ostrovov disponuje širokou cestnou sieťou, ktorá je v relatívne dobrom stave. V minulom roku bola dokončená aj rýchlostná cesta na ostrove São Miguel, ktorá zrýchlila prepojenie správneho mesta Ponta Delgada s ostatnými mestami. K tomu široká sieť ubytovacích a stravovacích zariadení pripravených uspokojiť potreby každého návštevníka.

Obr. 02 : Východné pobrežie ostrova São Miguel – výhľadka Ponta do Sossego

Zdroj : vlastný zdroj

3.8.1 SÃO MIGUEL

Ostrov je akosi vstupnou bránou na Azorské ostrovy. Väčšina turistov prichádza práve na tento ostrov, ktorý je najnavštevovanejší z celého súostrovia.

Najväčší ostrov súostrovia je známy aj ako *Ilha Verde* „zelený ostrov“ vďaka stále zeleným pasienkom a pohoriam. Má hornatý povrch a nachádza sa na ňom množstvo *caldeiras* - miest, kde zo zeme vyvierajú horúce sírne pramene a tvoria malé jazierka. Väčšina sa ukrýva v centrálnej časti ostrova v okolí jazera *Lagoa do Fogo* „Ohňové jazero“ a v údolí Furnas, ktoré stále patria medzi vulkanicky aktívne oblasti ostrova. V údolí Furnas cez *fumaroly*, „prieduchy“ v pôde, unikajú do okolia sírne plyny s teplotou až 800 stupňov Celzia. Sivá pôda v ich okolí z ktorej občas zasyčí gejzír pary, pripomína skôr mesačný povrch popretkávaný jazierkami s vriacou vodou, prípadne bublajúcim bahnom. Vďaka moderným technológiám, práve z geotermálnej činnosti získava ostrov skoro osemdesiat percent všetkej energie. Domáci však túto energiu využívajú aj na prípravu špeciality – *cozido*.

Lagoa das Sete Cidades – obrovský sopečný kráter nachádzajúci sa na západnej strane ostrova, ktorého obvod meria 12 km a jeho kolmé steny porastené zeleňou dosahujú výšku až 300 m, takže vytvárajú dojem zelených závesov.

Obr. 03 : Záber na Lagoa das Sete Cidades z vyhlíadky Vista do Rei

Zdroj : vlastný zdroj

Najlepší výhľad na celý kráter poskytuje výhliadka *Vista do Rei*, ktorá dostala pomenovanie kvôli nádhernému výhľadu na celý kráter. Ten očaril v roku 1901 aj vtedajšieho portugalského kráľa D.Carlosa a jeho manželku D.Améliu pri ich návšteve tejto lokality. Aj z tohto dôvodu patrí výhľad z výhliadky k najfotografovanejším a zároveň najnavštevovanejším miestam celých Azorských ostrovov. Žiadny návštevník nemôže vynechať toto miesto. Výhľad je aj zároveň najčastejším námetom na pohľadniciach.

Na dne krátera sa nachádzajú dve jazerá *Lagoa Verde* a *Lagoa Azul*, ktoré dostali pomenovanie podľa ich sfarbenia viditeľného z výhliadok nad kráterom. Okrem toho sa tu nachádza malá dedinka *Sete Cidades* s veľmi pekným neogotickým kostolom *Igreja de São Nicolau* a romantická záhrada s množstvom hortenzií a azaliiek. Okolie poskytuje výborné možnosti turistiky. V severozápadnej strane krátera bol v 20-tych rokoch 19. storočia vybudovaný tunel zabezpečujúci odtekanie prebytočnej vody z hlavného jazera do oceánu. Kráter vznikol v 40-tych rokoch 15. storočia po mohutnom výbuchu sopky, kedy následná erupcia úplne zničila vrchol sopky. Prví prísťahovalci opísali kráter ako obhorenú nábojnicu. Dnes je už celý kráter porastený bujnou vegetáciou.

Ponta Delgada – správne stredisko ostrova São Miguel je zároveň aj najväčším a najľudnatejším mestom Azorských ostrovov. Centru mesta s námestím *Praça de Gonçalo Velho Cabral* s podlubiami dominuje *Portas da Cidade* „mestská brána“ z 18. storočia. Za ňou sa nachádza kostol *Igreja Matriz de São Sebastião* zo 16. storočia s nádherným vstupným portálom v manuelskom štýle. Kostol *Igreja do Colégio dos Jesuítas* zo 16. storočia, ktorý je súčasťou bývalého kláštora *Colégio dos Jesuítas*, je sídlom najstaršieho múzea na Azorských ostrovoch *Museu Carlos Machado*, v ktorom je možné nájsť zbierky umenia, sakrálneho umenia, histórie a etnografie. Zároveň je aj sídlom verejnej knižnice a archívu mesta. Najvýznamnejšou pamiatkou sakrálneho umenia nielen na Azorských ostrovoch, ale aj v rámci celého Portugalska, je kláštor *Convento de Nossa Senhora da Esperança* zo 16. storočia. Nachádza sa tu svätyňa *do Senhor Santo Cristo dos Milagres* „Svätého Krista zázrakov“, najvyššej oddanosti obyvateľov Azorských ostrovov, spolu s pokladom zahŕňajúcim nespočetné množstvo šperkov zo zlata a striebra z 18. storočia nevyčísľiteľnej hodnoty. Kláštor je zároveň centrom *Festas do Senhor Santo Cristo dos Milagres* „slávností Svätého Krista zázrakov“. Renesančná pevnosť *Forte de São Brás*

zo 16. storočia je zas sídlom vojenského múzea. Okrem množstva ďalších historických pamiatok, ponúka mesto aj krásne záhrady plné subtropických rastlín, či turistami veľmi vyhľadávanú pobrežnú promenádu s útulnými kaviarničkami a k nim prilahlými úzkymi uličkami. V severovýchodnej časti mesta sa nachádzajú ananásové plantáže. Ponta Delgada je ideálnym východiskovým bodom pre celodenné výlety.

Furnas – malé kúpeľné mestečko nachádzajúce sa v centrálnej časti ostrova poskytuje možnosť pozorovať aktivity sopečnej činnosti a to či už priamo v mestečku v parku s úžasnými bublajúcimi jazierkami s vriacou vodou a množstvom minerálnych prameňov, alebo pri neďalekom jazere *Lagoa das Furnas*, kde je možné pozorovať aj prípravu výbornej miestnej pochúťky *Cozido das Furnas* pripravovanej až 7 hodín priamo vo vriacej zemi. Botanická záhrada *Parque Terra Nostra* ponúka na rozlohe 12 hektárov nielen nespočetné množstvo subtropickej a tropickej vegetácie, ale aj kúpanie v plaveckom bazéne s termálnou vodou sfarbenou do horčicovej farby kvôli vysokému obsahu železa. Otvorená je celoročne a vstupné je 5 EUR. Ďalšiu možnosť kúpania pod vysokými prasličkami poskytujú prírodné termálne bazény *Poça da Beija*, ktoré sú otvorené tiež celoročne a vstupné je 2 EUR. Mestečko poskytuje bohaté možnosti turistiky do okolia s množstvom termálnych prameňov a vodopádov. V mestečku a jeho okolí sa nachádza 22 rôznych prameňov s liečivou vodou.

Lagoa do Fogo – sopečný kráter s jazerom s krásnymi piesočnatými plážami s bielym pieskom a s priehľadnou vodou nachádzajúci sa v centrálnej časti ostrova v pohorí *Serra de Água de Pau* v nadmorskej výške 575 m n.m., je prírodnou rezerváciou so špeciálnym stupňom ochrany. Jeho okolie poskytuje nádherné možnosti turistiky. Na severnom úbočí pohoria sa nachádza *Caldeira Velha* s prameňom s teplou vodou a s možnosťou kúpania v prírodnom jazierku s vodopádom a bujnou subtropickou vegetáciou v okolí.

Ponta da Ferraria – táto jedinečná geologická formácia svojho druhu na svete sa nachádza na západnej strane ostrova a je prírodnou rezerváciou. Tvorí ju „pseudo-kráter“, ktorý vznikol v dôsledku menších parných explózií vyplývajúcich z kontaktu horúcej lávy s morskou vodou a takisto aj prírodný bazén, kde je možné okúpať sa v „termálnej“ morskej vode. Vyvierajúca voda má teplotu 60°C, pri zmiešaní sa s morskou vodou dosahuje teplotu okolo 30 °C. Nachádzajú sa tu aj termálne kúpele *Termas da Ferraria* s celoročnou prevádzkou.

Región Nordeste – východné pobrežie ostrova známe svojimi nádhernými romantickými vyhlídkami, s upravenými záhradami, sú ideálnymi miestami na piknik v prírode. Región je známy aj vtáčou rezerváciou zaradenou k sústave chránených území LIFE podporovaný EÚ³⁸, kde žije druhý najviac ohrozený vtáči druh v Európe – Hýľ lesný Azorský (lat. *Pyrrhula murina*). Jedná sa o endemický druh žijúci iba v tejto časti ostrova.

Chá dos Açores – jediné čajové plantáže v Európe nachádzajúce sa na severe ostrova São Miguel medzi dedinami *Porto Formoso* a *Maia*. Práve odtiaľto pochádzajú dve značky čaju : *Chá Gorreana* a *Chá Porto Formoso*.

Obr. 04 : Záber na čajové plantáže Gorreana

Zdroj : vlastný zdroj

Čaj sa tu začal pestovať v 19. storočí. Z plantáže *Chá Gorreana* o rozlohe 45 hektárov sa vyprodukuje ročne 42 až 43 ton prvotriedneho čaju. Pred II. svetovou vojnou sa čaj predával hlavne na pevnine v Portugalsku, dnes sa vyváža do USA, Kanady, ako aj celej Európy. *Chá dos Açores* sa odlišuje od ázijských čajov tým, že nakoľko rastie v oceánskej klíme a na vulkanickej pôde, má nižší obsah tanínu a esenciálnych olejov. Čaj sa pestuje výhradne ekologickým spôsobom bez použitia herbicídov a pesticídov, pretože na Azoroch sa nevyskytujú choroby, ktoré by rastliny poškodili. Zber čaju, triedenie ako aj balenie prebieha výlučne ručne, čím rastie jeho kvalita aj cena. Čas zberu čajových lístkov je od začiatku mája do konca septembra. Pri spracovaní čaju sa používajú pôvodné stroje, ktoré sem zakladateľ fabriky *Chá Gorreana* nechal priviesť koncom 19. storočia až z Indie. Stroje sú dodnes funkčné a tak sa môžu návštevníci cítiť ako pred sto rokmi pri prehliadke továrničky.

³⁸ BirdLife International. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: http://www.birdlife.org/eu/pdfs/wellbeing_slovak.pdf

3.8.2 SANTA MARIA

Tretí najmenší ostrov zo súostrovia, známy aj ako *Ilha Dourada* „zlatý ostrov“, dostal svoje pomenovanie podľa nádherných pláži so „zlatým“ pieskom, ktoré tvoria akýsi protiklad s ostatnými ostrovami súostrovia s plážami s tmavým sopečným pieskom. Ostrov sa môže popýšiť aj najteplejším a zároveň najsuchším podnebíom v rámci Azorských ostrovov, nakoľko je najjužnejším a zároveň najvýchodnejšie obývaným ostrovom súostrovia. Aj napriek týmto skutočnostiam patrí medzi najmenej navštevované ostrovy súostrovia, čím vytvára ideálne predpoklady pre turistov, ktorý hľadajú klud a nedotknutú prírodu. Pobrežie ostrova je charakteristické svojimi nádhernými hlbokými zátokami, z ktorých väčšina je lemovaná vinicami, prípadne malými políčkami ohradenými skalnými stenami.

Geologická štruktúra ostrova, ako jediného v rámci súostrovia, obsahuje množstvo vápencových usadenín, v ktorých sa nachádza množstvo fosílií ešte z čias vzniku ostrova. Ílovitá pôda, ktorá vznikla ako dôsledok vulkanickej činnosti, je charakteristická červeným sfarbením. Ostrov je rozdelený na dve, viditeľne rozdielne polovice : východnú hornatú polovicu s hlbokými údoliami a bohatou vegetáciou a západnú polovicu, tvorenú prevažne veľkou rovinou pokrytou trávnaným porastom. Tento fascinujúci kontrast je možné najlepšie pozorovať z výhliadky najvyššieho vrchu na ostrove *Pico Alto* dosahujúceho nadmorskú výšku 590 m n.m.

Baia de Maia a São Lourenço – nachádzajúce sa na východe ostrova patria medzi dve najkrajšie zátoky celého súostrovia s vinicami tiahnucími sa po svahoch od vrchu až k oceánu, vytvárajúce dojem amfiteátra tvoriaceho ochranú bariéru pred vetrom a zároveň zabezpečujúceho prirodzené zohrievanie viniča.

Anjos – malá dedinka v zátokke na severozápade ostrova s prírodným jazierkom a prístavom, kde sa Krištof Kolumbus zastavil pri svojej prvej ceste z Ameriky a v kaplnke *Ermida dos Anjos* nechal odslúžiť omšu na znak vďaky z úspešného návratu.

Vila do Porto – správne stredisko ostrova s najstaršími základmi mestského osídlenia na Azorských ostrovoch. V jej katastri sa nachádza množstvo pamiatok medzi ktorými má významné postavenie kostol *Nossa Senhora da Purificação* s nádhernou barokovou fasádou zdobenou čiernym bazaltom.

3.8.3 TERCEIRA

Ostrov známy aj ako *Ilha Lilás* „fialový ostrov“ vďaka fialovej farbe oblohy pri východe a západe slnka, je hospodársky najvýznamnejším ostrovom súostrovia na ktorom sa kedysi pestovalo obilie a rastliny na prírodné farbivá. Terceira dostala svoje pomenovanie nielen podľa toho, že bola objavená ako tretia v poradí (Terceira = tretia), ale tiež kvôli tomu, že je aj tretia najväčšia čo sa rozlohy týka. Ostrov elipsovitého tvaru sa nachádza uprostred súostrovia a už od počiatku osídľovania patril medzi najvýznamnejšie ostrovy v rámci súostrovia. Prezývaný je aj ako ostrov monumentov a kronikárov, nakoľko práve tu boli spísané dôležité kapitoly histórie nielen Azorských ostrovov ale aj celého Portugalska. Z tohto dôvodu sa tu nachádza aj najviac historických pamiatok.

Dominantou východnej časti ostrova je pozostatok jedného z najväčších vulkánov súostrovia, ktorý sa dá najlepšie pozorovať z výhliadky najvyššieho vrchu pohoria *Serra do Cume* dosahujúceho nadmorskú výšku 545 m n.m. Pozostatky sopečnej činnosti na ostrove sú veľkolepé a sú ľahko dostupné. Centrálnej časti ostrova dominuje najväčší kráter súostrovia *Caldeira de Guilherme Moniz* (obvod 15km), ktorého okolie stále patrí medzi vulkanicky aktívne oblasti ostrova. Neďaleko sa nachádza jaskyňa *Algar do Carvão* sopečného pôvodu, ako aj *Furnas do Enxofre*, kde cez *fumaroly*, „prieduchy“ v pôde, unikajú do okolia sírne plyny. Východnej časti ostrova dominuje pohorie *Serra de Santa Barbara*, s najvyšším vrchom ostrova tvoreného sopečným kuželom dosahujúceho nadmorskú výšku 1.021m n.m.

Angra do Heroísmo – správne stredisko ostrova Terceira, sa ako prvé v rámci Azorských ostrovov stalo v roku 1534 mestom³⁹. V tom istom roku pápež Pavol III. rozhodol o vzniku diecézy Azorských ostrovov práva v Angra do Heroísmo⁴⁰, ktoré dovtedy patrili pod Madeiru. V roku 1980 postihlo Terceiru ničivé zemetrasenie. Aj keď malo za následok obrovské škody, paradoxne prispelo k obnove a zviditeľneniu mesta. Pri rekonštrukcii mesta sa ukázalo, že mesto bolo od svojho vzniku budované ako vôbec prvý európsky urbanistický komplex s významnou strategickou polohou. Nádherné

³⁹ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 267. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

⁴⁰ COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*, s. 267. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. ISBN 978-972-647-225-4

budovy z čias kolonializmu, vrátane katedrály, kláštorov, palácov či arény pre býčie zápasy, boli postupne opravené a v roku 1983 UNESCO vyhlásilo mesto za súčasť svetového kultúrneho dedičstva⁴¹. Toto najkozmpolitnejšie mesto Azorov patrí už viac ako tristo rokov k strategickým miestam v Atlantiku. Pravidelne sa tu zastavujú lode na ceste medzi Európou, Amerikou a Afrikou. V 17. storočí bol prístav v Angre dôležitou zastávkou pre všetky španielske flotily lodí, ktoré sa vracali z Ameriky naložené pokladmi, ale aj portugalské lode vracajúce sa z Indie, Brazílie a Afrických kolónií.

Najlepší výhľad na celé mesto poskytuje *Monte Brasil* – sopečný kráter na západnej strane zálivu. Na jeho úbočí sa nachádza pevnosť *São João Baptista*, obkolesená vysokým múrom ktorý dosahuje dĺžku 4,5 km a ktorá patrila k najdôležitejším portugalským pevnostiam v 16. a 17. storočí. Starobylý kláštor *Convento e Igreja de São Francisco* je domovom mestského múzea. Návštevníci sa v ňom môžu dozvedieť všetko o dejinách ostrova Terceira i celého súostrovia. Katedrála *Sé* zo 16. storočia je zas sídlom Azorskej diecézy. Okrem toho sa v meste nachádza množstvo kláštorov, palácov, pevností, kostolov, usadlostí a ďalších budov historického a kultúrneho významu, ktorých počiatky siahajú až do 16. storočia a dokazujú, aké významné postavenie toto mesto malo.

Praia da Vitória – malé historické mestečko nachádzajúce sa v zátokke na východnej strane ostrova vedľa leteckej základne *Lajes*, pýšiace sa jednou z najlepších a najviac navštevovaných pláží na ostrove. Za zmienku stojí kostol *Igreja Matriz de Santa Cruz* zo 16. storočia postavený v Manuelskom štýle. Najlepší výhľad na celé mesto poskytuje výhliadka *Miradouro do Facho* nachádzajúca sa na severnej strane zálivu.

Biscoitos – malá dedinka na severe ostrova známa svojimi vychladnutými lávovými poliami vytvárajúcimi útvary podobné sušienkam – *biscoitos*. Oblasť je turistami veľmi vyhľadávaná hlavne v letných mesiacoch kvôli kúpaniu v prírodných jazierkách vybudovanými v oceáne medzi čiernymi lávovými skalami. Nachádza sa tu aj prvé múzeum vína na Azorských ostrovoch založené v roku 1990 piatou generáciou rodiny Brum, ktorá tu pestuje a vyrába víno od konca 19. storočia.

⁴¹ UNESCO World Heritage Liste. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/en/list/206>

Os Impérios – jedným z najvýraznejších rysov Azorskej identity je vyznávanie kultu Ducha svätého, s ktorým je spojená väčšina náboženských sviatkov na súostroví. Tento jav je najvýraznejší práve na ostrove Terceira, kde sa prakticky v každej obci, usadlosti nachádza malá kaplnka – *Os Impérios*, po väčšine bohato a pestro zdobená. Väčšina z týchto kaplniek bola postavená v 19. storočí

Obr. 05 : Os Impérios – Porto Martins/Praia da Vitória

Zdroj : vlastný zdroj

Tourada à corda – býčie zápasy typické pre ostrov Terceira, ktoré sa konajú v letných mesiacoch. Na rozdiel od tých španielskych, zviera nie je nikdy usmrtené. Organizovanie a priebeh zápasov je riadený vyhláškou 37/2008/A, kapitola XIII ⁴². Do ulíc sa postupne vypustia štyria býci. Býk sa priviaže na dlhé lano, ktoré pevne drží pár silákov a odvážlivci ho môžu provokovať a behať popri ňom. Jeho terén je však označený bielou čiarou a zátarasami, za ktoré sa už býk nedostane. Každý býk môže byť vypustený na minimálne 15 minút, maximálne však 30 minút. Po boji sa zviera musí vrátiť opäť na pastvu, kde musí zostať minimálne 8 dní, aby sa mohlo opäť vrátiť na zápasy.

⁴² Diário da República: N.º. 150. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://dre.pt/pdf1s/2008/08/15000/0525405277.pdf>

Algar do Carvão – známa jaskyňa nachádzajúca sa na okraji krátera *Caldeira de Guilherme Moniz*. Jedná sa o sopečný prieduch, ktorý vznikol asi pred 2.000 rokmi a nachádza sa približne 100 metrov pod zemou a dosahuje dĺžku 640 metrov. Stalagmity a stalaktity sú miestami sfarbené do červena, čo v kombinácii s machmi a lišajníkmi vytvára nezabudnuteľný obraz. Na dne jaskyne sa nachádza aj 15 metrov hlboké jazierko. Okolo poludnia preniknú do jaskyne na pár minút aj slnečné lúče vďaka sopečnému otvoru v strope. Jaskyňa je prístupná od konca marca do začiatku októbra a vstupné je 4,- €, prípadne 6,50 € pri zakúpení vstupu aj do neďalekej jaskyne *Gruta do Natal*.

Gruta do Natal – jaskyňa nachádzajúca sa približne 6 km západne od jaskyne *Algar do Carvão* na okraji prírodnej rezervácie Serra de Santa Bárbara. Jedná sa tiež o sopečný prieduch dosahujúci dĺžku 697 metrov, výšku miestami až 12 metrov a šírku až 7 metrov. Zaujímavosťou je, že sa nachádza pod jazerom Lagoa do Negro. V jaskyni je možné pozorovať rôzne geologické štruktúry.

Pre rôzne geomorfologické vlastností a biologickú diverzitu (rozmanitosť) tvoria jaskyne *Gruta do Natal* a *Algar do Carvão* ako aj sírne fumaroly *Furnas do Enxofre*, nachádzajúce sa medzi oboma jaskyňami, súčasť Národného parku Terceira⁴³ a zároveň sú súčasťou sústavy chránených území európskeho významu NATURA 2000.

⁴³ Diário da República: N.º. 78. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: <http://www.dre.pt/pdf1s/2011/04/07800/0235502373.pdf>

3.8.4 FAIAL

Ostrov Faial, ktorý je súčasťou Grupo Central, je nazývaný aj *Ilha Azul* „modrý ostrov“ vďaka veľkému množstvu hortenzií na ostrove, patrí medzi najkrajšie ostrovy celého súostrovia. Svoj názov dostal ostrov podľa endemického stromu vyskytujúceho sa v biogeografickom regióne *Macaronézia* – „*Myrica faya*“, ktorý sa na ostrove vyskytoval vo veľkom množstve v dobe jeho objavenia.

Tvarom pripomína päťuholník a preslávil sa hlavne kvôli najvhodnejším podmienkam pre surfovanie a jachting v rámci súostrovia. Aj z tohto dôvodu sa v meste Horta nachádza asi najznámejší jachtársky prístav na svete, ktorý mnohí považujú za svetovo najdôležitejší oceánsky prístav. Je dôležitou zastávkou skoro väčšiny lodí smerujúcich z Ameriky do Európy a tiež aj výletných prázdninových jacht známych svetových celebrit. Množstvo medzinárodných lodí a jacht a s nimi aj návštevníkov rôznych národností vytvárajú z Horthy najkozmopolitnejšie mesto celého súostrovia.

Už od 16. storočia ostrov zaznamenal rozkvet vďaka prístavu v meste Horta, ktorý sa stal dôležitou zastávkou lodí a neskôr aj hydroplánov križujúcich Atlantický oceán. Ostrov ponúka množstvo prírodných zákutí, ktorým dominuje obrovský zelený kráter *Caldeira do Faial*. Po jeho okraji vedie turistický chodník, ktorý poskytuje strhujúci výhľad do vnútra kráteru. Najvyšším vrchom je *Cabeco Gordo* s výškou 1.043 m n.m. K ďalším úchvatným prírodným úkazom patrí *Vulcão dos Capelinhos* na západnej strane ostrova známy mohutným výbuchom a následnou erupciou v rokoch 1957-1958. Južné pobrežie ostrova medzi letiskom a mestom Horta na pobreží Feteira ponúka krásne morské jaskyne a lávové oblúky *Lajinha* a *Ponta Furada*, ktoré sú dostupné loďou sú útočiskom množstva vtákov.

Začiatkom 20. storočia bolo na ostrove vybudované observatórium zaznamenávajúce zmeny počasia a klímy. Vďaka podmorským káblom, ktoré spojovali Európu s Amerikou sa ostrov stal významným centrom pre telekomunikácie.

Horta – správne stredisko ostrova Faial rozprestierajúce sa okolo širokej zátoky, ponúka okrem svojho prístavu, v ktorom kotvia jachty a lode z celého sveta, aj kúsok svojej veľmi bohatej histórie. Mesto je sídlom parlamentu autonómnej oblasti Azorské ostrovy, ako aj *Direcção Regional do Turismo* a ďalších inštitúcií autonómnej správy. Okrem toho je sídlom aj Fakulty Oceánografie a Ichtyológie (veda o rybách) Azorskej

univerzity. Miestny prístav, ktorý slúžil pôvodne ako výrobňa a sklad vinárskej produkcie z ostrova Pico, nakoľko väčšina majiteľov viníc žila na ostrove Faial, je v súčasnosti rajom jachtárov z celého sveta, čo vidno už hneď na mólovom múriku, ktorý je popísaný rôznymi pozdravmi, obrázkami a želaniami. Každý, kto holduje tomuto vodnému športu, tam namaľoval obrázok, a tak celé okolie prístavu vyzerá, akoby sa práve konala veľká súťaž v maľovaní na múriky a dlažby. Okrem toho prístav poskytuje aj nádherný výhľad na oproti ležiaci ostrov Pico a jeho majestátnu sopku Ponta do Pico (jeden z najkrajších výhľadov, aj keď obyvatelia ostrova Pico o tom nechcú ani počuť). Cieľom väčšiny návštevníkov prichádzajúcich z kotviacich lodí a jacht je slávny bar *Peter's Café Sport*, ktorý bol otvorený v roku 1918. Okrem možnosti občerstviť sa, prípadne vymeniť si informácie týkajúce sa plavby, je tu možnosť navštíviť *Museu do Scrimshau* prezentujúceho maľby a rytiny na veľrybích kostiach, či zuboch pochádzajúcich až z roku 1884.

Obr. 06 : Pohľad na sopku Ponta do Pico z prístavu v Horte

Zdroj : vlastný zdroj

Najlepší výhľad na celé mesto poskytuje *Monte da Guia* – sopečný kráter na južnej strane mesta, ktorý je zároveň prírodnou rezerváciou, prípadne výhliadka

de Nossa Senhora da Conceição nachádzajúca sa na sever od mesta. Starobylý jezuitský kláštor *Colégio dos Jesuítas da Horta* je domovom mestského múzea s bohatou zbierkou diel tradičných remesiel. Jeho súčasťou je aj kostol *Igreja de São Salvador*. Kostol *Igreja de Nossa Senhora do Carmo* je zas domovom múzea sakrálneho umenia. Pevnosť *Forte de Santa Cruz da Horta*, nachádzajúca sa vedľa prístavu, ako aj *Forte de São Sebastião da Horta* spolu s *Portão do Mar de Porto-Pim* nachádzajúce sa v južnej časti mesta, tvorili v minulosti dômyselný ochranný systém ako ochrana pred pirátmi a korzármami.

Caldeira do Faial – obrovský kráter tvoriacy dominantu ostrova s priemerom 2 km a hĺbkou 400 m. Z parkoviska vedie malý, sotva 15m dlhý tunel k výhliadke nad kráterom na okraji kaldery. Z nadmorskej výšky 900 m n.m. je možné pozorovať dno kráteru. Až do vulkanickej erupcie v rokoch 1957 – 1958 v *Capelinhos* bolo na dne kaldery jazero. Erupciou vznikli v trhliny a voda následkom horúceho sírnateho vzduchu, prenikajúceho až z novovzniknutého vulkánu *Capelinhos* sa postupne vyparila. Dnes je možné pozorovať pozostatky jazera. Po okraji krátera vedie turistický chodník, ktorým je možné dostať sa k najvyššiemu vrchu ostrova *Cabeço Gordo* s nadmorskou výškou 1.043 m n.m., odkiaľ je možné pozorovať susedné ostrovy *Pico* a *São Jorge* a v prípade dobrej viditeľnosti je možné vidieť aj ostrov *Graciosa*. Oblasť kaldery je súčasťou prírodnej rezervácie.

Ponta dos Capelinhos – najväčšia atrakcia ostrova, ktorá vznikla vulkanickými erupciami v rokoch 1957 – 1958 a následkom ktorých sa zväčšila rozloha ostrova o 2,4 km². Vulkanické erupcie začali 27. septembra 1957 v hĺbke 40 – 60 m pod hladinou oceánu vo vzdialenosti 1 km od pobrežia. V priebehu nasledujúcich mesiacov sa spod hladiny oceánu postupne vynoril menší ostrov, ktorý následkom ďalších erupcií zväčšoval svoju rozlohu, až sa nakoniec 12. novembra 1957 spojil s ostrovom Faial. Najsilnejšie erupcie boli zaznamenané v noci z 12. na 13. mája 1958, doprevádzané viac ako 450 otrasmi zeme, kedy bola láva vystrelovaná až do výšky 500 m a doprevádzaná silnými zvukovými vlnami. V nasledujúcich týždňoch erupcie pretrvávali a boli doprevádzané silnými otrasmi, ktoré poškodili množstvo budov na ostrove. Od septembra 1958 erupcie postupne strácali na sile. Dňa 24. októbra 1958 prišlo k poslednej erupcií. Na konci erupcie dosahoval vrchol sopečného krátera výšku

160 m a množstvo vyvrhnutého materiálu dosahovalo objem 174 miliónov m³ ⁴⁴. Následkom týchto vulkanických erupcií prišlo k silnej emigrácii domáceho obyvateľstva do USA, čo sa podpísalo pod skoro 50% úbytok obyvateľstva ostrova. V blízkosti zničeného majáka bolo v auguste 2007 otvorené múzeum, ktoré ponúka svojim návštevníkom možnosť virtuálne a interaktívne zoznámiť sa nielen s vulkanickou históriou daného miesta, ale aj s celou históriou súostrovia. Múzeum je otvorené po celý rok. Cena vstupného je 10,- € za osobu v prípade kompletnej prehliadky vrátane 3D-prezentácie.

Obr. 07 : Pohľad na zničený maják Capelinhos a v pozadí sopečný kráter

Zdroj : vlastný zdroj

Ponta do Varadouro – prírodné bazény s morskou, ale aj termálnou vodou s teplotou dosahujúcou 35,5°C, vybudované uprostred sopečných skál sú v letných mesiacoch najvyhľadávanejším miestom nielen domácich, ale aj turistov. Varadouro sa nachádza na južnom pobreží na ceste medzi *Capelinhos* a letiskom a má najideálnejšie klimatické podmienky v rámci celého ostrova vďaka špeciálnej mikroklíme.

⁴⁴ Erupção do Vulcão dos Capelinhos. [online]. [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: http://siaram.azores.gov.pt/vulcanismo/vulcao-capelinhos/_texto.html

3.8.5 PICO

Ostrov Pico, ktorý je súčasťou Grupo Central, je nazývaný aj *Ilha Cinzenta* „šedý ostrov“, vďaka veľkému množstvu šedých lávových kameňov a lávových polí, ktoré domáci zvyknú prezývať aj „*mistérios*“ a nachádzajú sa takmer na celom ostrove. Aj keď sú Azorské pôvody sopečného pôvodu, ostrov Pico je najlávovejší zo všetkých ostrovov súostrovia. Pre mnohých je ostrov najkrajší a zároveň najzvláštnejší. Svoje pomenovanie dostal podľa majestátnej hory – vrchol hory v portugalčine = *Pico*, ktorá je so svojou výškou 2.325 m n.m. najvyšším vrchom v rámci celého Portugalska a tretím najvyšším vrchom v rámci celého Atlantického oceánu. Ostrov je druhý najväčší v rámci celého súostrovia a je najmladší z celého súostrovia. Pozostatky sopečnej činnosti sú na ostrove viditeľné aj v súčasnosti.

Dominantou ostrova je sopka *Pico*. Na východ od nej sa nachádza náhorná plošina *da Achada* s veľkým množstvom sopečných kráterov, kráterových jazier, lesov a pastvín. Severné pobrežie je husto zalesnené ale iba riedko osídlené. Najviac osídlené je južné a západné pobrežie, ktoré je aj v maximálnej miere kultivované. Prví usadlíci, ktorí prišli na ostrov v roku 1460 mali neľahkú úlohu, nakoľko južná strana ostrova, vhodná k osídlovaniu, bola pokrytá veľkým množstvom sopečných kameňov a pôdy vhodnej k pestovaniu plodín bolo veľmi málo. Z tohto dôvodu začali zbierať sopečné kamene a vytvárať z nich terasovité polia a kamené steny okolo malých políčok, ako ochranu pred silným vetrom. Kamene, ktoré nedokázali využiť pri stavbe ochranných bariér popri políčkach, sústreďovali na veľké kopy, ktoré je možné aj v súčasnosti vidieť hlavne v južnej a západnej strane ostrova. V prípade potreby využívali tieto kamene aj na stavbu domov, alebo ciest.

Popri pestovaní poľnohospodárskych plodín malo v rámci ostrova významne postavenie vinárstvo a lov veľrýb. K veľrybárstvu patrila aj stavba lodí, ktoré boli v tej dobe považované za jedny z najkvalitnejších. Tradícia pestovania viniča na malých políčkach obkolesených múrikmi z lávového kameňa sa zachovala až dodnes, vďaka čomu UNESCO v roku 2004 zaradilo vinice na ostrove Pico za súčasť svetového kultúrneho dedičstva.

Madalena – správne stredisko ostrova nachádzajúce sa na západnej strane ostrova. Mesto má skôr charakter obce s rozvíjajúcou turistickou infraštruktúrou.

Dominantou mesta je kostol *Igreja de Santa Maria Madalena* na námestí *Paços do Concelho da Madalena do Pico*, ktoré tvoria centrum mesta. V meste sa nachádza aj Múzeum vína, ktoré je súčasťou Museum do Pico. Pôvodne Karmelitánsky kláštor slúži od roku 1999 ako výstavný priestor dokumentujúci tradície vinárstva na ostrove so stálou expozíciou dobových kamenných lisov, nádob a nástrojov využívaných pri spracovaní vína. Nachádza sa tu aj pivnica s veľmi cenným *Vinho do Pico*.

Vinice – 987 ha viníc nachádzajúcich sa hlavne v západnej časti ostrova tvoriacich pásy široké 50 až 100 m na pobreží. Odrody vína, ani kvalita vína neboli dôvod na zápis do svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, ale úsilie a spôsob, akým bola vinná réva pestovaná. Prví pestovatelia museli najskôr na pobreží oceánu rozbiť hrubú vrstvu lávy a následne postaviť múriky z lávového kameňa, ktoré mali sadenice vinnej révy chrániť pred silným vetrom a zároveň zabezpečiť akumuláciu tepla zo slnečného žiarenia, ktorá zabezpečovala teplo pre dozrievanie vinnej révy. Do každého políčka následne zasadili jednu, prípadne dve sadenice vinnej révy. Korene každej sadenice sa museli postupne prepracovať hlboko až do výživného podlažia⁴⁵. Práve vďaka tomu vinná réva produkuje vysoko minerálne vína : *Lajido* je suché víno a *Angelica* je sladšie víno, ideálne ako aperitív. Okrem toho sa zvyklo produkovať aj víno *Verdelho do Pico*, ktoré bolo vyvážané do Anglicka, severnej Ameriky a skoro po dve storočia nemohlo chýbať v nápojovom lístku ruskej cárskej rodiny. Aj z tohto dôvodu sa jedno z vín dodnes volá *Czar*.

Pico – najvyšší vrch Portugalska s výškou 2.351 m n.m. je stále aktívna sopka a zároveň tvorí vrchol najväčšieho horského pásma na zemi, Stredoatlantického chrbátu. Od osídlenia ostrova boli zaznamenané už tri veľké erupcie. Sopečná láva sa však nehnula z vrcholu sopky, ale z jej svahov. Ešte dnes je možné pozorovať tieto niekoľko metrov široké pásy ztuhutej lávy ako smerujú zo svahov sopky smerom k oceánu. Okrem toho sa sopka z času na čas prebudí a vychfíli menšie množstvo lávy, prípadne horúceho vzduchu. Aj z tohto dôvodu je možné pozorovať malé krátery, nazývané aj „parazitické krátery“, po úbočiach sopky. Momentálne sopka už viac ako 50 rokov neprejavila žiadnu aktivitu. Hlavný kráter se nazýva *Pico Grande* a lávový kužel nachádzajúci sa vo vnútri sa nazýva *Piquinho*. Vo výške približne 1.200 m n.m. je možné vidieť skoro celý ostrov, vrátane susedných ostrovov *Faial* a *São Jorge*.

⁴⁵ UNESCO World Heritage Liste. [online]. [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://whc.unesco.org/en/list/>

Za jasného počasia je možné pozorovať aj ostrov *Graciosa* a *Terceira*, ktoré sú vzdialené 80, respektíve 100km. Mnoho návštevníkov prichádza na ostrov práve z tohto dôvodu, aby sa pokúsili dostať na vrchol sopky, ktorý býva veľmi často zahalený v oblakoch a v zimných mesiacoch pokrytý snehovou pokrývkou. Samotný výstup začína na západnej strane sopky v nadmorskej výške 1.200 m n.m., kde sa nachádza základňa a môže trvať 3 – 5 hodín v závislosti od zdatnosti jednotlivcov. Na úvod dostanú záujemcovia inštrukciú o bezpečnosti výstupu. Menej skúsení môžu využiť služby sprievodcu, ktorého cena sa pohybuje okolo 100,- € a zahŕňa aj dopravu do základne. Samotná trasa zo základne na vrchol dosahuje dĺžku 3,5 km a prevýšenie 1.100 m, čo znamená, že cesta je dosť strmá. K hlavnému kráteru vedie cestička pokrytá lávovými kameňmi, popri ktorej sa nachádza 45 očíslovaných stĺpikov, ktoré privedú turistov na okraj *Pico Grande*. Odtiaľ je možné vystúpiť o 70 m vyššie na *Piquinho*, ktorý tvorí samotný vrchol sopky.

Obr. 08 : Pohľad na vinice pri mestečku Madalena, v pozadí sopka Pico

Zdroj : vlastný zdroj

Gruta das Torres – jaskyňa bola objavená v roku 1990 a verejnosti sprístupnená v roku 2005. Vznikla pred 500 až 1500 rokmi vulkanickou činnosťou. Jaskyňa dosahuje dĺžku 5.150 m vzájomne prepojených chodieb a tunelov s maximálnou výškou chodieb 15 m. Verejnosti je prístupných cca 500 m jaskyne. Jaskyňa je otvorená celoročne a vstupné je 7,- €. Každý návštevník obdrží ochrannú helmu s baterkou, aby mal možnosť vyskúšať si skutočnú tmu sopečného tunela.

Múzeum veľrybárstva – poloha súostrovia v rámci Atlantického oceánu ako aj smerovanie morských prúdov umožňovali po stáročia rozvoj veľrybárskeho priemyslu na ostrovoch. Veľrybársky priemysel na rozvíjal najviac na ostrove Pico. V dobe vrcholu boli vylovené a zabité tisíce kusov veľrýb ročne. Začlenením Portugalska do EÚ bol komerčný lov veľrýb zakázaný. Posledná veľryba bola ulovená v roku 1980. Od tejto doby sa populácia veľrýb ustálila a začala narastať. Na južnej strane ostrova, v mestečku *Lajes do Pico* sa nachádza unikátne *Museu dos Baleeiros* „veľrybárske múzeum“, kde je možné na ploche skoro 800 m² vidieť bývalé veľrybárske člny z 19. storočia, ako aj zbrane, trofeje a zbierky mapujúce históriu veľrybárstva na ostrovoch. Na severnej strane ostrova, v mestečku *São Roque do Pico*, sa v blízkosti prístavu nachádza *Museu da Indústria Baleeira* „múzeum veľrybárskeho spracovateľského priemyslu“. Bývalá veľrybárska fabrika dokumentuje celý proces výroby a spracovania produktov z veľrýb – olej, kostná múčka, hnojivá a vitamíny, ktoré sa vyrábali z mäsa, kostí a pečene. Vstupné do oboch múzeí je 2,- €. V nedeľu je vstup voľný.

3.8.6 SÃO JORGE

Ostrov *São Jorge*, ktorý sa nachádza uprostred Grupo Central, je nazývaný aj *Ilha Castanha* „hnedý ostrov“, vďaka zvláštnej hnedej farbe skál nachádzajúcich sa na severozápadnom cípe ostrova - *Ponta dos Rosais*. Ostrov tvorí jedna sopka, ktorá sériou sopečných výbuchov vytvorila zaujímavý tvar ostrova, ktorý vyzerá ako chrbát nejakej morskej obludy. Ostrov má dĺžku 55 km a šírku iba 8 km, pričom centrálné pohorie, ktoré tvorí akúsi chrbtovú kosť ostrova, má nadmorskú výšku priemerne 700 m n.m. Najvyšším vrchom je *Pico da Esperanca* s nadmorskou výškou 1.053 m n.m. Pobrežie je strmé, pričom na severe skoro zvislé so strmými zrázmi dosahujúcimi výšku až 480 metrov. Aj z tohto dôvodu sa väčšina miest a obcí nachádza na južnom pobreží, nakoľko južné pobrežie je plochejšie s nižšou nadmorskou výškou. Aj keď ostrov nie je turistami veľmi vyhľadávaný, nakoľko sa na ňom nevyskytujú žiadne pláže, ostrov je rajom pre peších turistov, ktorí bývajú za svoju snahu odmenení nádhernými panoramatickými výhľadmi. Aj vďaka nízkemu záujmu turistov sa ostrov môže pochváliť nedotknutou krajinou a prekrásnou prírodou s množstvom jaskýň, jazier a jedinečnou mikroklimou.

Charakteristické pre ostrov *São Jorge* sú *fajãs* - do mora vybiehajúce jazyky zeme vytvorené z prepadnutých vysokých útesov v dôsledku zemetrasení. Pôda tvoriaca výbežok do mora poskytovala v minulosti priestor pre obydlia a políčka. Všetky boli postupne premenené na úrodné oblasti, kde sa dodnes vďaka výhodnej mikroklimě darí pestovať kávu, banány či iné druhy exotického ovocia. Po ničivom zemetrasení v roku 1980 ostalo množstvo domov v týchto oblastiach opustených. Množstvo *fajãs* je prístupných iba motocyklom, prípadne malým autom, nakoľko do nich nevedie spevnená cesta.

Ostrov je známy aj výrobou chutého syra *Queijo de São Jorge*, ktorý sa vyváža nielen do Európy, ale aj do iných krajín sveta.

Ostrov *São Jorge* má dve správne strediská - Velhas a Calheta.

Velhas – história mestečka siaha až do 15. storočia. Mestečko sa nachádza na juhozápade ostrova v zátokke obkolesujúcej pohorím, čo mu dodáva malebný charakter. Dominantou mestečka je kostol *Igreja de São Jorge* zo 17. storočia na námestí *Largo João Inácio de Sousa*, ktorý sa nachádza na mieste pôvodného kostola

z 15. storočia. Ďalšou zaujímavou stavbou je kláštor *Convento de São Francisco* zo 17. storočia, ktorý spolu s kostolom *Igreja de Nossa Senhora da Conceição* tvoria ucelený komplex. Zaujímavá je aj budova radnice z 18. storočia postavená v barokovom štýle.

Calheta – jedno z najstarších osídlení na ostrove nachádzajúce sa na juhovýchode ostrova. V minulosti bolo mestečko často terčom útokov pirátov a korzárov, nakoľko bolo dôležitým prístavom v spojení so susedným ostrovom Terceira. Dominantou mestečka je kostol *Igreja Matriz de Santa Catarina* zo 16. storočia s nádherným vstupným portálom z bazaltu. Za zmienku stojí aj návšteva miestneho *Museu de São Jorge* mapujúceho kompletnú históriu ostrova, vrátane tradície výroby syra *Queijo de São Jorge*.

Fajã da Caldeira de Santo Cristo – malebná *fajã* nachádzajúca sa na severe ostrova je prírodnou rezerváciou a špeciálnou ekologickou oblasťou. Okrem podmorskej jaskyne sa tu nachádza aj jazierko so slanou vodou, v ktorom ako jedinom na Azorských ostrovoch žijú *amêijoas* „mušle“. Z tohto dôvodu je tu kúpanie zakázané. Spolu s *Fajã dos Cubres*, ktorá sa nachádza iba pár km západne, sa líšia od ostatných *fajãs* nielen v rámci ostrova, ale aj v rámci celého súostrovia, ako aj na celom svete práve kvôli systému jazierok, ktorý je veľmi výnimočný. Do *Fajã da Caldeira de Santo Cristo* nevedie žiadna komunikácia. Jediný prístup je možný po turistickom chodníku zo *Serra do Topo*, kedy je potrebné zostúpiť 800 m smerom k oceánu, prípadne popri pobreží z *Fajã dos Cubres*.

Obr. 09 : Pohľad na Fajã da Caldeira de Santo Cristo z východnej strany

Zdroj : vlastný zdroj

Pico da Esperanca – najvyšší bod ostrova s nadmorskou výškou 1.053 m n.m tvoriaci vrchol sopky, poskytuje svojim návštevníkom nádherný výhľad na celý ostrov *São Jorge*. Okrem toho je možné z neho pozorovať všetky ostrovy *Grupo Central* – *Terceiru, Pico, Faial a Gracioso*.

Topo – najvýchodnejšia dedinka na ostrove sa preslávila tým, že bola osídlená ako prvá a bola prvým správnym strediskom ostrova a to až do roku 1855, kedy sa správnym strediskom stala *Calheta*. Na útese sa nachádza maják, odkiaľ je možnosť pozorovať malý ostrovček rovnakého mena nachádzajúci sa 1 km východne a ktorý je prírodnou rezerváciou so špeciálnym stupňom ochrany, nakoľko je hniezdiskom veľkého počtu morských vtákov.

Urzelina – malá dedinka na južnom pobreží známa pozostatkom kostola, ktorý sa pri veľkej erupcii *Pico da Esperanca* v roku 1808 a následnom zemetrasení zrútil. Akoby zázrakom ostala neporušene stáť iba kostolná veža, ktorá patrí v súčasnosti k jedným z najfotografovanejších miest na ostrove.

Queijo de São Jorge – je registrovanou ochrannou značkou syru, ktorého počiatky produkcie siahajú na začiatok 16. storočia. Tradičný spôsob výroby sa zachoval až dodnes. Jedná sa o tvrdý syr pochádzajúci z kravského mlieka s jemne pikantnou chuťou a výraznejšou arómou. Syr ma tvar bochníku s priemerom 25 až 35 cm a dosahuje výšku 8 až 10 cm a hmotnosť 8 až 12 kg. Ročne sa ho vyprodukuje približne 1.800 t a veľká časť produkcie smeruje do krajín Európskej únie.

3.8.7 GRACIOSA

Najsevernejší ostrov z *Grupo Central*, Graciosa, je nazývaný aj *Ilha Branca* „biely ostrov“, kvôli nielen geografickým názvom niektorých miest na ostrove – *Pedras Brancas* „biele skaly“, *Serra Branca* „biele pohorie“, ale aj kvôli bielym domom, ktoré su pre ostrov typické. Graciosa je nielen druhým najmenším obývaným ostrovom súostrovia, ale zároveň aj najplochejším a najsuchším obývaným ostrovom celých Azorských ostrovov. Iba necelých 5% z povrchu ostrova leží vo vyššej nadmorskej výške ako 300 m n.m. Typickým znakom ostrova Graciosa je nespočetné množstvo veterných mlynov, ktoré dodávajú ostrovu svojrázny charakter a sú vďačným námetom pre väčšinu fotografií.

Dominantou ostrova je sopečný kráter *Caldeira* s priemerom 1,6 km nachádzajúci sa v juhovýchodnej časti ostrova, ktorý je zároveň najvyšším vrchom na ostrove s nadmorskou výškou 402 m n.m. a tvorí skoro jednu tretinu ostrova. Na dne krátera sa nachádza sírna jaskyňa *Furna do Enxofre*.

V roku 2007 sa Graciosa stala súčasťou programu Svetovej siete Biosférických Rezervácií UNESCO kvôli veľkému množstvu endemických druhov vyskytujúcich sa na ostrove a to nielen z rastlinnej ríše, ale aj zo živočíšnej ríše⁴⁶.

Celý ostrov láka svojich návštevníkov rozmanitou jemne zvlnenou krajinou posiatou zelenými pastvinami, zalesnenými pahorkami, početnými vinohradmi a malými poličkami oddelenými od seba čiernymi lávovými kameňmi. Hlavnými produktami sú mlieko, hovädzie mäso, vynikajúce syry, víno a brandy, ktoré dozrieva v dubových sudoch.

Správnym stredisko ostrova je *Santa Cruz da Graciosa*.

Santa Cruz da Graciosa – správne stredisko ostrova nachádzajúce sa v severovýchodnej časti ostrova, bolo založené už v roku 1486. Mestečko sa môže sa svojím návštevníkom pochváliť upraveným nábrežím s radmi pekných bielych dvojpodlažných domov s balkónami z kovaného železa a s oválnymi oknami. Najlepší výhľad na mesto poskytuje výhliadka *Monte da Ajuda*. Mestečku dominuje malé

⁴⁶ Diário da República: N.º. 215. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: http://www.azores.gov.pt/NR/rdonlyres/7737FC8D-B372-42B4-B0D4-BA9083616201/528926/DLR_45_2008_A.pdf

námestie *Praca de Fontes Pereira de Melo*, prezývané aj *Rossio*, ktoré obkolesujú vysoké stromy Araukárií. V strede sa nachádzajú dve veľké jazierka, ktoré v minulosti slúžili ako vodné rezervoáre. V mestečku sa nachádza etnografické múzeum *Museu da Graciosa* mapujúce históriu ostrova s veľmi bohatou expozíciou rôznych predmetov. Jedna expozícia nachádzajúca sa v prístave je venovaná aj veľrybárskym člnom a loveniu veľrýb.

Furna do Enxofre – jaskyňa nachádzajúca sa na dne sopečného krátera *Caldeira* je jediným sprístupneným sopečným kráterom v Európe. Po prekonaní asi 100 m dlhého tunela sa návštevníci ocitnú na dne krátera obrasteného stromami a húštinou. Návšteva jaskyne sa odporúča medzi 11:00 a 14:00 hodinou, nakoľko v tomto období slnečné lúče prenikajú vertikálne do jaskyne a osvetľujú priestory krátera prirodzeným slnečným svetlom. Dno jaskyne sa nachádza približne 100 m pod povrchom. Do jaskyne sa návštevníci dostanú prostredníctvom točitého schodiska vybudovaného vo veži vysokej 37 m, ktorá bola postavená začiatkom 20. storočia. Po prekonaní 183 schodov sa návštevníci dostanú do majestátneho dómu širokého skoro 200 m a ocitnú na dne obrovskej jaskyne s hlbokým sírnatým jazerom s priemerom asi 130 m, ktoré dosahuje maximálnu hĺbku 15 m. Návštevníci môžu pod skalami pozorovať cez škáry zlovestne bubľajúcu šedivú hmotu. Jaskyňa bola prvýkrát prebádaná v roku 1879 tímom prírodovedcov, medzi ktorými bol aj princ *Albert I.* z Monaka, ktorý bol vášnivý oceánograf. V jaskyni býva zvýšený obsah CO_2 (oxidu uhličitého) a H_2S (sirovodíka), ktoré niekedy mnohonásobne prekračujú normy. Z tohto dôvodu býva vstup so jaskyne niekedy obmedzený. Jaskyňa je otvorená celoročne a vstupné je 2,50 €.

Obr. 10 : Jaskyňa Furna do Enxofre – pohľad od jazera

Zdroj : vlastný zdroj

Záliv Ponta da Barca – záliv nachádzajúci sa na severozápade ostrova ponúka turistom kuriozitu – maličký ostrovček nápadne pripomínajúci tvar veľryby. Kvôli tomu dostal aj pomenovanie *Ilhéu da Balaia* (baleia = veľryba). V zálive sa nachádza ja veľký maják *Farol da Ponta da Barca*. Celá oblasť je prírodnou rezerváciou so špeciálnym stupňom ochrany kvôli veľkému množstvu hniezdiacich morských vtákov.

Carapacho – malá dedinka na juhovýchodnej strane ostrova známa svojími horúcimi kúpeľmi *Termas do Carapacho*. Účinky termálnej vody s obsahom síry dosahujúcej teplotu v rozmedzí 35° až 40°C objavili už v roku 1750. Voda sa používa na liečbu reumatických ochorení, infekcií dýchacích ciest a kožných ochorení. Ph vody dosahuje hodnotu 7,2 ° s obsahom soli, magnézia a chloridu sodného ⁴⁷. Kúpele sú otvorené od júna do septembra. Ku budove kúpeľov patrí aj vonkajší prírodný bazén, ktorý je z jednej strany otvorený do oceánu, čo zabezpečuje premiešavanie teplej termálnej vody s vodou z oceánu.

⁴⁷ Termas do Carapacho. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.graciosahotel.com/termas.php>

3.8.8 FLORES

Ostrov Flores, ktorý je súčasťou *Grupo Ocidental*, je nazývaný aj *Ilha Rosa* „ružový ostrov“, vďaka veľkému množstvu azaliiek ale aj ostatných kvetov, ktoré tu rastú. Názov *A ilha das Flores* znamená v preklade „ostrov kvetov“. Poloha ďaleko v Atlantiku, za Stredoatlantickým podmorským chrbátom, má za následok odlišnú klímu oproti ostatným ostrovom súostrovia. Zrážky sú tu najvydatnejšie v rámci všetkých Azorských ostrovov vďaka čomu je Flores najzelenší zo všetkých ostrovov súostrovia. Od ostrovov v *Grupo Central* je vzdialený približne 300 km.

Ostrov Flores je najzápadnejší ostrov Azorských ostrovov a zároveň je aj najzápadnejším bodom Európy, aj keď sa už nachádza na Severoamerickej kontinentálnej platni. Hrdo sa pýši označením „najväčšia prírodná rezervácia primitívnej flóry“. Ako už samotný názov ostrova naznačuje, jedná sa o raj kvetov, niekedy prezývaný aj „Atlantická záhrada“ či „Azorské Švajčiarsko“. Vnútrozemie je pestré a farebné – vedľa pohorí sa nachádzajú údolia s riečkami a idylickými jazierkami obklopené rôznorodou vegetáciou, predovšetkým však hortenziami, ktorých sýta modrá farba smelo konkuruje jasnému nebu, ale aj samotnému Atlantiku. Stačí sa iba vydať od skaly *Rocha dos Bordões* smerom do vnútrozemia ostrova a po objavení ukrytých jazierok a kráterov posiatych kvitnúcimi hortenziami môže mať návštevník dojem, že objavil skrytý raj na zemi. Pokiaľ v minulosti býval ostrov často útočiskom pirátov, ktorí tu čakali na španielske lode plaviace sa naložené pokladmi z Ameriky, dnes ostrov priťahuje dobrodružných milovníkov pešej turistiky kvôli svojej nádhernej prírodnej scenérii.

V roku 2009 sa ostrov stal súčasťou programu Svetovej siete Biosférických Rezervácií UNESCO. Cieľom programu je zachovanie biologickej rozmanitosti v oblasti ekologickej, sociálnej a ekonomickej, rovnako ako podporovať zdieľanie znalostí, výskumu a monitorovania, vzdelávania, školení a participatívnom rozhodovaní medzi študijnými skupinami a miestnymi komunitami ⁴⁸.

Najvyšší vrchol *Morro Alto* dosahuje nadmorskú výšku 914 m n.m.

Správnym stredisko ostrova je *Santa Cruz das Flores*.

⁴⁸ Diário da República: N.º. 58. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://dre.pt/pdf1s%5C2011%5C03%5C05800%5C0161801634.pdf>

Santa Cruz das Flores – elegantné mestečko nachádzajúce sa na severovýchode ostrova s budovami pôvabných línií ako symbolov niekdajšej prosperity. Dominantou mesta je kostol *Igreja Matriz de Nossa Senhora da Conceição* z 19. storočia, ktorý sa radí medzi najdôležitejšie v rámci celého súostrovia. Kostol *Igreja de São Boaventura*, ktorý tvorí celok s kláštrom *Convento de São Boaventura* zo 17. storočia sú zas domovom etnografického múzea *Museu das Flores*.

A Rocha dos Bordões – neobyčajný geologický úkaz nachádzajúci sa na juhozápade ostrova, keď tuhnúca láva vytvorila vertikálne čadičové kanáliky majestátneho výbežku. V jeho blízkosti sa nachádzajú *Águas Quentes* „horúce vody“ – malé kaldery s vriacou sírnatou vodou sopečného pôvodu. V okolí sa nachádzajú ešte ďalšie čadičové útvary menších rozmerov.

Sete lagoas – sedem jazier nachádzajúcich sa v centrálnej časti ostrova. Jazerá sa nachádzajú v sopečných roklinách a sú obklopené vegetáciou. *Lagoa Funda* obkolesená množstvom hortenzií a s malou piesočnou plážou je považovaná za najkrajšiu. Spolu s ostatnými - *Lagoa Branca, Seca, Rasa, Comprida, Lomba* a *Negra*, vytvárajú kúzelnú krajinu s kludnou atmosférou, ktorú stojí za to navštíviť a pobudnúť v nej.

Picos de Sete Pés, da Burrinha, da Marcela a Morro Alto – hlavné horské pásmo nachádzajúce sa v centrálnej časti ostrova ponúka nádherný panoramatický výhľad na okolité jazerá a zelené údolia kadiaľ pretekajú malé riečky aby neskôr vytvorili pôsobivé vodopády na západnom pobreží.

Vodopády – vo vyšších polohách medzi *Fajãzinha* a *Ponta da Faja* na západnom pobreží sa nachádza oblasť v ktorej vyvierajú asi 20 prameňov vytvárajúcich prúdiace potoky, ktoré na svojej ceste pretekajú dolu údoliami a vytvárajú priehľadné vodopády, ktoré v mnohých prípadoch dopadajú priamo do oceánu a vytvárajú tak nádhernú neopakovateľnú scenériu. Najväčší je vodopád *da Ribeira Grande* vo *Fajãzinha*, ktorý vytvára niekoľko vodopádov dopadajúcich do hĺbky niekoľko sto metrov

A Gruta dos Enxaréus – jaskyňa nachádzajúca sa na východnom pobreží medzi mestom Santa Cruz a Caveira. Jaskyňa má dĺžku 50 m a šírku 25 m a je prístupná iba s loďou.

3.8.9 CORVO

Ostrov Corvo, ktorý je súčasťou *Grupo Ocidental*, je nazývaný aj *Ilha Preta* „čierny ostrov“, kvôli čiernej láve a čiernym lávovým poliam. Ostrov je najmenší a zároveň najsevernejší zo všetkých osídlených ostrovov súostrovia. Ostrov vznikol erupciou jedinej sopky pred približne pred 2 miliónmi rokov. Ostrov bol osídlený až v 16. storočí, nakoľko bol príliš izolovaný a tunajšie sférne útesy, ako aj malé ostrovčeky a plytčiny znemožňovali stavbu bezpečného prístavu. Aj z tohto dôvodu bývalo v minulosti v zimnom období, prípadne v zlom počasí, spojenie s inými ostrovmi skoro nemožné a ostrov bol často „odrezaný“ od okolitého sveta. Kedysi si obyvatelia predávali správy z ostrova pomocou ohňa. Až dobudovaním malého prístavu v 60-tych rokoch 20. storočia a vybudovaním letiska v roku 1983 sa táto situácia zmenila a ostrov tak získal nielen možnosť lodného spojenia s ostatnými ostrovmi, ale aj letecké spojenie s ostatnými ostrovmi súostrovia.

Dominantou ostrova je kráter sopky *Caldeirão* s priemerom približne 3,5 km a hĺbkou 300 m nachádzajúci sa v severnej časti ostrova, ktorý je hlavným turistickým lákadlom. Najvyšším vrchom je *Estreithino* s nadmorskou výškou 719 m n.m. nachádzajúci sa na juhozápadnej strane okraja sopečného krátera.

V roku 2007 sa ostrov Corvo, spolu s ostrovom Graciosa, stal súčasťou programu Svetovej siete Biosférických Rezervácií UNESCO kvôli veľkému množstvu endemických druhov vyskytujúcich sa na ostrove a to nielen z rastlinnej ríše, ale aj zo živočíšnej ríše⁴⁹.

Ostrov je skutočnou oázou kľudu. Na ostrove žije niečo viac ako 400 obyvateľov, pričom v čase najväčšieho rozkvetu v 19. storočí tu žilo niečo viac ako 1.000 obyvateľov. V tej dobe sem často prichádzali americké veľrybárske lode najímajúce si miestnych mužov, ktorí boli preslávení svojou odvahou. V súčasnosti patrí k hlavným zdrojom obyvateľstva poľnohospodárstvo a chov dobytky. Zaujímavosťou je fakt, že na 430 miestnych obyvateľov pripadá skoro 3.000 kráv, ktoré sa tu chovajú. Obyvatelia tu žijú izolovaným, zato však veľmi pokľudným životom. Tradície sa tu zachovali dodnes, pričom dominantu tvorí výroba vlnených čapíc a klobúkov typických farieb, ako je tmavomodrá s bielymi pruhmi.

⁴⁹ Diário da República: N.º. 215. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://dre.pt/pdf1s%5C2008%5C11%5C21500%5C0772607734.pdf>

Vila Nova do Corvo – správne stredisko ostrova a zároveň jediná obec na ostrove. Do roku 1832 patril ostrov správne pod vedľajší ostrov Flores (*Santa Cruz das Flores*). Obec tvorí sieť úzkych uličiek vydláždených kamennými kockami. Dominantu obce je kostol *Igreja de Nossa Senhora dos Milagres* z 18. storočia, ktorý nahradil pôvodnú kaplnku zo 16. storočia. Popri letisku sa nachádza 7 veterných mlynov, z čoho 3 sú aj funkčné. Okrem toho sa nachádza obci aj malé centrum kultúry, kde sa môžu návštevníci zoznámiť so životom obyvateľstva, ale aj centrum informácií o divých vtákoch.

Caldeirão – sopečný kráter, na dne ktorého sa v hĺbke 300 m nachádzajú dve jazerá s množstvom malých ostrovčekov. Okraj krátera poskytuje nádherné panoramatické výhľady nielen na dno krátera, ale aj ostrov.

Veterné mlyny – masívne konštrukcie z čiernych lávových kameňov ktoré zabezpečujú otáčanie celej kopule a tým pádom sú plachty neustále vo vetre. Mlyny na ostrove sú odlišné od ostatných mlynov na Azorských ostrovoch a konštrukčne sa podobajú na mlyny, ktoré zanechali na pevnine v Portugalsku Maurovia.

Obr. 11 : Caldeirão – pohľad zo severnej strany

Zdroj : vlastný zdroj

3.8.10 WHALE WATCHING

Whale watching „pozorovanie veľrýb“ je špeciálnou atrakciou na Azorských ostrovoch a každoročne sem pritiahne minimálne 50 tisíc nadšencov a patrí k najvyhl'adávanejším atrakciám ostrovou. Vodami Atlantiku prúdi každoročne od skorej jari na svojej migračnej púti smerom na sever veľa druhov veľrýb a delfínov. Dôvodom je Golfský prúd, ktorý zabezpečuje prúdenie teplého vzduchu a vody v smere z juhu na sever. Čisté vody oceánu v okolí Azorských ostrovov poskytujú týmto živočíchom množstvo potravy a práve oceán v okolí súostrovia slúži týmto najväčším cicavcom na svete ako ideálne miesto na privedenie svojích mláďat na svet.

Doteraz bolo v okolí Azorských ostrovov pozorovaným 24 z 81 celosvetovo známych druhov veľrýb, čo je skoro 30%, pričom skoro 20 druhov veľrýb žije v okolí Azorských ostrovov celoročne⁵⁰. Práve veľké množstvo druhov veľrýb a delfínov žijúcich v okolí Azorských ostrovov, ale aj ľahkosť s akou je možno tieto živočíchov vidieť, odlišuje súostrovie od ostatných častí sveta. Veľryby sa normálne nezvyknú približovať k pevnine, na Azorských ostrovoch je to však inak. Nie je nezvyk uvidieť tieto živočíchov z brehu v malej vzdialenosti. Najčastejšie býva vidieť Vorvaň tuponosý (*Physeter catodon*), prípadne Vráskavec dlhoplutvý (*Megaptera novaeangliae*), alebo Vráskavec myšok (*Balaenoptera physalus*), ktorá je druhou najväčšou veľrybou na svete. Okrem toho je možné vidieť aj menšie druhy veľrýb. V prípade šťastia je možné vidieť aj kosatky (*Orcinus orca*) na ich migračnej ceste.

V poslednej dobe sa tu pravidelne objavuje aj najväčší cicavec na svete – modrá veľryba (*Balaenoptera musculus*), ktorej váha dosahuje aj viac ako 100 ton a dokáže vydávať veľmi hlasitý zvuk so silou až 188 decibelov, ktorý je počuť do vzdialenosti desiatok km. Iba ich jazyk váži okolo 4 až 5 ton. Vráskavec skonzumuje viac ako 6 ton malých kôrovcov (čľaď Euphausiidae), ktoré sú pre neho takmer výlučnou potravou. Najväčšie jedince dosahujú až okolo 30 m a váhu 180 ton a dokážu plávať rýchlosťou až 50 km/h. V súčasnosti sa odhaduje, že v celom Atlantickom oceáne žije niečo menej ako 1.000 kusov týchto jedincov.

⁵⁰ Ver Açor, Lda., AÇORES WHALE WATCHING, s. 8. Ponta Delgada: Ver Açor, Lda. , 2008., ISBN 989-8123-10-7

Až do roku 1987 bol lov veľrýb neoddeliteľnou súčasťou života na Azorských ostrovoch. V 19. storočí sem často priplávali americké veľrybárske lode a lovili vo vodách súostrovia. Od 70-tych rokov 19. storočia začali aj samotní miestni obyvatelia s lovom veľrýb. Z malých člnov (v porovnaní s veľkými americkými loďami) dostávali rybári na člnoch z *vigias* „pozorovateľne nad vrcholmi útesov“ signály, vďaka ktorým vedeli určiť pozíciu veľrýb. Rovnaký systém signalizácie (avšak už formou vysielaciek) existuje dodnes. Našťastie je však lov veľrýb od 80-tych rokov 20. storočia zakázaný a tak poznatky pri lokalizácii týchto cicavcov sú dnes využívané pri pozorovaní a ochrane týchto živočíchov. Veľryby sú schopné ponoriť sa až do hĺbky 2.000 metrov. Dospelé samce Vorvaňa tuonosého zvládnu ponor aj do väčších hĺbok. V tejto hĺbke je tlak tak vysoký, že väčšina iných živočíchov by tu zahynula. Veľryby dokážu v tejto hĺbke vydržať s dychom viac ako 1,5 hodiny a sú schopné zachytiť svoju korisť v úplnej tme s použitím vlastných sonarov, ktoré sú citlivejšie ako priemyselne využívané sonary. Z tohto dôvodu slúžia k pozorovaniu veľrýb gumenné nafukovacie člny, ktoré veľryby až tak nerušia. Najideálnejšie obdobie na pozorovanie veľrýb je na prelome jari a leta, kedy sa tu vyskytuje najväčší počet druhov týchto cicavcov. Pozorovanie veľrýb ponúka viacero spoločností a cena za osobu sa pohybuje v rozmedzí 40 EUR (v zimnom období) do 50 EUR (v letnom období). Niektoré spoločnosti ponúkajú aj potápanie s delfínmi prípadne s veľrybami.

Obr. 12 : Skupina veľrýb druhu *Globicephala macrorhynchus* „grinda krátkoplutvá“ pred strediskom Caloura – São Miguel

Zdroj : vlastný zdroj

3.9 SVIATKY A TRADÍCIE

Nábožnosť obyvateľov Azorských ostrovov je v nich hlboko zakorenená čo sa tradične odráža v dodržiavaní všetkých náboženských sviatkov a slávností s nimi spojených. Tieto oslavy a slávnosti sú charakteristickým znakom života na Azorských ostrovov a pomáhajú miestnym ľuďom upevňovať hlboký zmysel pre súdržnosť, ktorá je typickým znakom tunajšej komunity. Keďže v minulosti boli ostrovy veľmi často vystavené rôznym prírodným katastrofám prameniacich z aktívnej vulkanickej činnosti, obyvatelia veriaci v nadprirodzené sily sa často modlili k rôznym svätým, aby ich ochránili pred týmito prírodnými katastrofami. Dodnes ešte stále mnoho obyvateľov verí v tieto nadprirodzené sily.

V priebehu roka obyvatelia Azorských ostrovov slávia množstvo náboženských ale aj tradičných sviatkov.

Kalendár azorských slávností začína vo februári *Karnevalom*, ktorý je typický pre ostrovy Terceira a Graciosa. Počas karnevalu sú organizované sprievody pestrých kostýmov, ručne vyrobených masiek a alegorických vozov.

Najtypickejšie sviatky sa na Azorských ostrovoch spájajú s kultom *Espírito Santo* „ducha Svätého“ - *Festas do Espírito Santo* „sviatky ducha svätého“, ktorých korene siahajú až do 13. storočia do Portugalska. Trvajú sedem týždňov v období od prvej nedeľe po Veľkej noci a na každom z ostrov majú svoje špecifiká. Slávnostný obrad prebieha na všetkých ostrovoch rovnako – z ľudu sa vyberie dieťa, ktoré je na jeden deň zvolené a korunované v miestnom kostole za „*Imperador*“, alebo „*Imperatriz*“, aby následne so žezlom v ruke, korunou a strieborným tanierom ako symbolom Svätého ducha, riadilo oslavy prebiehajúce každú nedeľu. Po korunovácií nasleduje v popoludňajších hodinách oslava. Všade je kvetinová výzdoba, hrá živá hudba a tancuje sa. Každý týždeň v nedeľu býva korunované iné dieťa. Následne do korunovacie ďalšieho dieťaťa býva koruna vystavená v dome rodičov. Ukončením býva posledná nedeľa na Turíce, kedy sa koná veľka oslava. Každú nedeľu počas doby trvania sa zvykne v uliciach rozdávať chlieb. Tento zvyk má korene v darovaní jedla chudobným, ktorý zaviedla portugalská kráľovna Alžbeta Aragonská. Počas poslednej nedele sa rozdáva spolu s chlebom aj *sopa do Espírito Santo* „svätodušná polievka“ pripravená z hovädzieho mäsa a zeleniny.

Obr. 13 : Slávnostný sprievod do kostola ku korunovácií – Algarvia – São Miguel

Zdroj : vlastný zdroj

Medzi ďalšie významné sviatky patrí slávnosť Svätého Krista zázrakov (*Festas do Senhor Santo Cristo dos Milagres*) usporiadavaná v Ponta Delgade na ostrove São Miguel vždy v piatu nedeľu po Veľkej noci. Sprievod na čele so sochou Krista putuje ulicami mesta posiatými kvetmi. V tomto období sem zvykne prísť väčšina emigrantov zo Severnej Ameriky či z pevninského Portugalska, aby sa zúčastnili slávnosti. Hotely počas tejto doby bývajú beznádejne vypredané a letecká spoločnosť SATA organizuje špeciálne charterové lety pre týchto návštevníkov.

Býčie zápasy typické pre ostrovy Terceira a Graciosa sa konajú každý rok od začiatku mája až do konca augusta.

Sanjoaninas, alebo *Festas de São João* „sviatok svätého Jána“ konajúci sa každoročne v čase od 21. júna do 29. júna na ostrove Terceira. Bohato vyzdobenými ulicami Angra do Heroísmo putujú farebné sprievody ľudí doprevádzané hudbou.

Semana do Mar „týždeň mora“ konajúci sa v priebehu mesiaca august v Horte na ostrove Faial je venovaný hlavne vodným športom na mori

Semana dos Baleeiros „týždeň veľrýb“ konajúci sa v posledný augustový týždeň v Lajes na ostrove Pico býva spojený s oslavou sviatku Panny Márie Lourdskej – patrónky lovcov veľrýb

Festa das Vindimas „sviatok zberu vína“ konajúci sa každý rok v druhý septembrový týždeň na ostrove Pico.

Okrem toho existuje nespočetné množstvo menších sviatkov a slávností, ktoré sú odlišné pre každý ostrov.

3.10 GASTRONÓMIA

Azorská kuchyňa je veľmi pestrá a uspokojí aj tých najnáročnejších. Kulinárske špeciality sa vyznačujú pestrou ponukou chutných tradičných receptúr doplnených o produkty z miestnej produkcie potravinárskych výrobkov. Okrem veľmi kvalitného mäsa (hovädzie mäso z ostrovov je žiadaným artiklom aj v kontinentálnom Portugalsku), mlieka a mliečnych výrobkov, ktorým dominujú kvalitné syry ako napríklad *Queijo da Ilha São Jorge*, môžeme nájsť v jedálničke aj množstvo rýb a plodov mora, doplnené o ovocie a zeleninu. Jedálny lístok má na každom z ostrovov svoje špecifiká spôsobené čiastočne pôvodom pôvodného obyvateľstva, ale aj geografickými rozdielmi jednotlivých ostrovov. Keďže na Azorských ostrovoch nie sú žiadne priemyselné fabriky, ktoré by poškodzovali životné prostredie, celá produkcia tak prebieha vlastne ekologickým spôsobom.

Porekadlo „polievka je základ“ platí nielen v celom Portugalsku, ale aj na Azorských ostrovoch, kde je počasie o niečo drsnejšie ako v kontinentálnom Portugalsku. *Caldo azedo* „zeleninový vývar na kyslo“, *Caldo de nabos* „vývar z okrúhlice“, *Sopa de agrião* „vývar zo žeruchy“, alebo *Caldo de peixe* „rybí vývar“ sú tradičnými polievkami na každom z ostrovov. Hustejšou variantou z rýb je *Caldeirada de peixe* „kotlík z rýb“, prípadne servírovaná s jablkami *Caldeirada de peixe com maçãs*, alebo *Caldeirada de congro* „kotlík z úhora“.

Pre milovníkov mäsa ponúkajú Azorské ostrovy steaky z hovädzieho, prípadne teľacieho mäsa, ktoré patria medzi najvyhľadávanejšie jedlá kvôli jemnosti mäsa. *Bife à Regional* môže byť pripravený na mnoho spôsobov – na víne, na pive, prípadne na brandy, s volským okom, alebo bez, nemôže však chýbať *pimenta da terra em calda* (červená paprika marinovaná vo vínnom octe a soli, ktoré jej dodávajú špeciálnu pikantnú chuť), vďaka ktorej majú steaky typickú príchuť. *Novilho açoriano com queijo das ilhas com ananás caramelizado* „teľací biftek s regionálnym syrom a karamelizovaným ananásom“ patrí v vyhľadávaných špecialitách Azorských ostrovov.

Miestne klobásky a jaternice *chouriço*, *morcela* a *linguiça* patria k vyhľadávaným pochúťkam. Delikatesou je aj *Alcatra* – jedlo z mäsa, ktoré sa pomaly varí v terrakotových nádobach v peci.

Regionálnou špecialitou ostrova Terceira je *coelho de molho vilão* – dusený králik na šalotke podliaty vinným octom. Ostrov Flores je typický zas *a feijão com cabeça de porco* – bravčová hlava s fazuľou.

Kulinárskou špecialitou ostrova São Miguel, ktorá je známa aj mimo Azorských ostrovov je *Cozido das Furnas*. Do hrncov sa postupne do vrstiev ukladajú tri druhy mäsa, klobásky, jaternice, zelenina a zemiaky. Celý uzatvorený hniec zabalený do textílie sa následne vloží do horúcich dier v zemi, kde sa jedlo šesť až sedem hodín dusí. Jedlo pri má servírovaní nádych síry, ktorá mu dodáva špecifický charakter. Najznámejšia reštaurácia ponúkajúca túto špecialitu je reštaurácia *Tony's* v centre Furnas

Z darov mora prevládajú homáre, kraby a *lapas* „mištičky - malé mušle s miskovitou ulitou“ a na ostrove São Jorge aj *amêijoas* „mušle“. *Arroz de lapas*, alebo *Lapas de molho Afonso*, ako aj *Polvo assado no forno* „pečená chobotnica v trúbe“, prípadne *Polvo de molho vilão* „chobotnica s omáčkou“ nemôžu chýbať v ponuke žiadnej lepšej reštaurácie. A k tomu široká ponuka všetkých druhov rýb na rôzne spôsoby.

Obyvatelia Azorských ostrovov, podobne ako samotní Portugalci si potrpia na sladkosti a tak je možné na ostrovoch ochutnať nespočetné množstvo dezertov. Ostrov São Miguel je známy *Queijadas da Vila Franca do Campo*, *Confeitos da Ribeira Grande*, *Barriga de Freira* ale aj ďalšími. Pre ostrov Santa Maria sú typické *Suspiros*, *Melindre*, *Encanelados*, či *Tigeladas*. Ostrov Terceira je zas známy *Confeitos*, *Coscorões*, *Papos de Anjo*, alebo *Alfinim*. *Pasteis de arroz*, *Capuchos*, alebo *Escomilhas* sú zas typické pre Gracioso, *Doce branco*, alebo *Esqucidos* zas pre ostrov São Jorge. Pre ostrov Pico sú zas typické *Arroz doce*, alebo *vésperas*.

Ostrov São je známy aj svojím pečivom - *Bôlo Lévado* – gulatý bochník chleba vo forme placky s jemnou sladkastou chuťou, alebo *Massa Sovada* – gulatý bochník z kysnutého cesta sladkastej chuti.

K tomu samozrejme patrí aj chutný ananás, ktorý sa pestuje na južnej strane ostrova São Miguel a je podávaný v reštauráciach ako dezert.

Kvalitné vína hlavne z ostrova Pico, ako aj rôzne likéry (*Licor de maracujá* , *Licor de ananás*,...) vyrábané na ostrove São Miguel dotvárajú kompletnú ponuku gastronómie Azorských ostrovov

3.11 DOPRAVA

Najrýchlejším a zároveň jediným spôsobom, ako sa dostať na Azorské ostrovy je letecká doprava, ak nepočítame námorný spôsob dopravy prostredníctvom výletných lodí brázdiacich vodami Atlantiku.

3.11.1 MEDZINÁRODNÁ DOPRAVA

Najrýchlejšie spojenie na Azorské ostrovy ponúka nemecký letecký prepravca *Air Berlin* z Viedne s prestupom v Norimbergu v zimnom období a v Düsseldorfe v letnom období. Cena spätočnej letenky stojí od 270 EUR.

Portugalský národný prepravca *TAP Air Portugal* ponúka odlety z Prahy na Azorské ostrovy (Ponta Delgada, Terceira, Horta) s medzipristátím v Lisabone v cene od 330 EUR za spätočnú letenku. V tomto prípade však treba počítať s dlhšou prestávkou v Lisabone. V podobnej cenovej relácii ponúka prepravca aj odlety z Viedne.

Azorský letecký prepravca *SATA Internacional* ponúka celoročne letecké spojenie Frankfurt - Ponta Delgada v cene od 368 EUR za spätočnú letenku a v letnom období aj letecké spojenie Mníchov – Ponta Delgada v cene od 299 EUR za spätočnú letenku. Výhodou prepravcu je možnosť ďalšieho spojenia na jednotlivé ostrovy súostrovia.

V letných mesiacoch zvykne organizovať priame charterové lety z Viedne, prípadne z Grazu aj rakúsky letecký prepravca *Niki*, prípadne azorský letecký prepravca *SATA Internacional*.

3.11.2 DOPRAVA V RÁMCI SÚOSTROVIA

Letecké spojenie v rámci Azorských ostrovov zabezpečuje azorský letecký prepravca *SATA Air Açores*, ktorého činnosť podlieha kontrole Komisie EÚ, ktorá nariadením Rady (ES) č. 2408/92 uplatnila záväzky verejnej služby na pravidelnú leteckú prepravu v rámci Azorských ostrovov⁵¹.

⁵¹ Úradný vestník Európskej únie: C 49/15. [online]. [cit. 2013-02-02]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:049:0015:0022:SK:PDF>

Nariadenie stanovuje minimálnu týždennú frekvenciu letov, ako aj poskytovanú týždennú kapacitu letov.

Cena za spätočnú letenku medzi ostrovami je od od 160 EUR, v prípade kratších vzdialeností (napr. Flores – Corvo,...) je táto cena nižšia. V zimnom období však treba počítať aj s možným rušením letov, hlavne v západnej časti súostrovia, kvôli nepriaznivému počasiu.

Okrem leteckej dopravy je možné využiť na dopravu medzi ostrovami aj lodnú dopravu. V rámci Azorských ostrovov prevádzkujú lodnú dopravu dve spoločnosti :

- *Transmaçor* zabezpečuje celoročne lodnú osobnú dopravu medzi ostrovami *Grupo Central* – Faial - Pico - São Jorge. Spoločnosť prevádzkuje dve linky : *Linha Azul* (Horta – Madalena) a *Linha Verde* (Horta - São Roque - Velas). Cena jednosmerného lístka je 3,40 EUR (*Linha Azul*) a 12,10 EUR, alebo 15,10 EUR (*Linha Verde*).
- *Atlânticoline* zabezpečuje celoročne lodnú osobnú dopravu medzi ostrovami *Grupo Ocidental* – Flores - Corvo. Cena spätočného lístka je 20 EUR. V letných mesiacoch zabezpečuje spoločnosť lodnú osobnú dopravu v rámci celého súostrovia. Cena spätočného lístka začína na úrovni 60 EUR v rámci jednotlivých ostrovných skupín a na úrovni 102 EUR medzi jednotlivými ostrovnými skupinami súostrovia.

Pre pohyb po ostrovoch je najvýhodnejšie prenajať si auto. Ostrovy ponúkajú bohatú ponuku autopôžičovní s veľkým výberom automobilov. K prenájomu auta je potrebné mať platný vodičský preukaz a kreditnú kartu (kaucia na pohonné látky). Rezerváciu je lepšie urobiť si vopred. V takom prípade môže výjsť cena skoro polovicu z ceny ponúkanej priamo na mieste.

V rámci jednotlivých ostrovov je možné využiť aj autobusovú prepravu prostredníctvom regionálnych spoločností, s výnimkou ostrova Corvo. Cestovný lístok pri kúpe v autobuse, podobne ako v celom Portugalsku, vyjde skoro 2-násobne drahšie ako zakúpený v predpredaji.

3.12 UBYTOVANIE

Azorské ostrovy ponúkajú ubytovanie v rôznych typoch ubytovacích zariadení – od jednoduchých zariadení až po luxusné ubytovanie.

Najväčším poskytovateľom ubytovania v rámci Azorských ostrovov je spoločnosť *Bensaude Turismo Hotels*, ktorá má vo svojom portfóliu 6 hotelov, z toho 4 na ostrove São Miguel, 1 na ostrove Terceira a 1 na ostrove Faial. Všetky hotely sú zaradené do kategórie 4* hotelov.

Ďalším poskytovateľom ubytovania v rámci Azorských ostrovov sú hotelové spoločnosti *Investaçor S.G.P.S.*, ktorá má vo svojom portfóliu 4 hotely, spoločnosť *Grupo Ciprotur*, ktorá má vo svojom portfóliu tiež 4 hotely, spoločnosť *Grupo Pestana*, ktorá má v portfóliu 2 hotely, podobne ako spoločnosť *Platano Hotels & Resorts* (2 hotely), spoločnosť *Grupo ASTA Atlantida* (2 hotely) a spoločnosť *Soturim, Ltda* (2 hotely), spoločnosť *VIP Hotels*, ktorá má vo svojom portfóliu 1 hotel podobne ako spoločnosť *Intercontinental Hotels Group*. Väčšinou sa jedná o hotely vyššej kategórie.

Náročnejšia klientela má k dispozícii aj ďalšie hotely vyššej kategórie, ktoré sa nachádzajú na turisticky najvyhľadávanejších ostrovoch. Najviac sa ich nachádza na ostrove São Miguel, nasleduje ostrov Terceira, Faial, Pico, Flores a Graciosa.

- 5* Hotel – jediný luxusný hotel na Azorských ostrovoch *Angra Marina Hotel* sa nachádza v meste Angra do Heroísmo.
- 4* Hotel – 20 hotelov tejto kategórie sa nachádza na ostrove São Miguel, pričom 10 z nich sa nachádza v Ponta Delgade a ostatné v Água De Pau, Capelas, Furnas, Nordeste, Povoação, Rabo De Peixe a Vila Franca Do Campo. Na ostrove Terceira sa nachádza 8 hotelov tejto kategórie, pričom 6 sa nachádza v Angra do Heroísmo a 2 v Praia da Vitoria.). Na ostrove Faial sa nachádza 7 hotelov tejto kategórie, pričom všetky sú sústredené v Horte. Na ostrove Pico sa nachádzajú 2 hotely tejto kategórie – jeden v Silveira a druhý v Madalena do Pico. Podobne aj na ostrove Flores sa nachádzajú 2 hotely tejto kategórie v Santa Cruz das Flores). 1 hotel tejto kategórie sa nachádza na ostrove Graciosa - v Santa Cruz da Graciosa a aj na ostrove São Jorge – vo Velas a ostrove Santa Maria – vo Vila da Porto .

Hotel *Caloura Resort* nachádzajúci sa na ostrove São Miguel v Água De Pau získal v roku 2012 ocenenie *Die Golden Wave* za kvalitu, ktoré mu udelil najväčší nemecký Touroperátor Olimar Reisen na veľtrhu cestovného ruchu v Berlíne⁵².

Okrem toho majú turisti k dispozícii aj ďalšie hotely strednej a nižšej kategórie. Podobne ako pri vyššej kategórii aj v tomto prípade sa ich najviac nachádza na ostrove São Miguel.

- 3* Hotel – podobne ako pri 4* hoteloch, aj v tomto prípade sa najviac hotelov tejto kategórie nachádza na ostrove São Miguel (22), z toho 14 v Ponta Delgade. Na ostrove Terceira sa nachádza 6 hotelov, na ostrove Pico 4, na ostrove Graciosa 2, podobne ako na ostrove Santa Maria a po 1 hoteli na ostrove Horta a Flores.
- 2* Hotel – najviac sa ich nachádza na opstrove São Miguel (7), nasledujúci ostrovom Terceira (6), ostrovom Pico (2), ostrovom Flores (1) a ostrovom São Jorge (1).
- 1* Hotel – hotely tejto kategórie sa nachádzajú na ostrove São Miguel v Ponta Delgade (1) a na ostrove Pico v Pontão Da Ilhapico (1).

Turisti majú k dispozícii aj ďalšie typy ubytovacích zariadení a to formou apartmánového ubytovania, hostelov, či ubytovania v súkromí. Podobne ako pri vyššej kategórii aj v tomto prípade sa ich najviac nachádza na ostrove São Miguel. Na Azorských ostrovoch je možné využiť aj ubytovanie v campingoch, ktoré sú na veľmi dobrej úrovni.

Okrem toho existuje na Azorských ostrovoch široká ponuka ubytovania v rámci vidieckeho turizmu v tradičných domoch sústredená od roku 2009 pod značku *Casas Açorianas*⁵³.

⁵² Golden Wave 2012. [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.olimar.de/go/goldenwave>

⁵³ Associação de Turismo em Espaço Rural. [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://www.casasacorianas.com>

Momentálne je k dispozícií na Azorských ostrovoch spolu okolo 8.500 lôžok čo je následok prudkého zvýšenia dopytu, ktorý nastal v posledných rokoch. Výrazný nárast nastal v 90-tych rokoch minulého storočia a odvtedy ma stúpajúcu tendenciu. Najvýraznejšie sa však prejavil za obdobie medzi rokom 1996 a rokom 2006, kedy tento nárast dosiahol hodnotu 126% čo sa počtu návštevníkov týka a nárast o 148% čo sa príjmov z turistického ruchu týka. Zaujímavým faktom však je, že práve Azorským ostrovom sa podarilo za posledných sedem rokov posilniť si svoju pozíciu v rámci cestovného ruchu Portugalska a poskočiť z posledného miesta v rámci Portugalska čo sa počtu prichádzajúcich návštevníkov týka, ako aj príjmov z cestovného ruchu. Tento nárast mal za následok zvyšovanie počtu ubytovacích kapacít. Dnes viac ako 50% všetkých ubytovacích kapacít bolo nanovo postavených v posledných rokoch a zvyšok vo viac ako 50% prešiel kompletnou rekonštrukciou, prípadne boli úplne prebudované.

Aj z tohto dôvodu schválila regionálna vláda plán rozvoja cestovného ruchu, podľa ktorého sa počíta s nárastom ubytovacích kapacít do roku 2015 na úroveň až 15.500 lôžok a s prípadnou rezervou ďalších 1.551 lôžok. Kapacita ubytovania by sa potom mohla zdvojnásobiť na: 7.605 lôžok (São Miguel), 2.900 lôžok (Terceira), 1.734 lôžok (Faial), 1.060 (Pico), 660 lôžok (Santa Maria), 578 lôžok (Flores), 553 lôžok (São Jorge), 330 lôžok (Graciosa) a 80 lôžok (Corvo)⁵⁴

⁵⁴ Diário da República: N°. 154. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.dre.pt/pdf1sdip/2008/08/15400/0541405451.PDF>

3.13 INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE

Cestovný ruch je významným hospodárskym odvetvím, ktoré prináša prospech regiónom, mestám a obciam. Ich vývoj s ohľadom na ich dôležitosť nemôže byť ponechaný náhode, a preto musí byť cestovný ruch zodpovedajúcim spôsobom riadený práve z inštitúcií verejnej správy, ktoré by mali byť prvotným impulzom v regióne či meste a nasmerovať tak všetky aktivity správnym smerom.

V rámci *Secretaria Regional do Turismo e Transportes* „Regionálny sekretariát cestovného ruchu a dopravy“ pôsobí *Direção Regional do Turismo* „regionálna správa cestovného ruchu“ so sídlom v Horte, na ostrove Faial, ktorá je zodpovedná za propagáciu a trvalé zvyšovanie udržateľnosti rozvoja cestovného ruchu a má všetky právomoci súvisiace s inštitucionálnou podporou cestovného ruchu na Azorských ostrovoch. Hlavným poslaním rozvoja cestovného ruchu na Azorských ostrovoch je :

- modernizácia a rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu
- rozvíjať vzdelávanie ľudských zdrojov
- podpora investícií v tomto sektore
- koordinovať postupy ostatných inštitúcií pri budovaní a propagácii značky *Açores* ako turistickej destinácie

Základným dokumentom je *Plano de Ordenamento Turístico da Região Autónoma dos Açores* „územný plán pre cestovný ruch v regióne Azorských ostrovov“ z augusta 2008, ktorý definuje stratégiu trvalo udržateľného rozvoja cestovného ruchu na Azorských ostrovoch ⁵⁵.

Associação de Turismo dos Açores „zdrúženie pre cestovný ruch Azorských ostrovov“ je nezisková organizácia pôsobiaca pod *Direção Regional do Turismo*, združujúca zástupcov súkromného a verejného sektora z oblastí cestovného ruchu. Jej úlohou je regionálna propagácia Azorských ostrovov navonok.

⁵⁵ Diário da República: N°. 154. [online]. [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.dre.pt/pdf1sdip/2008/08/15400/0541405451.PDF>

3.14 SWOT ANALÝZA

Silné stránky :

- strategická poloha
- zdravé prostredie, čistý vzduch, možnosť pobytu počas celého roka
- množstvo krásnych prírodných úkazov, prírodné scenérie
- vulkanická činnosť, termálne kúpele
- ideálne podmienky na potápanie, pozorovanie morských živočíchov
- bohaté kultúrne dedičstvo
- jedinečnosť destinácie
- destinácia nezasiahnutá masovým cestovným ruchom
- množstvo príležitostí aktívneho trávenia voľného času
- kvalita regionálnych produktov
- dobre vybudovaná infraštruktúra
- široká ponuka ubytovania
- cenová dostupnosť

Slabé stránky :

- veľká vzdialenosť od európskej pevniny
- nestále počasie
- malý počet pláží
- slabá obchodná propagácia a marketing
- nízka úroveň vzdelania a chýbajúca kvalifikovaná pracovná sila
- nedostatočná spolupráca podnikov cestovného ruchu
- monopolné postavenia domáceho leteckého prepravcu SATA, ktorý s výnimkou 2 zahraničných leteckých prepravcov zabezpečuje skoro celú leteckú prepravu
- neznalosť cudzích jazykov u domáceho obyvateľstva

Príležitosti :

- sprístupnenie letísk ďalším leteckým prepravcom – low-cost
- trhový potenciál pre umiestnenie regionálnych produktov

- trhový potenciál pre rozvoj šetrných foriem turizmu (ekoturistika, agroturistika, kúpeľná turistika,...)
- trhový potenciál pre vznik nových hotelov vyššej kvalitatívnej úrovne so zameraním na kúpeľnú turistiku
- potenciál vzniku nových pracovných miest a tým spojený rast kúpyschopnosti domáceho obyvateľstva

Riziká :

- silná konkurencia iných destinácií v Atlantickom oceáne
- znížené finančné dostupné zdroje na ďalšie budovanie infraštruktúry v rámci krízy verejných financií
- odchod mladých ľudí mimo územia Azorských ostrovov
- pretrvávajúca hospodárska kríza v Portugalsku, z ktorého prichádza najviac turistov
- rast cien ropy a z toho vyplývajúci stúpajúci trend cien leteniek
- prírodné katastrofy

Z vyššie uvedenej SWOT analýzy sa potvrdilo, že turistický potenciál Azorských ostrovov sa nevyužíva dostatočne. Okrem toho existujú aj bariéry ďalšieho rozvoja cestovného ruchu – či už byrokratické, ale aj chýbajúca kvalifikovaná pracovná sila. Z tohto dôvodu by bolo vhodné :

- Diverzifikácia zdrojových trhov – upriamiť marketingové aktivity na hľadanie nových potenciálnych trhov. Hľadať nové trhy, kde má silné zastúpenie záujem o turistiku, kúpeľníctvo. Silným segmentom môžu byť dôchodcovia, ale aj ľudia v produktívnom veku s odrastenými deťmi. Perspektívnym trhom môžu byť krajiny bývalého „východného bloku“ aj práve vďaka stúpajúcej kúpyschopnosti obyvateľstva.
- Sprístupniť letiská aj ďalším prepravcom a liberalizovať vzdušný priestor Azorských ostrovov. Práve príchod *AirBerlin* v roku 2009 znamenal zníženie cien leteniek a počet turistov z Nemecka sa zvýšil. Pokiaľ sa v minulosti cena z Nemecka pohybovala okolo 500 EUR, v súčasnosti je ju možné kúpiť v cene od 270 EUR. V súčasnosti ponúka *SATA* spiatočnú letenku z Mníchova

v akciovej cene od 299 EUR ⁵⁶ pri kúpe letenky do 31. marca 2013 (normálna cena sa pohybuje od 360 EUR). Podobne aj spoločnosť AirBerlin ponúkala na začiatku spiatočnú letenku v cene od 370 EUR.

Low-cost letecká spoločnosť *EasyJet*, ktorá má jednu zo základní v Lisabone, sa snaží už druhý rok o vstup na Azorské ostrovy ⁵⁷. Miestná vláda sa však zdráha liberalizovať vzdušný priestor. Pritom práve vďaka EasyJet stúpol počet prepravených pasažierov medzi Madeirou a Lisabonom po liberalizácií vzdušného priestoru na Madeire pre low-cost letecké spoločnosti.

- Rozšíriť ponuku šetrných foriem turizmu. Práve kúpeľníctvo má bohatý potenciál vo forme množstva minerálnych a termálnych prameňov. Okrem toho môže diverzifikovať silnú sezónnosť, keď najviac turistov prichádza práve v lete. Popri tom rozšíriť ponuku ubytovacích zariadení vyššej kvalitatívnej úrovne.
- Snaha o väčšie umiestnenie regionálnych produktov v hoteloch a ubytovacích zariadeniach. Práve regionálne produkty ako syry, mäsové výrobky, sladkosti, marmelády, med či čaj sú medzi turistami veľmi obľúbené. Avšak nenachádzajú sa až v tak veľkom množstve v ponuke hotelov. Namiesto toho sú nahrádzané produktami medzinárodných koncernov (Nestle, Douwe Egberts, Danone,...), ktoré majú agresívnejší marketing.
- Účinným marketingovým nástrojom podpory cestovného ruchu sú rôzne zľavy a zvýhodnené kombinované lístky. Príkladom by mohla byť napríklad „turistická karta destinácie“, vďaka ktorej by mohli turisti získať zvýhodnený vstup do múzeí, historických objektov, záhrad, jaskýň, či iných turistických atrakcií.

⁵⁶ AirBerlin: Kampagnen München - Ponta Delgada. [online]. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.sata.pt/de/campaigns/kampagnen-m%C3%BCnchen-ponta-delgada>

⁵⁷ The Portugal News: Easyjet boost operations in Portugal with new aircraft, new routes and more staff. [online]. [cit. 2013-03-11]. Dostupné z: <http://www.theportugalnews.com/news/easyjet-boost-operations-in-portugal-with-new-aircraft-new-routes-and-more-staff/27054>

4 AZORSKÉ OSTROVY AKO PRODUKT CESTOVNÉHO RUCHU

Produkt cestovného ruchu nie je iba poskytovanie určitých služieb ako napríklad ubytovacie, alebo stravovacie služby na určitom území. Pojem produkt cestovného ruchu obsahuje všetko čo sa na trhu cestovného ruchu ponúka a má schopnosť uspokojiť potreby a očakávania návštevníkov a vytvoriť tak komplexný súbor zážitkov. Je to súbor služieb tvoriacich primárnu a sekundárnu ponuku, pričom primárnou ponukou sa rozumie cieľové miesto a sekundárnou ponukou podniky a inštitúcie cestovného ruchu. Z pohľadu návštevníkov je to vždy súbor služieb pre ktorý je charakteristické vzájomná podmienenosť a komplementarita, zákazník si produkt skladá zvyčajne sám, kombináciou rôznych služieb s ohľadom na nemateriálny charakter nie je možné služby vopred vyskúšať, preto pri ich ponuke majú dôležitú úlohu informácie.

Cieľom tejto kapitoly je predstaviť Azorské ostrovy ako produkt cestovného ruchu vhodný pre ponuku cestovných kancelárií a následne zmapovať ponuku cestovných kancelárií nielen v Čechách a na Slovensku, ale aj v susedných krajinách, ktorých ponuku môžu využívať turisti z Čiech a Slovenska. Táto kapitola sa na konci venuje aj prezentácií výsledkov primárneho výskumu ohľadne o vedomostí a skúsenosti slovenských a českých turistov s destináciou Azorské ostrovy.

4.1 PRODUKT CESTOVNÉHO RUCHU

Azorské ostrovy ako destinácia cestovného ruchu majú ideálne podmienky pre poskytovanie produktu cestovného ruchu spojeného nielen s využívaním mora a morského pobrežia, ale aj samotného vnútrozemia ostrovov.

Aj keď Azorské ostrovy nemajú veľký počet pláži v porovnaní s inými destináciami, môžu sa popýšiť vysokým podielom pláži, ktoré spĺňajú prísne kritéria a bola im pridelená modrá vlajka. Podobne sú na tom Azorské ostrovy aj s prístavmi, ktoré splnili toto kritérium a bola im pridelená modrá vlajka. Oceán v okolí Azorských ostrovov aj vďaka čistej vode ponúka množstvo atrakcií ktorým dominuje pozorovanie veľrýb a iných morských živočíchov. Okrem toho bohaté možnosti potápania nielen s veľrybami, ale aj s delfínmi a žralokmi destináciu odlišujú od iných destinácií

cestovného ruchu a robia ju jedinečnou. Jedinečnosť jej zaručujú aj najideálnejšie podmienky na potápanie v rámci Európy. Ideálne podmienky pre jachting a hlavne prítomnosť golfského prúdu, ktorý vytvára jedinú cestu medzi Amerikou a Európou urobili z prístavu Horta na ostrove Faial dôležitú zastávku plavby lodí na tejto trase.

Veľkou atraktivitou sú aj samotné krátery nielen vyhasnutých sopiek s krásnymi sopečnými jazerami, ale aj doteraz stále aktívne krátery, neustále bublajúce kaldery a fumaroly, ktoré dodávajú krajine na dramatickosti. K tomu nespočetné množstvo nielen termálnych liečivých prameňov, s ktorých mnohé poskytujú nezabudnuteľné zážitky z kúpania sa v nich pod gigantickými prasličkami, ale aj množstvo liečivých minerálnych prameňov. Sopečné jaskyne popretkávané množstvom sopečných tunelov cez ktoré sa v minulosti valila láva von na povrch, ale aj sopečné lávové polia dotvárajú kompletný obraz o vzniku celého súostrovia.

K tomu nezabudnuteľná a jedinečná prírodná scenéria s bujnou subtropickou vegetáciou robia z Azorských ostrovov ideálne miesto pre strávenie dovolenky.

Pre uspokojenie potrieb všetkých turistov je na Azorských ostrovoch vybudovaná široká sieť hotelov a iných ubytovacích zariadení všetkých cenových kategórií. Tie v spolupráci s miestnymi cestovnými kanceláriami sú pripravené slniť každé pranie turistom. V hoteloch sa dá bez problémov dohovoriť po anglicky, prípadne nemecky a francúzsky. Klientela sa viac - menej ustáľuje a tak sa jej hotely dokážu stále lepšie prispôbiť. Spolupracujú s cestovnými kanceláriami z celého sveta, ktoré tam stabilne každoročne objednávajú svoje miesta a pre nich pripravujú zaujímavý a pútavý program. Pracovníci hotelov sú veľmi prívetiví a zhovorčiví, veľmi rýchlo a pružne sa prispôbia požiadavkám klienta. Klienti sú väčšinou spokojní a veľmi radi sa znovu vrátia. Podobne je to aj v ostatných prevádzkach poskytujúcich služby turistom. K tomu široká sieť turistických informačných kancelárií, ľahká dostupnosť všetkých atrakcií, dobre vybudovaná infraštruktúra a v neposlednom rade aj príjemné subtropické podnebie robia z Azorských ostrovov ideálne miesto na strávenie dovolenky v hociktorom ročnom období.

4.2 PONUKA CESTOVNÝCH KANCELÁRIÍ

Aj napriek atraktivite Azorských ostrovov, nájsť ich v ponuke cestovných kancelárií je trochu obtiažné. Je to čiastočne spôsobené aj tým, že sa nejedná o tradičnú dovolenkovú destináciu. Okrem toho aj vzdialenosť z pevniny a nestále počasie ako aj chýbajúce marketingové aktivity zo strany *Associação de Turismo dos Açores* zastrešujúcej značku *Azores*, zohrávajú svoju úlohu. Aj to je jeden z dôvodov, prečo iba minimálne množstvo cestovných kancelárií v Čechách a na Slovensku zaradilo do svojej ponuky Azorské ostrovy.

4.2.1 PONUKA ČESKÝCH CESTOVNÝCH KANCELÁRIÍ

V rámci Českej republiky existuje viacero cestovných kancelárií, ktoré majú vo svojej ponuke Azorské ostrovy. Jedinou cestovnou kanceláriou, ktorá zároveň vystupuje ako Touroperátor pre Azorské ostrovy v rámci Českej a Slovenskej republiky je cestovná kancelária *Snail Travel*, ktorá má kompletnú ponuku nielen pobytových zájazdov, ale organizuje aj poznávacie zájazdy, ako aj dva špeciálne tematické zájazdy – pozorovanie veľrýb a plávanie s delfínmi. Kompetnú ponuku zájazdov má cestovná kancelária uvedenú vo svojom tlačennom Katalógu zájazdov ale aj na svojej webovej stránke. Odlety sú z Prahy cez Lisabon leteckou spoločnosťou *TAP Portugal*. Okrem nej ponúka svoje produkty aj najstaršia cestovná kancelária *Čedok*, ktorá ponúka tri produkty, z toho dva pobytové zájazdy a jeden tematický zájazd – pozorovanie veľrýb z palube lode. Ponuka cestovnej kancelárie je formou dopytu, kedy klient pomocou formulára vyplní požadovaný termín a cestovná kancelária mu následne zašle záväznú ponuku. Na podobnom princípe pracuje aj cestovná kancelária *Fede*, ponúkajúca jeden pobytový zájazd na ostrove São Miguel.

Okrem toho existuje v Českej republike pár cestovných kancelárií ponúkajúcich tematické poznávacie zájazdy a to buď iba na samotné Azorské ostrovy (CK Nomád, CK Katu,...), alebo v kombinácií s ďalším portugalským ostrovom Madeira (CK ESO travel, CK Livingstone,...).

Množstvo ďalších cestovných kancelárií a cestovných agentúr ponúka zájazdy na Azorské ostrovy a to buď od horeuvedených cestovných kancelárií, alebo od iných zahraničných cestovných kancelárií.

4.2.2 PONUKA SLOVENSKÝCH CESTOVNÝCH KANCELÁRIÍ

V rámci Slovenskej republiky je situácia úplne odlišná. Na Slovensku neexistuje cestovná kancelária priamo ponúkajúca destináciu Azorské ostrovy. Iba cestovná kancelária *Leonardo* ju v nepravidlených intervaloch zaraďuje do svojej ponuky v rámci poznávacích, prípadne špeciálnych zájazdov. Dôvodom môže byť aj skutočnosť, že na Slovensku existuje silné zastúpenie rakúskych a nemeckých cestovných kancelárií, ktoré Azorské ostrovy ponúkajú prostredníctvom svojich dcérskych cestovných kancelárií, prípadne prostredníctvom množstva cestovných agentúr. Ďalším dôvodom môže byť neexistujúce letecké spojenie priamo zo Slovenska na Azorské ostrovy a to či už priameho, alebo s možnosťou jedného prestupu. Silná konkurencia letiska vo Viedni, odkiaľ existuje letecké spojenie na Azorské ostrovy, nedovoľuje menším hráčom na trhu vstúpiť na trh leteckej dopravy.

Cestovné agentúry na Slovensku, podobne ako v Českej republike, ponúkajú produkty českej cestovnej kancelárie *Snail Travel*, prípadne produkty rakúskych (*Blaguss Reisen*), alebo nemeckých (*OLIMAR, DERTOUR, L`tur, FTI,.....*) cestovných kancelárií s odletmi z Viedne.

4.2.3 PONUKA RAKÚSKYCH A NEMECKÝCH CESTOVNÝCH KANCELÁRIÍ

Klienti z Čiech a Slovenska, hlavne v dosahovej zóne letiska Viedeň, radi využívajú ponuky rakúskych a nemeckých cestovných kancelárií, nakoľko cenový rozdiel v ponukách býva niekedy až o 50% nižší oproti ponukám domácich cestovných kancelárií. Je to spôsobené aj tým, že nemecké cestovné kancelárie sú väčšie a tým pádom môžu nakontrahovať väčšie ubytovacie kapacity za nižšie ceny. Podobne je to aj pri leteckej doprave, kde je konkurencia väčšia a tým pádom aj tlak na ceny. Z Viedenského letiska existuje pravidelné letecké spojenie na Azorské ostrovy so spoločnosťou Air Berlin. V letnom období sa k nej pridávajú aj letecké spoločnosti Fly Niki, prípadne SATA, ktorá prevádzkuje aj pravidelné letecké spojenia na Azorské ostrovy z Nemecka.

Najväčšou cestovnou kanceláriou špecializujúcou sa na Azorské ostrovy sú *OLIMAR REISEN* a *DERTOUR*, nasledované *L`tur* a *FTI*.

4.3 AZORSKÉ OSTROVY OČAMI TURISTOV

S cieľom získať názor širšieho okruhu respondentov ohľadne destinácie Azorské ostrovy, bolo v rámci výskumnej časti diplomovej práce potrebné zamerať sa na získanie objektívnych informácií o vedomostiach a skúsenostiach slovenských a českých turistov s danou destináciou. Ako základ zberu informácií od dotazovaných osôb poslúžila dotazníková metóda formou kombinovaného dotazníka so škálou. Bol vytvorený krátky dotazník, ktorý sa skladá z troch častí :

- úvodná vstupná časť popisujúca problematiku dotazníka a zahrňujúca základné evidenčné údaje respondentov, ako pohlavie, vek, bydlisko-kraj a stupeň dosiahnutého vzdelania,
 - stredná časť obsahujúca 13 tématicky zoradených otázok týkajúcich sa danej témy. Väčšina otázok bola uzatvorenou formou, iba pri štyroch otázkach mal respondent možnosť v rámci jednej u odpovedí odpovedať otvorenou formou,
 - posledná časť obsahujúca údaje o čase a mieste zberu, vrátane poďakovania respondentom.
-
- **Hypotéza 1** : predpokladáme, že respondenti poznajú destináciu Azorské ostrovy.
 - **Hypotéza 2** : predpokladáme, že respondenti vedia lokalizovať destináciu Azorské ostrovy.
 - **Hypotéza 3** : predpokladáme, že respondenti by navštívili destináciu Azorské ostrovy.
 - **Hypotéza 4** : predpokladáme, že respondenti poznajú cestovné kancelárie ktoré ponúkajú Azorské ostrovy.

4.3.1 VÝBER RESPONDENTOV A SPÔSOB ICH OSLOVENIA

Dotazník bol anonymný a bol vytvorený v priebehu mesiaca január 2013 a samotný dotazníkový zber údajov prebehol v dňoch 15. februára až 28. februára 2013. Dotazník bol distribuovaný s pomocou priateľov a známych elektronickou cestou spolu sto osobám. Snahou bolo rovnomerné roz distribuovanie v rámci jednotlivých pohlaví, ale aj regiónov, odkiaľ respondenti pochádzajú. Keďže dotazník skúmal názory

respondentov z Českej, ale aj Slovenskej republiky, percentuálne takmer 60% oslovených pochádzalo zo Slovenska a 40% z Čiech, pričom dvaja občania Slovenska dlhodobo žijú a pracujú v zahraničí. Aj vďaka pomoci známych a priateľov odpovedalo a vyplnený dotazník naspäť poslalo viac ako sedemdesiat percent respondentov.

4.3.2 VÝHODNOTENIE DOTAZNÍKOV

Získané údaje boli spracované kvantitatívne matematickými a štatistickými metódami. Pri matematicko-štatistickej analýze získaných dát bolo použité prvostupňové triedenie. Spracovanie, vyhodnotenie a grafické znázornenie dotazníkov bolo uskutočnené pomocou počítačových programov Microsoft Word 2010 a Microsoft Excel 2010.

Graf 01 znázorňuje vek respondentov

Zo sto zaslaných dotazníkov zodpovedaných a naspäť zaslaných dotazníkov bolo sedemdesiatštyri dotazníkov. Zo všetkých vyplnených a naspäť zaslaných dotazníkov tvorili dotazníky od žien väčšinový podiel a to šesťdesiat percent. Podobne to bolo aj s dosiahnutým stupňom vzdelania, keď podiel vysokoškolských vzdelaných respondentov dosahoval úroveň skoro šesťdesiat percent. Väčšina respondentov bola vo veku 26 – 44 rokov a to sedemdesiatosem percent. Najviac respondentov pochádzalo z Bratislavského kraja (dvadsaťosem respondentov), nasledovaný obyvateľmi Prahy (osemnásť respondentov).

V následujúcej časti nasledujú výsledky dotazníkového šetrenia vrátane vyhodnotenia odpovedí pri jednotlivých otázkach.

Graf 02 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.1

Väčšina respondentov už má nejaké informácie o Azorských ostrovoch a to či už sprostredkovane (60 respondentov), alebo má aj osobné skúsenosti (2 respondenti) z návštevy destinácie. Naopak 12 respondentov nikdy nepočulo o Azorských ostrovoch.

Graf 03 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.2

37 respondentov odpovedalo správne a uviedli, že Azorské ostrovy patria Portugalsku a nachádzajú sa v Atlantickom oceáne. 12 respondentov vedelo identifikovať krajinu Portugalsku, ale nevedeli lokalizovať, kde sa ostrovy nachádzajú. 11 respondentov odpovedalo že Azorské ostrovy sa nachádzajú v Atlantickom oceáne, ale nevedeli ku ktorému štátu patria, prípadne odpovedali nesprávne a Azorské ostrovy priradili ku Španielsku. 14 respondentov vôbec nevedelo odpovedať na túto otázku.

Graf 04 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.3

52 respondentov sa nikdy nestretlo s týmto pojmom a 22 respondentov odpovedalo kladne, pričom väčšinou sa jednalo o mužov (14 mužov).

Graf 05 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.4

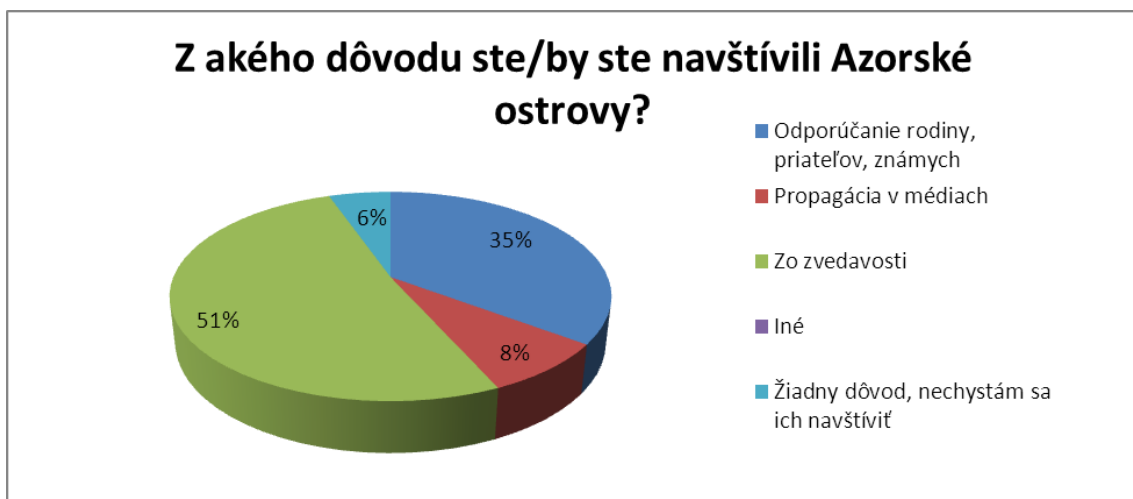
Najviac, 31 respondentov označilo odpoveď B). 29 respondentov sa dozvedelo o destinácií z médií. 12 respondentov nikdy o destinácií nepočulo a 2 respondenti označili odpoveď „Iné“, pričom jeden uviedol „jachtárske kruhy“ a druhý „potápačský klub“.

Graf 06 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.5

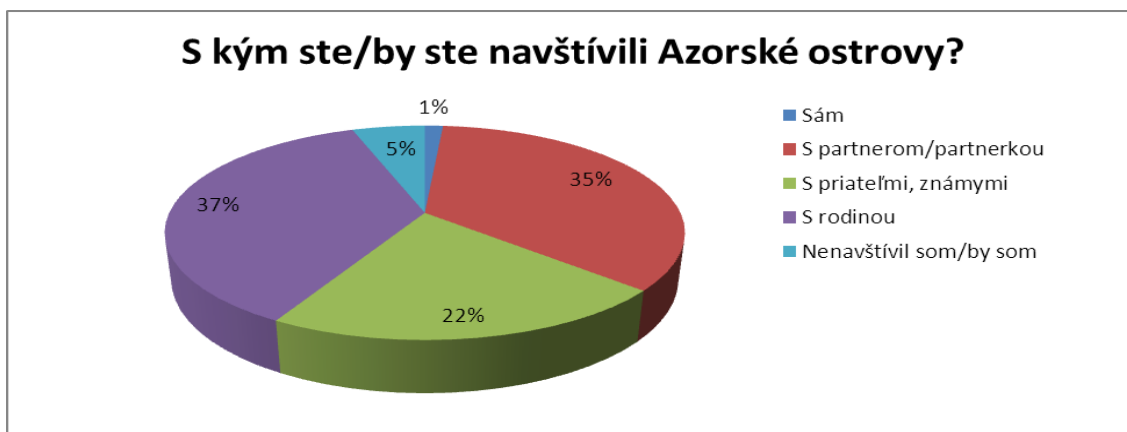
56 respondentov by rado navštívilo destináciu. 16 respondentov nemalo záujem o navštívenie destinácie. Iba 2 respondenti už danú destináciu navštívili. Z odpovedí na túto otázku vyplynulo, že destinácia Azorské ostrovy patrí k zaujímavým miestam a väčšina respondentov by ju rada navštívila.

Graf 07 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.6

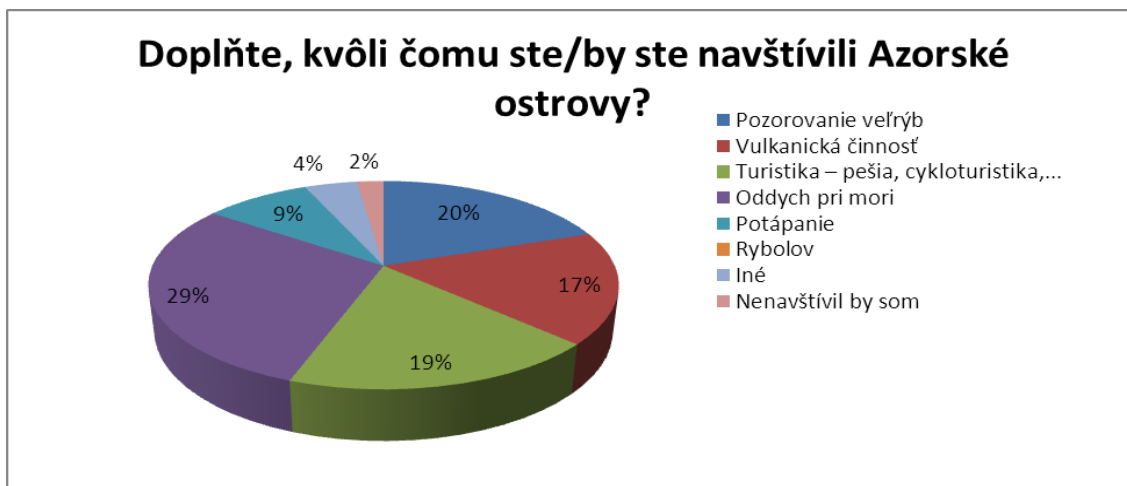
38 respondentov by ostrovy navštívilo zo zvedavosti. 26 respondentov by tak urobilo na základe odporúčania a 6 respondentov by sa rozhodlo na základe propagácie v médiach. Iba 4 respondenti sa vyjadrili negatívne. Odpoveď „zo zvedavosti“, označovali po väčšine muži (22 respondentov), pričom ženy častejšie označovali „odporúčanie rodiny,..“ – 20 odpovedí.

Graf 08 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.7

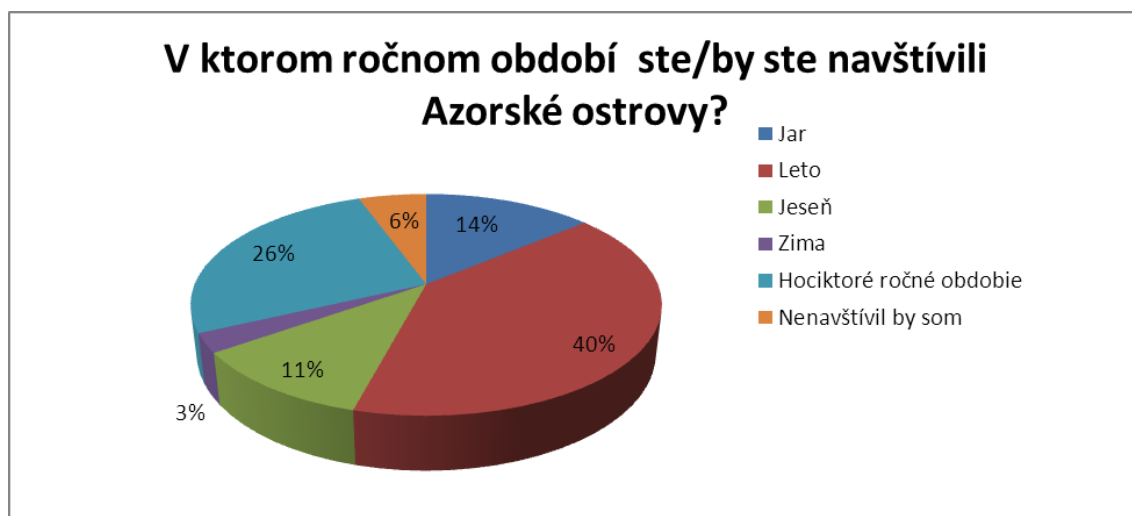
27 respondentov by cestovalo s rodinou, pričom väčšinový podiel tvorili muži (16 respondentov). 26 respondentov by destináciu navštívilo s partnerom/partnerkou, pričom väčšinový podiel pri tejto odpovedi tvorili ženy (19 respondentov). 16 respondentov by destináciu navštívilo s prateľmi a známymi. Iba 4 respondenti sa vyjadrili negatívne. Sám by cestoval iba jeden respondent.

Graf 09 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.8

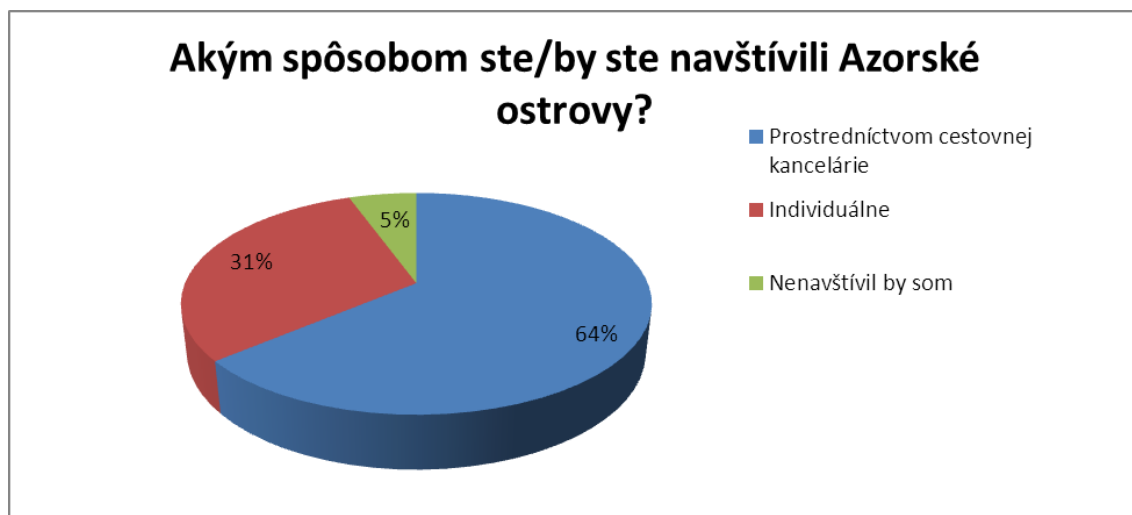
Keďže pri tejto otázke mali respondenti možnosť označiť viacero odpovedí, tak väčšina z opýtaných (54 respondentov) označila odpoveď „Pobyt pri mori“. Nasledovalo „Pozorovanie veľrýb“ (36 respondentov), „Turistika“ (34 respondentov), „Vulkanická činnosť“ (32 respondentov) a „Potápanie“ (16 respondentov). Odpoveď „Iné“ označilo 8 respondentov, pričom medzi možnosťami dominovalo spoznávanie miestnej kultúry a obyvateľstva a jeden respondent napísal možnosť „jachting“. Iba 4 respondenti sa vyjadrili negatívne.

Graf 10 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.9

29 respondentov označilo „Leto“. „Hociktoré obdobie“ označilo 19 respondentov. 10 respondentov označilo „Jar“ a 8 respondentov označilo „Jeseň“. Iba dvaja respondenti by radi navštívili Azorské ostrovy v zime. 4 respondenti sa vyjadrili negatívne. Z toho vyplýva, že respondenti pri danej destinácii preferujú aj iné ročné obdobia ako leto a tým pádom považujú destináciu za celoročnú.

Graf 11 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.10

Pri tejto otázke by väčšina respondentov (46 respondentov) využila služby cestovnej kancelárie. 22 respondentov by bolo ochotných cestovať individuálne. Iba 4 respondenti sa vyjadrili negatívne. Z toho vyplýva, že respondenti v tomto prípade uprednostňujú kúpu produktu od cestovnej kancelárie pred individuálnou možnosťou cestovania.

Graf 12 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.11

Pri tejto otázke by väčšina respondentov (30 respondentov) využila služby 4* Hotela. 19 respondentov by využilo služby 3* Hotela. Apartmánové ubytovanie označilo 8 respondentov a Penzión označilo 6 respondentov. 5 respondenti by využili možnosť individuálneho ubytovania a 2 respondenti označili odpoveď 2* Hotel. 4 respondenti sa vyjadrili negatívne.

Ženy pri tejto otázke uprednostňovali ubytovanie vyššieho štandardu – 24 žien by rado využilo služby 4* Hotela, z mužov by iba 4 využili túto možnosť. Muži pri tejto otázke skôr volili služby 3* Hotela, prípadne aj nižšej úrovne, alebo apartmánové ubytovanie, z čoho vyplýva že muži nekladú až tak veľký dôraz na úroveň ubytovania.

Graf 13 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.12

Pri tejto otázke väčšina respondentov (60 respondentov) nepoznala žiadnu cestovnú kanceláriu. Iba 14 respondentov odpovedalo kladne a vymenovali aj cestovné

kancelárie, medzi ktorými dominovali nemecké a rakúske cestovné kancelárie. Iba jeden respondent spomenul českú cestovnú kanceláriu Snail Travel.

Z týchto odpovedí vyplýva, že respondenti majú veľmi málo informácií, čo môže byť spôsobené aj malou ponukou českých a slovenských cestovných kancelárií, ale aj neexistujúcim priamym leteckým spojením z Čiech a Slovenska.

Graf 14 znázorňuje odpovede respondentov na otázku č.13

51 respondentov odpovedalo kladne a 9 respondentov záporne. 14 respondentov neodpovedalo na túto otázku.

Z dotazníkového šetrenia vyplynulo, že väčšina respondentov, ktorí odpovedali na dotazník, už má nejaké informácie ohľadne destinácie a to buď sprostredkované, ale získané osobnou návštevou destinácie. Väčšina respondentov by rada navštívila danú destináciu a využila pritom služby niektorej cestovnej kancelárie. Bohužiaľ väčšina respondentov nepoznala žiadnu cestovnú kanceláriu, ktorá by tieto služby ponúkala. V prípade, že poznali cestovnú kanceláriu, ktorá destináciu ponúka ako produkt, jednalo sa o zahraničné cestovné kancelárie po väčšine nemecké, alebo rakúske. Väčšina respondentov by využila v rámci ubytovania služby 4* Hotela, z čoho vyplýva, že sa jedná o skupinu s vyššími príjmami. V prípade odpovedí ohľadne ročného obdobia, kedy by mali záujem navštíviť destináciu, respondenti preferujú aj iné ročné obdobia ako leto a tým pádom považujú destináciu za celoročnú. Väčšina respondentov by mala záujem o aktívne trávenie dovolenky, pričom dominovalo pozorovanie veľrýb, nasledované turistikou a vulkanickou činnosťou. Z toho vyplýva, že destinácia je atraktívnym produktom medzi českými a slovenskými turistami.

4.3.3 OVERENIE HYPOTÉZ

Hypotéza 1 : predpokladáme, že respondenti poznajú destináciu Azorské ostrovy

Na overenie hypotézy bola použitá otázka č.1 - Poznáte Azorské ostrovy?

3 % respondentov pozná už osobne Azorské ostrovy

81% respondentov už má nejaké informácie a Azorské ostrovy poznajú

16% respondentov nepozná Azorské ostrovy

Na základe uvedeného výsledku je možné konštatovať, že hypotéza sa potvrdila

Hypotéza 2 : predpokladáme, že respondenti vedia lokalizovať destináciu Azorské ostrovy

Na overenie bola použitá otázka č.2 - Viete kde sa ostrovy nachádzajú a ku ktorému štátu patria?

50% respondentov vedelo uviesť krajinu a aj lokalizovať Azorské ostrovy

16% respondentov uviedlo správne krajinu

15% respondentov správne lokalizovalo Azorské ostrovy

19% respondentov nevedelo odpovedať

Na základe uvedeného výsledku je možné konštatovať, že hypotéza sa potvrdila

Hypotéza 3 : predpokladáme, že respondenti by navštívili destináciu Azorské ostrovy

Na overenie bola použitá otázka č.5 – Navštívili ste/by ste Azorské ostrovy?

3% respondentov už Azorské ostrovy navštívili

76% respondentov by radi navštívili Azorské ostrovy

21% respondentov nemá záujem navštíviť Azorské ostrovy

Na základe uvedeného výsledku je možné konštatovať, že hypotéza sa potvrdila

Hypotéza 4 : predpokladáme, že respondenti poznajú cestovné kancelárie ktoré ponúkajú Azorské ostrovy.

Na overenie bola použitá otázka č.12 – Poznáte cestovné kancelárie, ktoré ponúkajú pobyty na Azorských ostrovoch?

19% respondentov pozná cestovné kancelárie, ktoré ponúkajú Azorské ostrovy

81% respondentov nepozná žiadnu cestovnú kanceláriu, ktorá ponúka Azorské ostrovy

Na základe uvedeného výsledku je možné konštatovať, že hypotéza sa nepotvrdila

ZÁVER

Azorské ostrovy zažili svoj najväčší rozmach v 16. až 18. storočí, kedy boli dôležitou zástavkou lodí smerujúcich z Ameriky a Afriky na ceste do Európy. Nástupom parníkov ich význam poklesol. Následné roky neúrody a prírodné katastrofy sa podpísali aj pod populačný vývoj a početnosť obyvateľstva. Ostrovy boli odkázané výhradne na poľnohospodársku produkciu a rybolov. Neblahé následky zanechalo aj obdobie diktatúry v rokoch 1920 – 1974 v podobe vysokého stupňa negramotnosti obyvateľstva, ako aj chýbajúcej kvalifikovanej pracovnej sily, vďaka čomu sa Azorské ostrovy ocitli na úplnom konci v štatistikách Portugalska. Zmeny nastali až po „karafiátovej revolúcii“ v roku 1974 a následnom vzniku úplnej autonómnej oblasti v roku 1976. Regionálna vláda nastúpila na obtiažnu cestu rozvoja demokracie a modernizácie súostrovia. Vstup Portugalska do EÚ v roku 1986, bol sprevádzaný veľkými zmenami. Následné ekonomické reformy, ako aj zmena v oblasti poľnohospodárstva a systému vzdelávania napomohli krajine otvoriť sa prílevu zahraničných investícií. Azorské ostrovy dokázali využiť svoj turistický potenciál a postupným budovaním a modernizáciou infraštruktúry, urobiť z cestovného ruchu jeden z dôležitých pilierov miestnej ekonomiky. Nové cesty a diaľnice, ale aj prístavy, modernizácia letísk a kompletná infraštruktúra potrebná pre rozvoj cestovného ruchu vznikla aj za pomoci čerpania fondov EÚ.

Aj keď Azorské ostrovy začali s budovaním celej infraštruktúry potrebnej pre cestovný ruch neskôr ako iné regióny Portugalska, podarilo sa im už poskočiť z posledného miesta v štatistikách krajiny. Prírodný potenciál Azorských ostrovov využíva miestna vláda úspešne pri budovaní pozitívneho obrazu ostrovov ako vhodnej destinácie cestovného ruchu. Pomáha jej v tom aj fakt, že aj keď väčšina obyvateľstva Azorských ostrovov žije prevažne v blízkosti pobrežia, vnútrozemie ostrovov ostáva naďalej panenskou krajinou. K tomu nielen nádherná príroda s veľkým množstvom prírodných pamiatok vo forme sopečných kráterov, kalder, nádherných jazier, jaskýň, či termálnych prameňov, ale aj príjemné vlhké subtropické podnebie ovplyvňované teplým Gofským prúdom, či bohatá história s množstvom historických pamiatok, ktoré sa vďaka svojmu významu stali národnými pamiatkami nielen regionálneho, ale aj

celosvetového významu, robia z Azorských ostrovov skutočný turistický raj pre ľudí, ktorý hľadajú skutočný pokoj pred zhom bežného dňa. Súčasný stúpajúci trend záujmu o aktívne trávenie dovolenky, či pobyty v prírode, robia z Azorských ostrovov ideálne miesto pre strávenie dovolenky a robia z nich skutočnú oázu pokaja.

Azorským ostrovom sa podarilo úspešne uniknúť stavebnému boomu výstavby veľkých hotelových komplexov a centier cestovného ruchu typického pre sedemdesiate a osemdesiate roky 20. storočia. Namiesto toho regionálna vláda uprednostňuje projekty výstavby ubytovacích zariadení vyššej kategórie s vyššou pridanou hodnotou s veľkým ohľadom na ochranu prírody, ktorá je pre miestnu vládu najvyššou prioritou, vďaka čomu sa cestovný ruch rozvíja a postupne naberá na dôležitosť v rámci ekonomiky Azorských ostrovov. Regionálnej vláde sa čiastočne podarilo zastaviť aj trend odchodu mladých ľudí študovať na pevninu. Namiesto toho ich množstvo ostáva študovať na miestnej *Universidade dos Açores* „Azorskej Univerzite“ založenej v roku 1975, v rámci ktorej *Departamento de Economia de Gestão* „fakulta ekonómie a riadenia“ ponúka záujemcom aj štúdium cestovného ruchu.

Nielen regionálna vláda ale aj samotní obyvatelia Azorských ostrovov si plne uvedomujú potenciál cestovného ruchu, ako aj fakt, že práve cestovný ruch môže byť nielen veľmi dobrým zdrojom príjmov, ale aj vhodným prostriedkom ďalšieho rozvoja ostrovov.

Azorské ostrovy, prezývané aj európsky turistický raj, stoja za ich návštevu. Známý americký renomovaný časopis *Forbes* zaradil práve Azorské ostrovy vo svojom decembrovom vydaní v roku 2010 medzi najunikátnejšie turistické destinácie na zemi⁵⁸, ktoré stoja za návštevu. Podobne aj renomovaný cestovateľský magazín *National Geographic Traveler*, ktorý zaradil Azorské ostrovy spomedzi 111 hodnotených ostrovov na druhé miesto najlepších ostrovných destinácií na svete⁵⁹. Takisto aj renomovaný cestovateľský magazín *Fodor's* zaradil Azorské ostrovy medzi 25 destinácií, ktoré odporučil navštíviť v roku 2013⁶⁰. Okrem toho odporúčajú Azorské

⁵⁸ Forbes: World's Most Unique Travel Destinations. [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/2010/12/15/one-of-a-kind-destinations-locations-sights-tourism-lifestyle-travel-unique.html>

⁵⁹ National Geographic Traveler: 111 islands. [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://traveler.nationalgeographic.com/2007/11/nd07placesratedislands.pdf>

⁶⁰ Fodor's: 25 PLACES TO GO IN 2013. [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.fodors.com/go-list/2013/azores-islands/>

ostrovy ako vhodnú destináciu aj ďalšie renomované nielen európske, ale aj mimoeurópske časopisy.

Azorské ostrovy patria kvôli svojmu silnému turistickému potenciálu medzi veľmi perspektívne destinácie cestovného ruchu. Ako som si v úvode svojej diplomovej práce stanovil, mojím cieľom bolo predstavenie a objektívne zhodnotenie danej destinácie ako vhodného produktu pre ponuku cestovných kancelárií, stavu infraštruktúry ako aj kultúrno – historického a prírodného potenciálu týchto ostrovov a ich vplyvu na cestovný ruch daného regiónu. V rámci práce som sa pokúsil zmapovať aj ponuku cestovných kancelárií nielen v Čechách a na Slovensku, ale aj v susedných krajinách, ktorých ponuku využívajú bežne aj turisti z Čiech a Slovenska. Popri tom som sa pokúsil zmapovať aj vedomostí a skúsenosti slovenských a českých turistov s destináciou Azorské ostrovy, ako aj ich požiadavky a očakávania od destinácie.

Počas tvorby tejto diplomovej práce sa mi podarilo zozbierať veľké množstvo dostupných údajov, vďaka ktorým som si mohol vytvoriť obraz o Azorských ostrovoch, ako destinácie cestovného ruchu vhodnej pre ponuku cestovných kancelárií. Z môjho pohľadu môžem konštatovať, že mnou stanovená úloha bola splnená.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Zoznam použitých českých a slovenských zdrojov

1. A DORLING KINDERSLEY BOOK, *Portugalsko, Madeira a Azory*. Praha: Ikar Praha, 1998. 480 s. ISBN: 80-7202-284-9

Zoznam použitých zahraničných zdrojov

1. ALMEIDA F. A., *Roteiros de Portugal*. Lisboa: Publicações Dom Quixote, 1998. 245 s. ISBN: 972-20-1306-8
2. CORREIA, I., *Caracterização da Procura Turística dos Açores*. Coimbra: Universidade de Coimbra, Faculdade de Economia, 2002.
3. COSTA, Ricardo Manuel Madruga, *AÇORES Western Islands, Um contributo para o Estudo do Turismo nos Açores*. Horta: Direcção Regional de Turismo, 1989, 136 s.
4. COSTA, Susana Goulart, *AÇORES:Nove Ilhas, Uma Historia*. Ponta Delgada: Presidência do Governo Regional dos Açores, 2008. 291 s. ISBN 978-972-647-225-4
5. DIAS, José Maria Teixeira, *História do Povo Açoriano*. Ponta Delgada: Publiçor, 2011. 296 s. ISBN 978-972-8633-52-3
6. FERREIRA, Adriano, *Era uma vez... Santa Maria*. Vila do Porto : Câmara Municipal de Vila do Porto, 1986, 256 s.
7. MARTIN R., *Azoren - Die schönsten Küsten - und Bergwanderungen*. München: Bergverlag Rother, 2010. 264 s. ISBN 978-3-7633-4367-6
8. MELLO, J. A., *Ponta Delgada 7 Maravilhas*. Ponta Delgada: Publiçor, 2010. 168 s. ISBN: 978-97286-33-189
9. RODEIA, C., RODRIGUES, J. A., *Açores - Ilhas de Sonho*. Ponta Delgada: Publiçor, 2010. 206 s. ISBN: 978-97286-33-301.
10. SARMENTO, João Carlos Vicente, *Representação, Imaginação e espaço virtual: Geografias de paisagens turísticas em West Cork e nos Açores*. Coimbra: Fundação Calouste Guldbekian, 2004. 601 s. ISBN 972-31-1072-5

11. *Sistema de Indicadores de Sustentabilidade do Turismo da Macaronésia 2000 – 2005*. Funchal: D.R.E., 2006. 87 s. ISBN 972-98981-5-4
12. Ver Açor, Lda., *AÇORES WHALE WATCHING*. Ponta Delgada: Ver Açor, Lda., 2008, 104 s. ISBN 989-8123-10-7

Zoznam použitých internetových zdrojov

1. A Assembleia Legislativa da Região Autónoma dos Açores. Oficiálna webová stránka regionálneho parlamentu Azorských ostrovov
Dostupná na : <http://www.alra.pt/>
2. Agência para o Investimento e Comércio Externo de Portugal. Agentúra pre investície a zahraničný obchod Portugalska
Dostupná na : <http://www.portugalglobal.pt>
3. AirBerlin. Webová stránka leteckej spoločnosti
Dostupná na : <http://www-airbelin.com>
4. BirdLife International. Oficiálna webová stránka organizácie BirdLife.
Dostupná na : <http://www.birdlife.org>
5. Casas Açorianas. Oficiálna webová stránka Asociácie vidieckého turizmu
Dostupná na : <http://www.casasacorianas.com>
6. Diário da República. Oficiálna webová stránka elektronickej zbierky zákonov
Dostupná na : <http://dre.pt/>
7. Fodor´s. Webová stránka časopisu
Dostupná na : <http://www.fodors.com>
8. Forbes. Webová stránka časopisu
Dostupná na : <http://www.forbes.com>
9. Governo Regional dos Açores. Oficiálna webová stránka regionálnej vlády
Dostupná na : <http://www.azores.gov.pt/>
10. Graciosa Resort&Business Hotel. Oficiálna webová stránka hotela
Dostupná na : <http://www.graciosahotel.com>
11. Instituto Nacional de Estatística. Oficiálna webová stránka Štatistického úradu Portugalska
Dostupná na : <http://www.ine.pt/>

12. Ministério da Economia, da Inovação e do Desenvolvimento - Turismo de Portugal, I.P. . Oficiálna webová stránka Ministerstva hospodárstva, inovácií a rozvoja – Turismo de Portugal
Dostupná z www: <http://www.turismodeportugal.pt/>
13. National Geographic Traveler. Webová stránka časopisu
Dostupná na : <http://traveler.nationalgeographic.com>
14. NATURA 2000. Oficiálna webová stránka EU ohľadom projektu NATURA 2000
Dostupná na : <http://natura2000.eea.europa.eu/>
15. Official website of the European Union. Oficiálna webová stránka Európskej únie
Dostupná na : <http://europa.eu>
16. OLIMAR Reisen. Oficiálna webová stránka cestovnej kancelárie
Dostupná na : <http://www.olimar.de>
17. SATA. Webová stránka leteckej spoločnosti
Dostupná na : <http://www.sata.pt/>
18. Secretária Regional dos Recursos Naturais Governo dos Açores . Regionálna správa prírodných zdrojov regionálnej vlády Azorských ostrovov.
Dostupná na : <http://siaram.azores.gov.pt/>
19. SREA - Serviços Regional de Estatística dos Açores. Oficiálna webová stránka Štatistického úradu Azorských ostrovov
Dostupná na : <http://estatistica.azores.gov.pt/>
20. UNESCO. Oficiálna webová stránka UNESCO
Dostupná na : <http://whc.unesco.org>

Zoznam ostatných zdrojov

1. Vlastné skúsenosti

ZOZNAM OBRÁZKOV, TABULIEK A GRAFOV

Zoznam obrázkov

Obrázok 01: Mapa Azorských ostrovov	12
Obrázok 02: Východné pobrežie ostrova São Miguel	37
Obrázok 03: Záber na Lagoa das Sete Cidades z vyhlíadky Vista do Rei	38
Obrázok 04: Záber na čajové plantáže Gorreana.....	41
Obrázok 05: Os Impérios – Porto Martins/Praia da Vitória	45
Obrázok 06: Pohľad na sopku Ponta do Pico z prístavu v Horte	48
Obrázok 07: Pohľad na zničený maják Capelinhos a v pozadí sopečný kráter ..	50
Obrázok 08: Pohľad na vinice pri mestečku Madalena, v pozadí sopka Pico	53
Obrázok 09: Pohľad na Fajã da Caldeira de Santo Cristo z východnej strany ...	56
Obrázok 10: Jaskyňa Furna do Enxofre – pohľad od jazera.....	59
Obrázok 11: Caldeirão – pohľad zo severnej strany.....	64
Obrázok 12: Skupina veľrýb druhu Globicephala macrorhynchus „grinda krátkoplutvá“ pred strediskom Caloura – São Miguel.....	66
Obrázok 13: Slávnostný sprievod do kostola ku korunovácií – Algarvia – São Miguel.....	68

Zoznam tabuliek

Tabuľka 01: Cestovný ruch na Azoroch - údaje z rokov 2001 – 2011	34
Tabuľka 02: Zloženie turistov podľa krajín pôvodu – porovnanie rokov 2001 a 2011.....	35

Zoznam grafov

Graf 01: Vek respondentov	85
Graf 02: Odpovede respondentov na otázku č.1	86
Graf 03: Odpovede respondentov na otázku č.2.....	86
Graf 04: Odpovede respondentov na otázku č.3.....	87
Graf 05: Odpovede respondentov na otázku č.4.....	87
Graf 06: Odpovede respondentov na otázku č.5.....	88

Graf 07: Odpovede respondentov na otázku č.6.....	88
Graf 08: Odpovede respondentov na otázku č.7.....	89
Graf 09: Odpovede respondentov na otázku č.8.....	89
Graf 10: Odpovede respondentov na otázku č.9.....	90
Graf 11: Odpovede respondentov na otázku č.10.....	90
Graf 12: Odpovede respondentov na otázku č.11.....	91
Graf 13: Odpovede respondentov na otázku č.12.....	91
Graf 14: Odpovede respondentov na otázku č.13.....	92

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A - Dotazník	I
-----------------------------------	----------

PRÍLOHY

Príloha A – Dotazník

Vážená respondentka, Vážení respondent!

Dovoľujem si Vás touto cestou osloviť s týmto anonymným dotazníkom, ktorý tvorí súčasť mojej diplomovej práce na tému Vybraná destinácia cestovného ruchu – Azorské ostrovy a ktorého úlohou je získanie objektívnych informácií o vedomostiach a skúsenostiach s danou destináciou. Keďže dotazník tvorí dôležitú časť práce, prosím aby ste odpovedali úprimne. Dotazník je anonymný a zaberie Vám 5 minút Vášho času.

Pohlavie muž žena
Vek do 25 rokov 26-44 rokov 45-59 rokov 60
a viac
Bydlisko Kraj:

Vzdelanie základné stredoškolské vysokoškolské

1. Poznáte Azorské ostrovy?

- A) Áno, už som ich aj navštívil
- B) Áno, už som o nich niečo čítal, počul, videl,...
- C) Nie, nikdy som o nich nepočul

2. Viete kde sa ostrovy nachádzajú a ku ktorému štátu patria?

- A) Áno. Uved'te odpoveď
- B) Nie

3. Počuli ste už niekedy pojem „Azorská tlaková výš“?

- A) Áno.
- B) Nie

4. Z akého zdroja ste sa o Azorských ostrovoch dozvedeli?

- A) Z médií (rádio, TV, noviny, časopisy, internet,...)
- B) Od priateľov, známych, rodiny
- C) Iné
- D) Nikdy som o nich nepočul

5. Navštívili ste/by ste niekedy Azorské ostrovy?

- A) Áno, ostrovy som už navštívil
- B) Áno, rád by som ostrovy navštívil
- C) Nie, nechystám sa ich navštíviť

- 6. Z akého dôvodu ste/by ste navštívili Azorské ostrovy?**
- A) Odporúčanie rodiny, priateľov, známych
 - B) Propagácia v médiach
 - C) Zo zvedavosti
 - D) Iné
 - E) Žiadny dôvod, nechystám sa ich navštíviť
- 7. S kým ste/by ste navštívili Azorské ostrovy?**
- A) Sám
 - B) S partnerom/partnerkou
 - C) S priateľmi, známymi
 - D) S rodinou
 - E) Nenavštívil som/by som
- 8. Doplníte, kvôli čomu ste/by ste navštívili Azorské ostrovy? (môžete vybrať viac odpovedí)**
- A) Pozorovanie veľrýb
 - B) Vulkanická činnosť
 - C) Turistika – pešia, cykloturistika,...
 - D) Oddych pri mori
 - E) Potápanie
 - F) Rybolov
 - G) Iné
 - H) Nenavštívil by som
- 9. V ktorom ročnom období ste/by ste navštívili Azorské ostrovy?**
- A) Jar
 - B) Leto
 - C) Jeseň
 - D) Zima
 - E) Hociktoré ročné obdobie
 - F) Nenavštívil by som
- 10. Akým spôsobom ste/by ste navštívili Azorské ostrovy?**
- A) Prostredníctvom cestovnej kancelárie
 - B) Individuálne
 - C) Nenavštívil by som
- 11. Aký typ ubytovanie ste/by ste využili pri návšteve Azorských ostrovov?**
- A) 4* Hotel
 - B) 3* Hotel
 - C) 2* Hotel
 - D) Pension
 - E) Apartmánové ubytovanie
 - F) Individuálne
 - G) Nenavštívil by som

12. Poznáte cestovné kancelárie, ktoré ponúkajú pobyty na Azorských ostrovoch?

- A) Áno. Vymenujte prosím :
- B) Nie

13. Odporučili ste/by ste návštevu Azorských ostrovoch aj iným?

- A) Áno
- B) Nie

Miesto zberu/vyplnenia:
Ďakujem za Vaše odpovede.

Dátum vyplnenia:

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Tibor Hrubý

Odbor: Management cestovného ruchu

Forma štúdia: kombinované

Názov práce: Vybraná destinácia cestovného ruchu – Azorské ostrovy

Rok: 2013

Počet strán textu bez príloh: 89

Celkový počet strán príloh: 3

Počet titulov českých a slovenských použitých zdrojov: 1

Počet titulov zahraničných použitých zdrojov: 12

Počet internetových zdrojov: 20

Počet ostatných zdrojov: 1

Vedúci práce: Ing. Iveta Hamarneh Ph.D.